

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Seramik Anasanat Dalı

DANTEL ÖĞESİNİN ÖZGÜN SERAMİK YÜZEYLERE YANSIMASI

Ceren ATAY YOLAL

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2020

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

DANTEL ÖĞESİNİN ÖZGÜN SERAMİK YÜZEYLERE YANSIMASI

Ceren ATAY YOLAL

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışma Raporu

Ankara, 2020

DANTEL ÖĞESİNİN ÖZGÜN SERAMİK YÜZEYLERE YANSIMASI

Danışman: Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Yazar: Ceren ATAY YOLAL

ÖZ

‘Dantel Öğesinin Özgün Seramik Yüzeyle Yansıması’ konulu çalışma; araştırma ve uygulama olarak iki biçimde ele alınmıştır. Çalışmanın araştırma süreci, dantel öğesinin içinden doğduğu örücülük ve örgü tarihinin incelenmesiyle başlamış, ardından dantel öğesinin tarihsel gelişimi ile devam etmiştir. Dantel öğesinin geçmişten günümüze üretim alanları, üretim biçimleri ve kullanım amaçları incelenmiş; örneklerle açıklanmıştır. Çalışmanın tarihsel gelişiminin araştırması, Rönesans, Fransız İhtilali, Aydınlanma Çağı II. Dünya Savaşı, Bauhaus ve ‘Arts and Crafts Movement’ gibi toplumsal ve sanatsal olayların ışığında yapılmıştır. Tüm dünyayı etkilemiş olan bu gelişmelerin dantel öğesine etkisi ve yansımaları incelenmiştir. Son olarak Anadolu’da dantel ve bu bağlamda oya öğesi, örnekleri ve anlamları ile detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Tarihsel gelişim doğrultusunda sanatta bir esin kaynağı olarak dantel öğesinin araştırması spesifik bir şekilde derinleştirilmiş; Fransız İhtilali, Sanayi Devrimi gibi önemli olayların sanata etkileri, sanattaki yansımaları araştırılmıştır. Yaşamın her detayını, her olayı konu edinen sanat olgusunun kitleleri etkisi altına alan büyük gelişmelerden etkilenmesi daima kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda yaşanan sanatsal gelişimler, endüstri devrimine karşı doğan sanat ve tasarım hareketinin etkileri ve Bauhaus Akımı’nın içeriğinden bahsedilmiştir. 20.yy’da sanatta ifade biçimlerine değinilmiş, kaynaklarla desteklenmiştir. Sanat akımlarına kısaca yer verilerek dantel öğesi ile ilişkilendirilen örnekler araştırılmıştır. Bu araştırmalar doğrultusunda farklı disiplinlerce dantel öğesinin ele alınmış biçimleri, dantelin mimari, heykel, mixed media ve tekstil alanlarına etkisi örneklerle detaylandırılarak açıklanmıştır. Çalışmanın devamında seramik sanatında dantel etkisine yer verilmiştir. Bu doğrultuda sanat olgusunun insanlık tarihindeki önemi ve gelişimi bakımından değerlendirmeler kaynaklar ışığında yapılmış, seramik sanatının tarihi, gelişimi ve toplumsal olaylarla etkileşimi gözlemlenmiştir. Türkiye’de seramik sanatının yeri ve önemi özellikle Cumhuriyet Dönemi sonrası çağdaş seramik sanatındaki gelişmelerle açıklanmıştır. Seramik sanatını Türkiye’de ve dünyada temsil eden, dantel öğesi ile doğrudan veya dolaylı olarak etkileşim içerisinde olan çağdaş sanatçılar araştırılmış, eserlerinden örnekler gösterilerek desteklenmiştir.

Çalışmanın son bölümüne gelindiğinde; önceki bölümlerde yer alan uzun araştırmaların, taranmış olan kaynakların, incelemelerin ve gözlemlerin sonucunda elde edilen bilgiler ışığında; dantel ögesi özgün seramik formlara kişisel uygulamalar eşliğinde yansıtılmıştır. Bu bağlamda dantel ögesi, özellikle kadın olgusu üzerinden forma aktarılmış bunun nedeni olarak dantel ve oya gibi örgü türlerinin daha çok kadınlarca üretilmesi olmuştur. Dantellerin, oyalardan ve bunun gibi el emeği olarak adlandırılan öğelerin saklama koşulları özel olmuştur. Çünkü danteller ve dantel benzeri öğeler; çalışmanın içerisinde detaylı bir biçimde ele alındığı gibi çeyiz kavramını oluşturan yegane niteliklerdir. Onların bohça, sandık gibi eşyaların içinde özenle saklanması nedeni de bu olmuştur. Çalışmanın uygulama aşamasında dantel olgusunun bağlı olduğu tüm bu öğeler formlara yansıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sanat, seramik, dantel, oya, çağdaş, form, çanak.

REFLECTION OF LACE ELEMENT TO ORIGINAL CERAMIC SURFACES

Supervisor: Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Author: Ceren ATAY YOLAL

ABSTRACT

The dissertation entitled “Reflection of Lace Element to Original Ceramic Surfaces” consists of four chapters.

In the first chapter entitled “Overview of Lace History”, lace which is defined as a kind of lace, is discussed from the primitive ages to the present day with the historical development process. The definition of lace, which is used as a traditional object in Anatolia and the phenomena of the narrative object of Turkish women’s expression object, symbolized by examples are mentioned.

In the second chapter entitled “The Lace Element as a Source of Inspiration in Art”, firstly, the link between art and life and every element in life can be subject to art. Afterwards, important social events that give direction to life as well as art in line with the historical process are included. The place of lace as an artistic expression object in different disciplines has been investigated through the works of various artists from architecture to textile design.

In the third part, entitled "Ceramic Art and Lace", the historical development of artistic pursuits are accepted as one of the oldest ceramic art after briefly mentioned, information from various artists with Turkey and have worked with inspired lace from around the world have been transferred, it is presented with examples.

In the fourth and last chapter titled “Personal Practices, the lace element, which is considered as a plastic element in the light of the information obtained from the previous chapters, researches and observations, is tried to be reflected in the original ceramic works by creating a personal style.

Keywords: Art, ceramic, lace, needlework, contemporary, form, bowl.

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarımın her aşamasında bana gönülden destek olan sevgili dostum Doç.Dr. Őirin Őengel'e; hoőgörü ve anlayışla çalıőmalarıma son ana kadar katkıda bulunan çok değerli danışman hocam Sn. Doç. Hüseyin Özçelik'e,

En içten teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GÖRSEL DİZİNİ	vii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: DANTEL TARİHİNE GENEL BAKIŞ.....	2
1.1. Dantelin Tanımı	2
1.2. Dantelin Tarihçesi.....	3
1.3. Anadolu’da Dantel Ögesi	23
BÖLÜM 2: SANATTA BİR ESİN KAYNAĞI OLARAK DANTEL ÖĞESİ	30
2.1. Mimarlık	36
2.2. Heykel.....	41
2.3. Mixed Media.....	48
2.4. Tekstil Tasarımı	55
2.5. Seramik	60
2.5.1. Agnes Herczeg	64
2.5.2. Antonella Cimatti.....	66
2.5.3. Claudia Biehne.....	67
2.5.4. Ezgi Hakan.....	69
2.5.5. Francesca DiMattio	71
2.5.6. Lizz Aston.....	73
2.5.7. Katherine Wheeler	76
2.5.8. Madhivi Subrahmanian	78
2.5.9. Safiye Başar	79
2.5.10. Deniz Pireci.....	81
2.5.11. Sıdıka Sibel Sevim.....	83
BÖLÜM 3: KİŞİSEL UYGULAMALAR	85
3.1. Bağlasan Durmaz.....	87
3.2. Çeyiz Serdim Kendime.....	92
3.3. B-ilmek	97
3.4. Ba-haneler	100

3.5. K�rd�g�m	105
3.6. Telli Duvaklı	106
3.7. Kılıf.....	107
3.8. Umut Sandığı.....	109
SONUÇ.....	112
KAYNAKLAR.....	116
Etik Beyanı	122
Sanatta Yeterlik alışması Raporu Orijinallik Raporu	123
Proficiency in Art Work Report Originality Report	124
Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	125

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. British Museum’da Sergilenmekte Olan Duvar Paneli’nden Pers’li Bir Örgü Örücü Detayı, M.Ö. 668-631.....	4
Görsel 2. Pazırık Kurganı’nda Bulunan Örgü Bir Çorap Örneği M.Ö. 2.-3. Yüzyıl	5
Görsel 3. Yale Üniversitesi Kazı Sonucu Bulunan Çorap Kalıntısı	6
Görsel 4. Boncuklarla Örölmüş File Dantel Kadın Giysisi, Antik Mısır, M.Ö. 2551-2528, Boston Güzel Sanatlar Müzesi	7
Görsel 5. Antik Mısır’da Bir Mumya için Örölmüş Boncuklu File Giysi, M.Ö. 760-343....	8
Görsel 6. Antik Mısır Ağ Örgüsü, Yaklaşık M.S. 500 , NewYork Metropolitan Müzesi.....	8
Görsel 7. Antik Mısır Toynaklı ve Bilekli Nalbinding Çorap, M.S. 250-420, Londra Victoria and Albert Müzesi	9
Görsel 8. Antik Mısır Westcar papirüs’ten Tales Adında Bir Kısa Hikaye Detayı, M.Ö. 3000-2000.....	9
Görsel 9. Danimarka Dantel Kadın Başlığı, M.Ö. 500-100, National Museum Of Denmark	10
Görsel 10. Danimarka Kadın Başlığı Detay, M.Ö. 500-100, National Museum Of Denmark	10
Görsel 11. Antik Mısır Çorabı, M.S. 1000-1200, George Washington University Textile Müzesi	11
Görsel 12. Antik Mısır Çorabı, M.S. 1100-1300, Victorian & Albert Müzesi	11
Görsel 13. Antik Mısır Çorabı, M.S. 1300 George Washington University Textile Müzesi	11
Görsel 14. Fernando De La Cerda’nın Mezarında Bulunan Yastık, M.S. 1275.....	12
Görsel 15. Fernando De La Cerda’nın Mezarında Bulunan Yastık Detayı, M.S. 1275	12
Görsel 16. Fernando De La Cerda’nın Mezarında Bulunan Yastık Detayı, M.S. 1275	12
Görsel 17. İpek İplikle Örölmüş Saç Aksesuarı, 13. Yüzyıl, Germanisches National Müzesi, Nurmberg	14
Görsel 18. Brüksel Danteli Detay, Yaklaşık M.S.1100-1300, Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Brüksel	14
Görsel 19. Elizabeth Brydges Portresi, Tudor ve Elizabeth Donemi, Hieronimo Custodis 1589	16
Görsel 20. Elizabeth I Engeland Portresi, 1558	16
Görsel 21. Beatrice d’Este Sponza Portresi, Leonardo Da Vinci, 1490.....	18

Görsel 22. Dantel Detaylı Eldivenler, Yaklaşık 1620, Metropolitan Müzesi, Newyork.....	18
Görsel 23. Dantel Detaylı Eldiven, Yaklaşık 1650-1700, Boston Güzel Sanatlar Müzesi .	19
Görsel 24. Venedik İğne Dantelli Havlu Detayı, 16. Yüzyıl, Boston Güzel Sanatlar Müzesi	20
Görsel 25. Venedik İğne Danteli Detaylı Havlu Örneği, 16. Yüzyıl, Boston Güzel Sanatlar Müzesi	20
Görsel 26. XIV. Louis Dönemi Fransız İğne Danteli Örneği,.....	21
Görsel 27. Venedik Bobin Danteli Örneği, 16. yüzyıl, NewYork Metropolitan Müzesi....	21
Görsel 28. Venedik Bobin Danteli Örneği, 16.yüzyıl, NewYork Metropolitan Müzesi.....	21
Görsel 29. Venedik Bobin Danteli Örneği, 16. -17. Yüzyıl, NewYork Metropolitan Müzesi	21
Görsel 30. İngiliz Bobin Danteli Detaylı Yaka Örneği, 17.Yüzyıl, Victoria and Albert Müzesi, Londra.....	22
Görsel 31. Fransız Bobin Danteli Detaylı Örneği, 17. Yüzyıl	22
Görsel 32. Dantel Tepsi Örtüsü, Sevim Kalyoncu, N.Tomris Yalçınkaya Koleksiyonu, 1930	23
Görsel 33. Dantel Bardak Altlığı, Sevim Kalyoncu, N. Tomris Yalçınkaya Koleksiyonu, 1935	24
Görsel 34. Kenar Danteli, Fatma Koptop, N.Tomris Yalçınkaya Koleksiyonu.....	24
Görsel 35. Sevdiğiyle Evlenecek Olan Kızın Kullandığı Müjde Oyası	26
Görsel 36. Kocasıyla Arası Nahoş Olan Kadının Kullandığı Biber Oyası.....	27
Görsel 37. Genç Kızların Kullandığı Papatya Oyası.....	27
Görsel 38. Kocasını Gurbete Giden Kadının Kullandığı Yaban Gülü Oyası.....	28
Görsel 39. Hamile Kalan Genç Kadının Kullandığı Müjde Oyası	28
Görsel 40. Ümitsiz Aşkın Simgesi Sarı Nergis Oyası, Sabiha Tansuğ Koleksiyonu.....	29
Görsel 41. Füsun Onur, Nakış Asemblaj, Tarihsiz.....	34
Görsel 42. Judy Chicago, Akşam Yemeği Partisi Düzenlemeden Detay, Porselen Form, 1974, Brooklyn Müzesi	35
Görsel 43. Sagrada Familia Rosary Chapel Kubbesi Dantel Detayı, Barselona	36
Görsel 44. MUCEM Binası Genel Görüntüsü, Marsilya.....	37
Görsel 45. MUSEM Köprü Detayı, Marsilya.....	38
Görsel 46. MUCEM Dantel Doku Detay, Marsilya	38
Görsel 47. MUCEM Dantel Işık Yansıma Detay, Marsilya.....	39
Görsel 48: Joep Verhoeven, Dantel Telörgü, Hollanda, 2005.....	40

Görsel 49. Joep Verhoeven, Dantell Detay, Hollanda, 2005.....	40
Görsel 50. Joep Verhoeven, Lace Fence Bina Kaplama, Hollanda, 2005.....	41
Görsel 51. Vaftiz Küveti, Joana Vasconcelos, 2006	41
Görsel 52. Kadın ve Köpeği, Joana Vasconcelos, 2012.....	42
Görsel 53. Kuyruklu Piyano, Joana Vasconcelos, 2008.....	42
Görsel 54. Aslan Heykeli, Versay Sarayı Sergisi, Joana Vasconcelos, Fransa, 2012.....	43
Görsel 55. Yaşamak İzler Bırakmaktır Adlı İnteraktif Çalışma, Ashley V. Blalock, 2012	44
Görsel 56. Kırmızı Ağ Dantelleri Kolaj, Ahley V. Blalock, 2013	45
Görsel 57. ‘Breast Implant Sizer’ Adlı Çalışma, Silikon ve Dantel, Ashley V. Blalock, 2010	46
Görsel 58. El Arabaları ve Metafora Uğramış Çeşitli Endüstriyel Parçalar, Cal Lane, 2008	47
Görsel 59. Dantelsi Dokularla Kürekler, Cal Lane, 2008	47
Görsel 60. ‘Pantie’, Cal Lane, 2017	48
Görsel 61. Aiden’s Meamorphosis, Cam ve Lapis Lazuli ile Süslenmiş İngiliz Bobin Danteli, Pierre Fouche, Özel Koleksiyon, 2010	49
Görsel 62. The Kiss, Pamuklu İplik Dantel Örgü, 2000x1200mm, Pierre Fouche, Iziko South African National Gallery, 2007	49
Görsel 63. Son Olarak Bunu Sana Yapmama İzin Ver, 2017, Pierre Fouche.....	50
Görsel 64. Tongue, Ernesto Neto, 2011	51
Görsel 65. Kink, Danteller, Alüminyum, Polyesterden Oluşan Enstelasyon, Ernesto Neto, Nasher Sculpture Center, 2011	52
Görsel 66. Örgü, Polyester Toplar Düzenleme, Ernesto Neto, Rio de Janeiro, Brazil, 2012	52
Görsel 67. Karışık Teknik Düzenleme, Anca Gray, 2012.....	53
Görsel 68. Karışık Teknik Düzenleme, Anca Gray, 2013.....	54
Görsel 69. Karışık Teknik Düzenleme, Anca Gray, 2013.....	54
Görsel 70. Gorgones, Emmanuelle Dupond.....	55
Görsel 71. Orchidees, Emmanuelle Dupond	56
Görsel 72. Çalışmalardan Detaylar, Emmanuelle Dupond.....	56
Görsel 73. Golden Ginkgo Square, Mededith Woolnough, 2015, Özel Koleksiyon	57
Görsel 74. Maple Seed, Meredith Woolnough, 2017	58
Görsel 75. White Corals, Meredith Woolnough, 2015.....	58
Görsel 76. Grande Peau Ficelle de Boucherie, Cecile Dachary, 2011	59

Görsel 77. Görsel 76'dan Detay	60
Görsel 78. La Ville, Cecile Dachary, 2012.....	60
Görsel 79. Agnes Herczeg, Kadın Figürü, Seramik ve Dantel.....	64
Görsel 80. Agnes Herczeg, Oturan Kadın, Seramik ve Dantel	65
Görsel 81. Agnes Herczeg, Mask, Seramik ve Dantel	65
Görsel 82. Leaves Light and Shadow, Enstelasyon, Porselen, Antonella Cimatti, 2008....	66
Görsel 83. Lux, Enstelasyon, Porselen, Antonella Cimatti, 2016.....	67
Görsel 84. Butterflies, Enstelasyon, Porselen, Antonella Cimatti, 2017.....	67
Görsel 85. Lumos Serisi, Porselen Formlar, Claudia Biehne.....	68
Görsel 86. Lumos Serisi'nden Form, Porselen, Claudia Biehne.....	68
Görsel 87. Lumos Serisi'nden Form, Porselen, Claudia Biehne.....	69
Görsel 88. Seramik Giysi Formunda Düzenleme, Ezgi Hakan	70
Görsel 89. Seramik Giysi Formunda Düzenleme, Ezgi Hakan	70
Görsel 90. Francesca DiMattio, Wedgewood, 2015, Domestic Sculpture Sergisi, Salon 94, NY	71
Görsel 91. Görsel 90'dan Detay	72
Görsel 92. Fetish Sculpture, Francesca DiMatio, 2015, Domestic Sculpture Sergisi, Salon94, NY	72
Görsel 93. Boucherouite V, Francesca DiMattio, 2017, Domestic Sulpture Sergisi, Salon 94, NY	73
Görsel 94. Multi Dimensional Lace, Porcelain, Lizz Aston, 2011.....	74
Görsel 95. 'Wall Paper', Düzenleme, Porselen, Lizz Aston, 2011	75
Görsel 96. Görsel 95'ten Detay	75
Görsel 97. Tığ İşi Dantel ve Porselen Formlar, Katherine Wheeler, 2011.....	76
Görsel 98. Dantel ve Porselen Yüzükler, Katherine Wheeler, 2011	77
Görsel 99. Tığ İşi Dantel ve Porselen Form, Katherine Wheeler, 2011	77
Görsel 100. Floating Bellypods, Seramik Düzenleme, Madhivi Subrahmanian.....	78
Görsel 101. Tengiri, Seramik Düzenleme, Madhivi Subrahmanian.....	79
Görsel 102. Safiye Başar, Dantel Detaylı Serbest Heykel, Porselen, 2012.....	80
Görsel 103. Bohça, Safiye Başar, Dantel Detaylı Porselen Form, 2012	80
Görsel 104. Kadına Dair III Sergisi'nden Duvar Panoları ve Sanatçı'nın Kendisi.....	81
Görsel 105. Görsel 104'ten Dantel Detaylar	81
Görsel 106. Deniz Pireci, Kendine Haksızlık Etme, Merhart Sanat Galerisi, 2014, İstanbul	82

Görsel 107. Sıdıka Sibel Sevim, Frida'ya Övgü, 2014-15, Eskişehir	84
Görsel 108. Sıdıka Sibel Sevim, Dantel Hünerin Bir Simgesidir Tıpkı Senin Ellerin Gibi, 2019, Eskişehir	84
Görsel 109. Kobalt II Klorür, Bakır II Klorür, Demir III Klorür Metal Tuzları'nın Kuru Görünümü.....	88
Görsel 110. Bağlasan Durmaz Eskiz	88
Görsel 111. Çalışma Ortamı Görüntüsü	89
Görsel 112. Metal Tuzu Çözeltileri ile Yapılan Renk Denemeleri 1	89
Görsel 113. Metal Tuzu Çözeltileri ile Yapılan Renk Denemeleri 2	89
Görsel 114. Bağlasan Durmaz, Gomalak ve Dantel Detay Görüntüsü	90
Görsel 115. Bağlasan Durmaz, Gomalak ile Maskeleye Görüntüsü	90
Görsel 116. Bağlasan Durmaz, Metal Tuzu Çözeltisi ile Serbest Fırça Darbeleri	91
Görsel 117. Bağlasan Durmaz, Genel Görünüm	91
Görsel 118. Bağlasan Durmaz, Detay Görüntüsü I	92
Görsel 119. Bağlasan Durmaz, Detay Görüntüsü II.....	92
Görsel 120. Çeyiz Serdim Kendime, Eskiz Aşaması	94
Görsel 121. Çeyiz Serdim Kendime, Şekillendirme Aşaması.....	94
Görsel 122. İç Boşlukta Dantel Detaylı Bisküvi Çanak	95
Görsel 123. Metal Tuzu Çözeltisi ile Boyanmış Bisküvi Çanak.....	95
Görsel 124. Çeyiz Serdim Kendime, Genel Görünüm I.....	96
Görsel 125. Çeyiz Serdim Kendime, Genel Görünüm II	96
Görsel 126. Çeyiz Serdim Kendime, Detay I	97
Görsel 127. Çeyiz Serdim Kendime, Detay II.....	97
Görsel 128. B-ilmek, Eskiz Çalışması.....	98
Görsel 129. Pirinç Çubukların Şekillendirme Aşaması.....	98
Görsel 130. B-ilmek, Genel Görünüm	99
Görsel 131. B-ilmek, Detay I	99
Görsel 132. B-ilmek, Detay II	100
Görsel 133. B-ilmek, Detay III.....	100
Görsel 134. Ba-haneler I, Genel Görünüm.....	101
Görsel 135. Ba-haneler II, Genel Görünüm	102
Görsel 136. Ba-haneler III, Genel Görünüm	102
Görsel 137. Ba-haneler IV, Genel Görünüm.....	103
Görsel 138. Ba-haneler V, Genel Görünüm	103

Görsel 139. Ba-haneler, Detay I	104
Görsel 140. Ba-haneler, Detay II.....	104
Görsel 141. Ba-haneler, Detay III	104
Görsel 142. Kördüğüm, Eskiz	105
Görsel 143. Kördüğüm, Genel Görünüm	106
Görsel 144. Telli Duvaklı, Eskiz	107
Görsel 145. Telli Duvaklı, Genel Görünüm	107
Görsel 146. Kılıf, Eskiz I.....	108
Görsel 147. Kılıf, Eskiz II	109
Görsel 148. Kılıf, Genel Görünüm	109
Görsel 149. Umut Sandığı, Eskiz I.....	110
Görsel 150. Umut Sandığı, Eskiz II.....	111
Görsel 151. Umut Sandığı, Genel Görünüm	111

GİRİŞ

Örtünme, İnsanoğlunun yeryüzündeki varlığı kadar eski olan bir eylemdir. Örtünme için gereken giysi üretimiyle ortaya çıkan düğümler ve akabinde gelen örücülük; insanoğlu için daima özel ve önemli anlamlar taşımıştır. Dantel ve dantelsi örgüler çağlar boyunca varlık göstermiş olan uygarlıklarca giyinmeden örtünmeye, taşımadan saklamaya ve son olarak estetik anlamda farklı zamanlarda farklı alanlarda bir dışavurum sembolü olarak toplumsal ve sanatsal çalışmalara yansımıştır.

Tarih öncesi çağlardan bu yana varlık göstermiş olan örücülüğün, yaşamın olağan akışında temel varlık nedeni olan ihtiyaç karşılama olgusu; içinde geliştiği toplumlarca evrilerek taşıyan kişinin makam göstergesi, kültür temsilcisi, güç ve bilgelik sembolü olarak gelişimini sürdürmüştür. Toplumlarca farklı değerler yüklenmiş olan dantel ögesi; üretim aşamaları, teknik detayları, kullanılan aletler ve ortaya çıkan motifin taşıdığı anlamlar dolayısıyla her kültürde kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Dantellerin her dönemde özellikle devletin ileri gelenleri ve yakınları tarafından tercih edilmesinin yegane sebebi; tek ve biricik olmasının yanı sıra kişinin statüsünü, toplum içindeki değerini niteleyen simgeleri taşımasından gelmektedir.

Anadolu topraklarında dantelin işte bu sözsüz dilini oya ögesi temsil etmektedir. Toplumda kadının derdini özgürce dile dökemeyişinin sonucunda alternatif bir ifade yolu olarak ortaya çıkan oylar, çeşitli çiçeklerin, hayvan figürlerinin temsil ettiği duyguların, düşüncelerin, hayallerin, umutların dile geliş yöntemidir. Geçmişten günümüze estetik bir değer olarak varlığını sürdüren dantel, gerek kavramsal anlamda gerek ışık geçirgenlik, boşluk/doluluk ve birim tekrarı gibi taşıdığı kendine özgü zenginlikteki nitelikleriyle; çağdaş sanat sahnesinde kendini göstermektedir. Bu çalışma, dantel ögesinin çağlar boyunca genel olarak ne şekilde kullanıldığını ülkemizden ve dünyadan çeşitli örneklerle yansıtmayı, dantelin tarihsel süreç içerisindeki gelişimini ve değişimini araştırmayı, seramik sanatındaki ve diğer plastik sanat alanlarındaki yerinin ve öneminin ne olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Türkiye’den ve dünyadan dantel ve dantelsi ögelerle çalışmış olan sanatçılardan örnekler incelenerek araştırma pekiştirilmiştir. Son olarak Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu’nun ortaya çıkmasını sağlayan özgün seramik uygulamalar gerçekleştirilerek teorik süreç tamamlanmıştır.

BÖLÜM 1: DANTEL TARİHİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Dantelin Tanımı

Dantel, her türlü iplikle örülen veya bir kumaşın kenarına işlenen, türlü biçimde ince ve ağ görünümünde bir örgü çeşididir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dantel>) (15.12.2019). Fakat yün, ipek, saç teli, aloe vera benzeri bitkilerin lifleri gibi doğada çabuk çözünen ve dönüşen materyallerin dantel örmeye kullanılması ve bu malzemelerin doğası nedeniyle günümüze sayılı örneklerle gelebilmiştir.

Örgünün çağlar boyunca dantele evrilerek Asya kıtasından Avrupa kıtasına yolculuğu, araştırmacılar tarafından doğduğu kültür olarak kabul edilen Araplar ve denizcilik ticaret kanallarıyla gerçekleşmiştir ve günümüze ulaşana kadar çok uzun yollardan geçmiştir.

Dantelin kelime anlamı araştırıldığında, kökeninin Fransızca'ya dayandığı görülmektedir. Fransızca 'dentelle' sözcüğünden alıntıdır. Sözcük, Fransızca 'dent', 'diş' sözcüğünün küçültme halidir. Bu sözcük Latince aynı anlama gelen 'dens' sözcüğünden evrilmiştir. (<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dantel>)(15.12.2019)

Dantelin en yalın tanımı Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi'nde şu şekilde yapılmıştır;

Tek bir motif ya da motifler grubu birbirleriyle birleştirilerek ya uzun şeritler ya da yuvarlak, dikdörtgen, kare, oval biçimlerde örülerek çeşitli yüzeyler oluşturulur. El dantelleri üç grupta toplanır:

Tığ Dantelleri: Birbirine özel ilmeklerle bağlanan renkli ve değişik cins ipliklerle örülen bir dantel türüdür. Tığ ya da 'karo' adı verilen el tezgahlarında yapılır.(...) Tığ işindeki bütün farklılıkları yaratan iğne örneği trabzandır. Yarım trabzan, tığ lt sıraya batırıldıktan sonra üzerine bir iplik alarak elde edilir. Trabzandaysa tığ alt sıraya batırılmadan önce iplik tığın üzerine bir kere atılır, sonra tığ batırılır, iplik tığın üstüne iki kere atılır ve ilmeklerin içinden çekilir. (...)

İğne Dantelleri: Bir kumaş üstüne ya da doğrudan iplik ya da ibrişim kullanılarak iğne ile yapılan dantellerdir. (...) Kumaştan belirli sıra ve sayıda çözgü ve atkı ipliği çekilerek, o bölümdeki ipliklerin yer yer sarılması ya da boğulmasıyla özel motifler elde edilen iğne işleri vardır. Başörtüsü kenarlarına yapılan iğne oyalarının (OYA) 'zürafa', 'komşu komşuya küstü', 'tren yolu' gibi çok çeşitli adları vardır.

Mekik Dantelleri: Ahşap, plastik ya da kemikten yapılan mekik, ortası iplik sarılması için boş, iğ biçiminde bir alettir. (...) Özellikle başörtülerinin kenarlarını çiçek motifleriyle bezemek için bu danteller yaygın olarak kullanılmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1. Cilt :1997:423).

1.2. Dantelin Tarihçesi

İnsanoğlu asırlar boyunca aşk, özlem, nefret, korku, endişe, sevgi, öfke gibi pek çok duygusunu ve bu duygularla bağlantılı olarak hem kendine hem içinde bulunduğu toplumun düzenine karşı geliştirdiği düşüncelerini; renkler, şekiller, sesler, görüntüler ve çizgiler gibi çeşitli kavramlar yardımıyla aktarmış ve böylece sanat kavramı ortaya çıkmıştır.

Dantelin tarihçesi araştırıldığında, kaynağı olan örücülük kavramının öncelikli olarak incelenmesi gerekliliği doğmuştur. İnsanlık tarihinin ilk günlerinden bu yana korunmak, örtünmek ve avlanmak gibi çeşitli amaçlarla örücülük keşfedilmiştir. Bu nedenlerle örücülük insanlığın doğuşundan bu yana varolagelmiş en eski zanaat dallarından biridir. Dantelin temelleri de örücülüğe dayanmaktadır ve düğümlü ağ işinden nakışa ve oyaya kadar uzanır. Örücülük, içinde geliştirdiği uygarlığın kendi ihtiyaçlarına, toplumsal değerlerine ve kültürel oluşumuna göre farklılıklar göstererek çeşitlilik kazanmıştır.

Örgü; yün, ipek, pamuk, keçe ya da farklı materyallerden oluşan ipliklerin özel şiş, tığ, iğne, mekik, bobin, makara gibi araçlarla yapılmış ilmeklerinin biraraya getirilmesi işlemidir. Örgü; ilkel çağlarda iplik veya yünlerden bir çeşit kumaş üretme yöntemidir. Dokumadan farklı olarak örgü, dokuma tezgahları veya diğer ekipmanları gerektirmez. Bu da onu, göçebe ve tarım dışı toplumlar için değerli bir teknik haline getirmiştir. En erken dönem örgü örneklerinin çoğu yazık ki günümüze kadar varlık gösterememiştir. Bunun en belirgin nedeni ise pamuk, ipek ve yün lifleri gibi doğal materyallerden üretilmiş olmaları dolayısı ile hızla doğada ayrışarak kolayca yok olma eğilimi göstermeleridir. Bu olumsuz koşul örgünün kökenine ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Londra'da 'Victoria and Albert' Müzesi, Washington'da 'Textile' Müzesi, Toronto'da 'Royal Ontario' Müzesi ve 'Metropolitan' Müzesi gibi tanınmış müzelerde bulunan zengin örgü koleksiyonları üzerindeki bilimsel araştırmalar günümüzde halen devam etmektedir. Araştırmacılar, örgünün kaynağının Doğu olduğunu kabul etmişlerdir (Atay 1987:31).

Anadolu'da bilinen en eski dantelsi öğelerin örneğine M.Ö. 5.-6. yüzyıllarda Frigler, Lidyalılar ve hemen ardından Persler'de rastlanmaktadır. Antik Anadolu'nun iki büyük uygarlığı olan Frigya ve Lidya'ya ait arkeolojik buluntulardan ve yazılı eserlerden edinilen bilgilerle, Frigya'lı ve Lidya'lı gelinlerin çeyizleri hakkında bazı sonuçlar elde edilmiştir.

Frigya dokumaları, tenteneleri (tığ ile dantel örücülüğü) ve kilimleriyle ünlüdür. Tekstil kültürünün böylesine gelişkin olduğu Frigya’da altın simli kumaşlardan elbiseler, dantel örtüler ve perdeler gibi ev tekstilleri de oldukça fazla tercih edilmiştir (Kademoğlu 1999: 379). Frigler ve Lidyalılar’la paralel olarak Persler’in de örücülük sanatına ilgili olduğu; British Museum’da yer alan bir rölyefte apaçık gözlemlenmektedir. (Görsel 1)

Görsel 1. British Museum’da Sergilenmekte Olan Duvar Paneli’nden Pers’li Bir Örgü Örücü Detayı, M.Ö. 668-631.

[https://thegrannysquare.wordpress.com/2014/01/30/knitting-in-the-ancient-world/\(14.03.2018\)](https://thegrannysquare.wordpress.com/2014/01/30/knitting-in-the-ancient-world/(14.03.2018))

Örücülük ile ilgili ilk tarihi belgeler Orta Asya’da yapılan arkeolojik kazılarda bulunmuştur. M.Ö.300-290 yılları arasında Orta Asya’da yaşayan Hun Türkleri’ne ait Pazırık 2. Kurganı’ndaki bulgular arasında konç kısmında koç boynuzu motifleri ile süslü yün çoraplar bulunmaktadır. (Görsel 2) Bu örnek, örgü sanatının Asya Türkleri’nde (Altay Türkleri) de gelişmiş olduğunu göstermektedir (Atay 1987:33). Altay sanatının dikkat çeken bir yönü malzemeye uygulanan sanat tekniklerinin ve çok çeşitli malzemenin tek bir eserde kullanılmasıdır. Örneğin canlı renklerin yanında mat renklerin kullanılması, üzerinin gümüş gibi maddelerle kaplanması bu fikri destekleyen en önemli örneklerdir (Zavituthina:1976:37). Pazırık Kurganı’nda bulunan çoraplarda da halı ve eyer örneklerinde

olduğu gibi keçe, deri parçaları ve altın, gümüş aplikeleri kullanılmış; genellikle ko boynuzu, geyik gibi av hayvanlarının detayları ko kısmında işlenmiştir.

Görsel 2. Pazırık Kurganı'nda Bulunan Örgü Bir orap Örneği M.Ö. 2.-3. Yüzyıl (ırpıcı, A., 2015, St.Petersburg Hermitage Müzesi)

En eski örgü örneği görsellerinden biri de Yale Üniversitesi'nin Suriye'de yaptığı araştırmalarda bulunan Araplar'a ait olduğu belirlenen ve çapraz doğu ilmeği ile örülen yaklaşık olarak M.S. 200-256 yıllarına tarihlenen bir oraptır (<http://sheepandstitch.com/the-history-of-knitting-part-1-mysterious-origins/>)(14.03.2018). Nalbinding * adı verilen bir teknikle örülmüş olan çorap, oldukça sık atılmış düğümlerle elde edilmiş olan sağlamlığıyla dikkat çekmektedir. (Görsel 3)

---

* Nalbinding: Danca: İğne ile bağlama. Hem örgü hem de tığ işi en az 2000 yıl öncesine dayanır. Esnek bir kumaş oluşturma tekniğidir. Malzeme, ipliğin en az iki tane daha önce oluşturulmuş ilmeklerden geçirilerek, ilmeklerin sırası ile kademeli olarak sıranın oluşturulmasıyla oluşturulur. Örne işleminde olduğu gibi, kumaşın kalınlığı, kullanılan iplik tipine ve münferit nalslerinin gevşekliğine / sıklığına bağlıdır. (<https://www.knittingmagic.biz/expert/a-history-of-knitting.html>) (14.03.2018)

Görsel 3. Yale Üniversitesi Kazı Sonucu Bulunan Çorap Kalıntısı

(<http://sheepandstitch.com/wp-content/uploads/2014/02/dura-europos-fragment-yale1.jpg>)(14.03.2018)

İslamiyet öncesi devirlerde ‘çapraz doğu ilmeği’ diye adlandırılan düz çorap örme tekniğiyle yapılmış olan bu çorap üzerindeki teknik incelemeler sonucunda çorabın şişle örüldüğü sanılırken, son incelemelerde iğne ilmeği ile yapılmış olabileceği görüşü ortaya koyulmuştur.

Orta Asya ve Arap buluntularından sonra en eski örgü örneklerine Antik Mısır’da rastlanmaktadır. Araştırmacılar bunun nedeninin Arap denizcilerin deniz ticareti ile Mısır’a bu sanatı taşıması olduğunu açıklamışlardır (<http://www.knit-a-square.com/history-of-knitting.html>)(15.03.2018). Böylelikle örücülük teknikleri Antik Mısır’da ilk olarak denizcilerin balık ağı yapımında kullandıkları bir tür düğüm yöntemi ile uygulanmaya başlanmıştır.

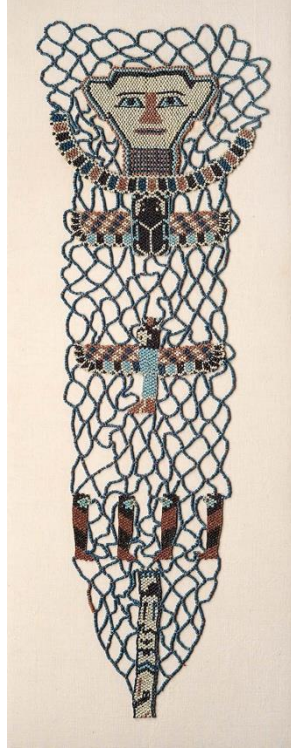
Antik Mısır’da her alanda olduğu gibi giyim alanında da estetiğin ön planda oluşu, kadınların kısa sürede balık ağı örgüsünü kıyafetlerine yansıtmalarına neden olmuştur. Bir çeşit file benzeri elbiselerin malzemeleri; Antik Mısır’da kadınların statülerine göre farklılık göstermiştir. Antik Mısır lahitlerine ait resimlerde ince ağıl giysilerin kraliyet kişiliklerinin devlet cüppelerinde giyildiği görülmektedir (Jackson, 1900: 3). Bu tür giysilerde ağ dantelinin kenar suyunda altın, gümüş, renkli taşlar ve renkli ipek ipliklerin kullanıldığı gözlemlenmektedir (Görsel 8). Örneğin sıradan bir kadın doğal liflerden örülmüş dantel ağlardan oluşan elbise giyerken; hiyerarşide daha üst sınıfa mensup bir kadın altın, gümüş gibi sırma ipliklerden, değerli taşlar ve boncuklarla örülmüş dantel elbiseler giymeyi tercih

etmiştir. Bu da Mısır'lı kadınların balık ağı örgüsünü çoğunlukla bir çeşit file benzeri elbise olarak kullanmayı seçtiğini göstermektedir. Böylece örücülük tekniklerine dantel örgü de katılmaya başlamıştır. Antik Mısır'da salt giysilerde değil, başlık, çanta, örtü, mumyalarını süsleme öğeleri gibi çeşitli kullanım alanlarında dantel kullanımına sıkça rastlanmaktadır (Görsel 5). Bu materyallerden günümüze kadar varlık gösterebilmiş olanları dünya çapında çeşitli müzelerde hali hazırda sergilenmektedir (Görsel 4, 6). Baş parmağı ayırık kiremit rengi yün çoraplar günümüzde Londra'da bulunan Victoria and Albert Müzesi'nde sergilenmektedir (Görsel 7). Bu çorapların en belirgin özelliği iğne benzeri bir materyal ile döngü oluşturacak biçimde ilmekler atılarak uygulanan ve sık bir örme tekniği olan nalbinding uygulamasının kullanılmış olmasıdır.

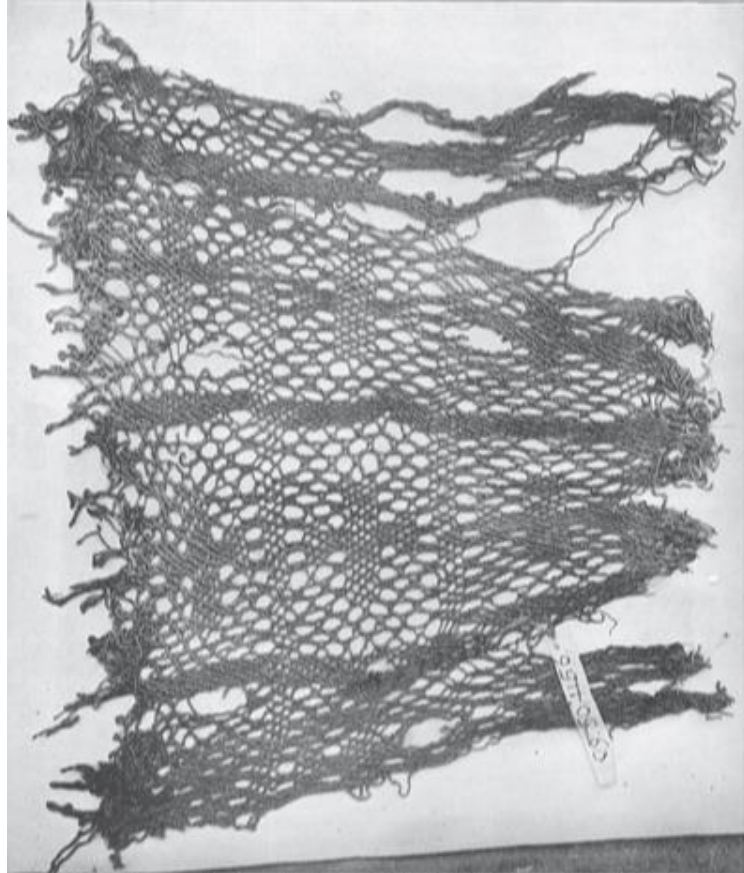

Görsel 4. Boncuklarla Örülmüş File Dantel Kadın Giysisi, Antik Mısır, M.Ö. 2551-2528, Boston Güzel Sanatlar Müzesi

<http://oldrags.tumblr.com/post/7210666472/reassembled-beadnet-dress-2323-2150-bc-egypt-mfa>
(15.03.2018)

Görsel 5. Antik Mısır'da Bir Mumya için Örölmüş Boncuklu File Giysi, M.Ö. 760-343
<http://educators.mfa.org/ancient/bead-net-mummy-53368> (20.03.2018)

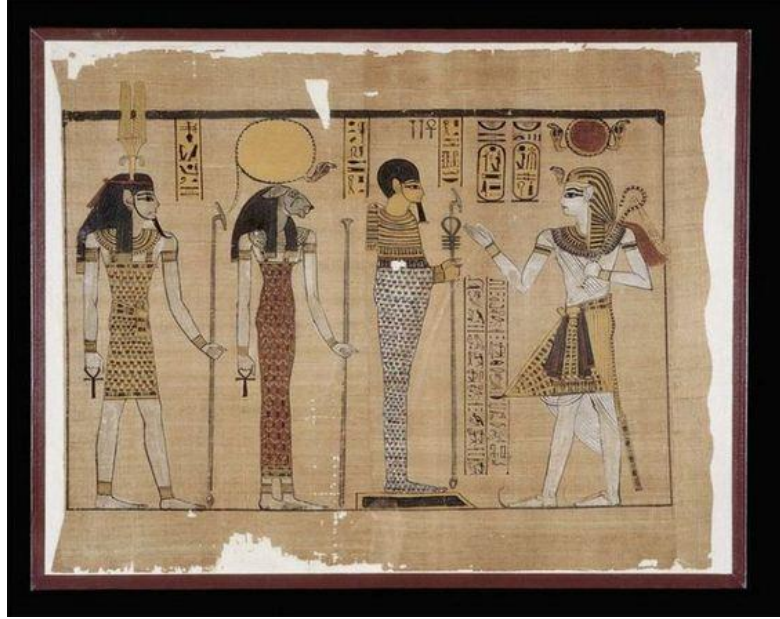

Görsel 6. Antik Mısır Ağ Örgüsü, Yaklaşık M.S. 500 , NewYork Metropolitan Müzesi
https://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/nb20_lac.pdf (15.03.2018)

Görsel 7. Antik Mısır Toynaklı ve Bilekli Nalbinding Çorap, M.S. 250-420, Londra Victoria and Albert Müzesi

(<http://sheepandstitch.com/the-history-of-knitting-part-1-mysterious-origins/>)(15.03.2018)

Görsel 8. Antik Mısır Westcar papirüs'ten Tales Adında Bir Kısa Hikaye Detayı, M.Ö. 3000-2000

<http://www.realmofhistory.com/2017/03/07/bead-net-dresses-ancient-egypt/> (15.03.2018)

Bilinen en eski dantel örnekleri Antik Mısır'ın ardından Vikingler döneminde Norveç, Danimarka ve İsveç gibi Avrupa Ülkeleri'nde gözlemlenmektedir. Örücülüğün Avrupa'ya ilk kez bir Arap Hükümdarlığı olan Moors seferleriyle taşındığı bilinmektedir (<https://tinuleutik.wordpress.com/2016/06/18/sejarah-merajut-knitting-history/>) (15.03.2018). Örnekler incelendiğinde dantelin Danimarka'da kadın başlıklarında oldukça önem arzettiği gözlemlenmektedir. Çeşitli iğne ve tuğ benzeri aletlerle geliştirilen file benzeri

motiflere sahip olan bu başlıklar, halen dünyanın çeşitli müzelerinde sergilenmektedir. (Görsel: 9, 10)

Görsel 9. Danimarka Dantel Kadın Başlığı, M.Ö. 500-100, National Museum Of Denmark
https://www.cairn-int.info/article_p.php?ID_ARTICLE=E_ARSC_039_0093 (15.03.2018)

Görsel 10. Danimarka Kadın Başlığı Detay, M.Ö. 500-100, National Museum Of Denmark
<https://tr.pinterest.com/pin/395613148492006041/> (15.03.2018)

İlk olarak Antik Mısır'da görülmüş olan iki renkli çorap örneği (Görsel 11, 12, 13) ile benzer özellikler taşıyan başka çorap örneklerine, bir Arap imparatorluğu olan Moors egemenliği altında bulunduğu dönemlerde İspanya'da da rastlanmıştır. (http://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/nb82_knt.pdf)(16.03.2018). Bu örnekler incelendiğinde, artık örücülüğün gelişme kazandığı, renker ve desenlerdeki zenginleşme ile anlaşılabilir. Arkeologların yaptığı incelemeler sonucunda örgü

tekniklerindeki karmaşıklık ve desenlerdeki titizlik örücülüğün katettiği yolu gözler önüne sermektedir. İspanya’da M.S. 1275’te mühürlenmiş olan bir türbede bulunan çorap parçalarının hepsinin üzerinde çorabı çevreleyen kufi harflerle yazılmış ‘Allah’ yazıları gözlemlenmiştir (<http://knitty.com/ISSUESpring06/FEATHistory101.html>) (16.03.2018). Bu parçaların üretildiği dönemde İspanya’nın Arap hakimiyeti altında olduğu düşünüldüğünde, bu tip dinsel öğelerin kullanım amacının bir tür koruma, kutsama olduğu düşünülmektedir.

Görsel 11. Antik Mısır Çorabı, M.S. 1000-1200, George Washington University Textile Müzesi

Görsel 12. Antik Mısır Çorabı, M.S. 1100-1300, Victorian & Albert Müzesi

Görsel 13. Antik Mısır Çorabı, M.S. 1300 George Washington University Textile Müzesi

<https://julzcrafts.files.wordpress.com/2015/04/historic-knitted-egyptian-socks.jpg> (16.03.2018)

Yaklaşık olarak 12. yüzyılda İspanya’ya getirilen örücülük, daha sonra İngiltere ve İskoçya’ya oradan da yine ticaret yoluyla İtalya’ya ve sonrasında bütün Avrupa’ya yayılmıştır. Araplar’ın çok renkli çorap örgüsü, örücülüğün Avrupa’daki ilk örnekleri olmuş ve gelişerek büyük başarıya ulaşmıştır (Atay 1987: 33).

Ortaçağ Avrupa’sında bulunan en eski örgü örnekleri, 1275’te bir Kastilya[†] Prensi Fernando De La Cerda’nin mezarında bulunmuş olan ince işçilikle örülmüş bir çift yastıktır. Bu

---

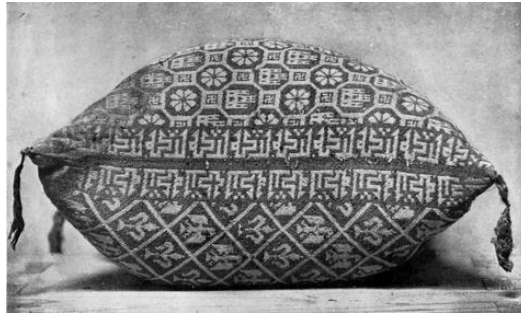
[†] Kastilya: İspanya’nın eski bir krallığı olan Kastilya, İspanya’nın kuzeyindeki Eski Kastilya’nın iki bölgesini ve ülkenin merkezinde Yeni Kastilya’yı kapsamaktadır (<https://www.knittingmagic.biz/expert/a-history-of-knitting.html>) (17.03.2018)

yastıkların tüm yüzeyi desenlerden ve renklerde oluşmaktadır. Özellikle kufi harflerle yazılmış Arapça yazılar dikkat çekmektedir (Görsel 14, 15, 16).

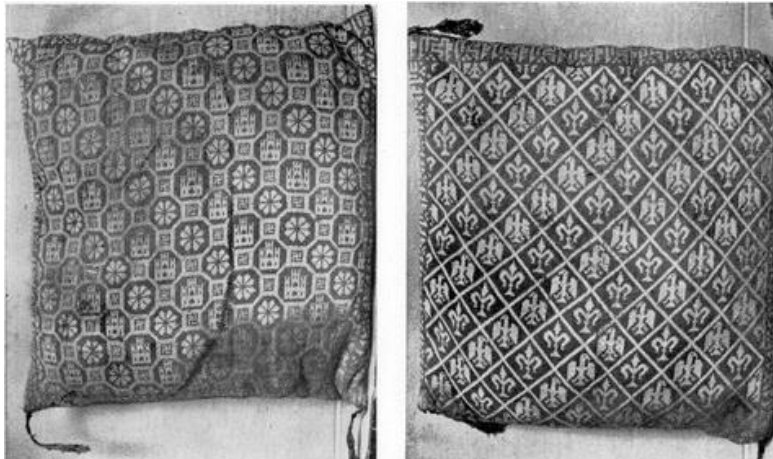
Görsel 14. Fernando De La Cerda'nın Mezarında Bulunan Yastık, M.S. 1275

http://this.is/harpa/saga_prjons/spaensku_pudarnir.html (18.03.2018)

Görsel 15. Fernando De La Cerda'nın Mezarında Bulunan Yastık Detayı, M.S. 1275

http://this.is/harpa/saga_prjons/spaensku_pudarnir.html (18.03.2018)

Görsel 16. Fernando De La Cerda'nın Mezarında Bulunan Yastık Detayı, M.S. 1275

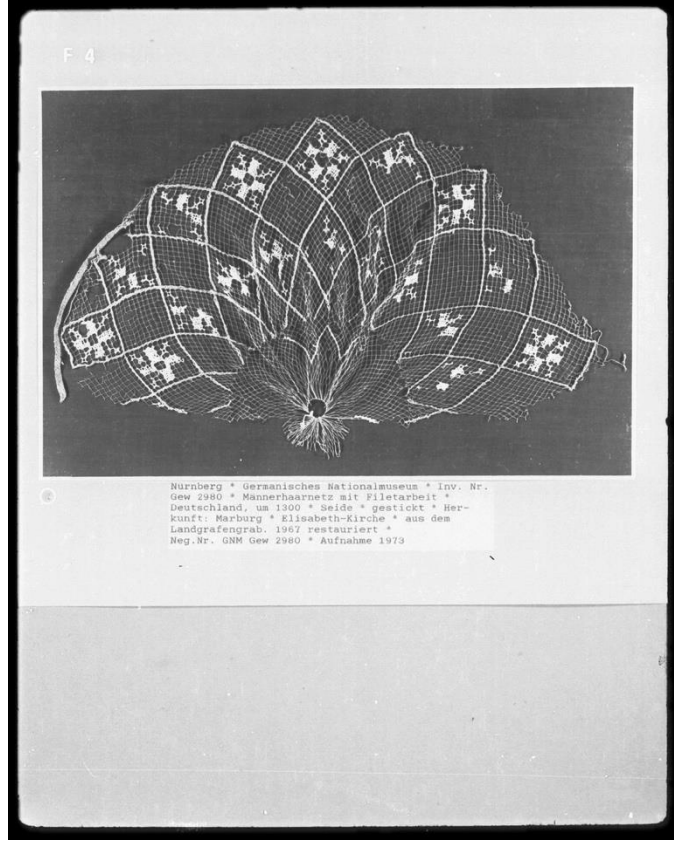
http://this.is/harpa/saga_prjons/spaensku_pudarnir.html (18.03.2018)

Dantel ögesinin tarihsel gelişimine bakıldığında, Danimarka ve Norveç'in ardından; Arap tacirler tarafından ticaret gemileriyle İspanya'ya getirilmiş, oradan İngiltere ve İskoçya'ya yayılmış olduğu bilinmektedir.

Örücülüğün Avrupa'ya ulaşmasının ardından Dantel ögesindeki gelişmeler hız kazanmıştır. Dantel, salt süsleme ögesi ve dekoratif bir öge olarak kullanılmamış, uygulandığı tekniklerle, motiflerle, renklerle ve anlatım yöntemleriyle içinde bulunduğu toplumun inanç sistemini, sanat anlayışını, sosyokültürel yapısını yansıtmıştır. Bazı toplumlarda kullanım alanına göre sözsüz bir dil olarak dışa vurum aracı olmuş; dinsel, kültürel, duygusal aktarımlara hizmet etmiştir.

Arap ve Mısır'lı denizcilerin ağ örgüsünün, örücülük ile eş zamanlı olarak Avrupa'da varlık göstermesi; dantelin doğuşuna sahne olmuştur. Özellikle eldivenler ve başlıklarda kullanılmaya başlanan dantel motifleri, artık dinsel temalı yazı ve şekillerden değil daha karmaşık ilmeklerin çeşitli kompozisyonlarda bir araya getirilmesinden oluşmaya başlamıştır. Örnekler; dönemin Avrupası kendini güzel sanatlar, edebiyat, bilim, tarih gibi birçok alanda geliştirmekte iken bu gelişimin artık örgüye de yansıdığını göstermektedir.

Avrupa'da dantelin gelişimi, ev işleri ve çocuklarının sorumluluğunu üstlenmiş olan kadınların evlerinde hem bu sorumluluklarını yerine getirmeleri hem de eve ek gelir sağlamları anlamında önemli bir kaynak da olmuştur. Böylece kadınların ülke ekonomisine katkıları olmuş, bunun yanı sıra içinde buldukları toplumda söz sahibi olmuşlardır. 12. – 13. yüzyıllarda Almanya ve Belçika'da en iyi işçilikle üretilmiş incelikli dantel örneklerine sık rastlanmaktadır. Özellikle Brüksel, kendine has yöntemleri ile ilerleyen yüzyıllarda da dantelin başkentlerinden sayılmıştır (Görsel 17, 18).

Görsel 17. İpek İplikle Örülmüş Saç Aksesuarı, 13. Yüzyıl, Germanisches National Müzesi, Nurnberg
<http://previous.bildindex.de/bilder/MI07920f04a.jpg> (20.03.2018)

Görsel 18. Brüksel Danteli Detay, Yaklaşık M.S.1100-1300, Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Brüksel
<http://balat.kikirpa.be/object/20038083> (20.03.2018)

13. – 14. yüzyıllarda dantel; nakış ve iğne işi kelimelerinden anlam ve teknik olarak da tam olarak ayrılabilmiş değildir. Buna neden olarak, gümüş, altın sırmalar ve yün gibi ipliklerin ortak materyaller olması gösterilebilir. Dantel, İtalya'ya gelmesinin ardından anlam ve yöntem olarak diğer tekniklerden farklılıklar göstermeye başlamıştır. Yaklaşık olarak 14.

Yüzyıl sonu ve 15. Yüzyıl başlarına tarihlenen bu değişime en önemli neden olarak ipeğin Avrupa'ya gelişi gösterilebilir (https://books.google.com.tr/books?id=ErINAwAAQBAJ&pg=PA1&dq=lace+history&hl=tr&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q=lace%20history&f=false)(19.03.2018). Rönesans akımının kendini öncelikle edebiyat ardından resim ve diğer sanat dallarında göstermesi, dantel ögesindeki gelişimin ilk olarak resim sanatından ve heykel sanatından ardından sahne sanatlarından okunmasına olanak sağlamıştır. Özellikle saray mensuparı ve din görevlileri gibi toplumsal saygınlığı olan bireylerin giysilerinde ipekten örülmüş pelerinler, mantolar, atkılar, şallar, eldivenler, başlıklar gözlemlenmiştir. Zaman içinde ipek ipliğin gümüş ve altın sırma ile karıştırılmasıyla farklı desenler ve dokuların yaratılmasına olanak sağlayan aletler ve örme biçimleri yaratılmış, çeşitlilik arttıkça dantel ögesi hızla gelişim göstermiştir.

Temelleri tarih öncesi çağlarda örücülüğe dayanan dantel ögesi, yüzyıllar içerisinde malzeme, teknik ve kavram anlamında evrilerek Rönesans akımı ile birlikte bugünkü tanımına erişmiştir. Bir örgü çeşidi olarak dantelin pek çok uygulanış biçimi vardır. Bu tekniklerden en çok kullanılanları mekik veya makaralara sarılı ipliklerle, tığ ile ya da iğne ile yapılmaktadır. İğne ile yapılan yöntem oya veya iğne danteli adı verilmektedir. Bu yöntemler birleştirilerek karışık teknik ile de dantel sanatı uygulanabilmektedir.

Dantel; tentene ve kroşe olarak da bilinir. Tığ, şiş, mekik ya da iğneyle değişik teknikler kullanılarak yapılan düğümlerin yan yana gelmesiyle oluşturulan bir örgü türüdür. Danteller kullanıldıkları yerlere, niteliklerine ve yapılış yöntemlerine göre keten, pamuk, yün, merserize, ipek, ibrişim, floş ve suni ipek gibi çeşitli malzemelerden ve değişik incelikteki ipliklerle örülebildikleri gibi altın, sırma ya da gümüş simlerle de yapılabilirler. Önceleri çeşitli dokuma kumaşlardan iplik çekilerek ajur, tül, file ve etamin gibi zeminler üstüne iğne ve tığ dolgular yapılarak hazırlanan dantellerden sonra düğümlene tekniği ortaya çıkmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1. Cilt: 1997: 422-423).

İpeğin Avrupa'ya gelişinin ardından dantelin popülaritesi hızla artmıştır. Başta saray erkanı gelmek üzere toplumun her kesiminde bir çok kullanım alanında dantel detaylar gözlemlenmiştir. Erken Rönesans örneklerinin görüldüğü Tudor ve Elizabeth Devri olarak bilinen 1485- 1603 yılları, örgünün altın çağı olarak bilinmektedir (Görsel 19, 20) (Spencer: 1983: 7-8).

Görsel 19. Elizabeth Brydges Portresi, Tudor ve Elizabeth Donemi, Hieronimo Custodis 1589

http://www.blackworkarchives.com/bw_cost.html (22.03.2018)

Görsel 20. Elizabeth I Engeland Portresi, 1558

<https://erikgveld.wordpress.com/2012/11/08/elizabeth-1-engeland-1533-1603/> (22.03.2018)

Rönesans Dönemi, sanatın her alanında yeniden var oluş dönemi olmuştur. Aydınlanma çağı ile birlikte sanatçılar yeni araştırmalara ve arayışlara girişmişler; toplumdaki refah seviyesi keşifler ve buluşların etkisiyle yükselerek sanatçılara yeni olanaklar sağlamıştır. Bu dönem ve sonrası, tekstil sanatındaki gelişmelerin de etkisiyle dantel sanayiinin gelişimine zemin oluşturmuştur. Venedik, Milano, Cenova ve sonrasında Brüksel dantel yapım merkezleri olarak anılmaktadır. Rönesans Dönemi ile birlikte dantelin tarihsel devinimini başta resim ve tekstil olmak üzere, bir çok sanat alanından takip etmek imkanı doğmuştur. Bu dönemin anlayışına uygun olarak giyinen aristokratlar, din görevlileri ve toplumun ileri gelenlerinin portreleri, dantelin salt süs aksesuarı olarak değil, bir statü ve saygınlık göstergesi gibi

kavramsal anlamlarda da kullanıldığını gözler önüne sermektedir. Dantel motiflerinin günler bazen haftalar süren, titizlik ve kusursuzluk gerektiren el işçiliğiyle üretiliyor olması, üretiminde kullanılan ipliğin kalitesi ve desenlerdeki göz alıcı karmaşık yapı; tercih eden kişinin ve içinde bulunduğu toplum tabakasının sınıfı, değerleri, sanatsal, kültürel ve sosyolojik yapısı hakkında izlenimler vermektedir.

Dantel örücülüğünün geliştiği yıllarda, bu konu ile ilgili mesleki dernekler kurulmuştur. 'Knitters Guilds' ismi ile anılan bu loncalar; ürün kalitesinin artırılması amacı ile üye olabilmek için katı kurallardan oluşan yüksek standartlar belirlemiştir. Loncalar eski zanaati rafine etmiş ve günün soyluları için zarif danteller üreten erkek üyelerden oluşmaktadır (<https://www.knittingmagic.biz/expert/a-history-of-knitting.html>) (23.03.2018). Üyelik kurallarından bazıları dantel desenlerini ve tekniklerini geliştirmek ve yaratıcılığı arttırmak için farklı ülkelerde araştırmalar yapmak ve ustalık belgesi edinebilmek için belirli bir süre çıraklık eğitimi almaktır. Ardından pek çok sınava tabi olunması ve sonuçta jüri üyeleri tarafından başarılı görüldüğü takdirde ustalık ünvanına sahip olunması gerekmektedir. Bir usta ancak kendini ispatladıktan sonra bir çırak yetiştirebilmekte, böylelikle el örgüsü dantelin kalitesi hiçbir zaman bozulmamaktadır. Dantel, altın çağını yaşadığı dönemlerde; zamanın toplumunun yüksek sınıfının her üyesi, pek çok değerli dantel detaylı örgü giysilere sahip olabilmek ve bu eşsiz giysileri yaratmak için kendi kişisel örgü ustalarına sahip olmuştur.

Rönesans akımı ile birlikte, 15. yüzyıl ve sonrasında yağlıboya portrelerin detaylarında yer alan dantellerle birlikte dönemin tasarım anlayışı, işçiliği ve giyim tarzındaki varyasyonlar daha kolay izlenebilir hale gelmiştir. Dantel modelleri ve kullanım alanları konulu ilk kitap İtalyan Sponza Ailesi tarafından derlenmiş ve basılmıştır. Beatrice d'Este Sponza'nın Leonardo Da Vinci imzalı portresinde dantel bir saç aksesuarı gözlemlenmektedir (Görsel 21). Dantel, 15.-17. Yüzyıllar arasında, onu kullanan toplumun bireyleri tarafından bir mücevherle eş değer niteliklere sahip olmuştur. Dantel detaylı eldivenler ve saç aksesuarları dönemin en gözde detaylarıdır (Görsel 22, 23).

Görsel 21. Beatrice d'Este Sponza Portresi, Leonardo Da Vinci, 1490

<https://i.pinimg.com/originals/5b/9b/6a/5b9b6adbcfba3ae22d1879ad9eb14746.jpg> (22.03.2018)

Görsel 22. Dantel Detaylı Eldivenler, Yaklaşık 1620, Metropolitan Müzesi, Newyork

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/228954> (22.03.2018)

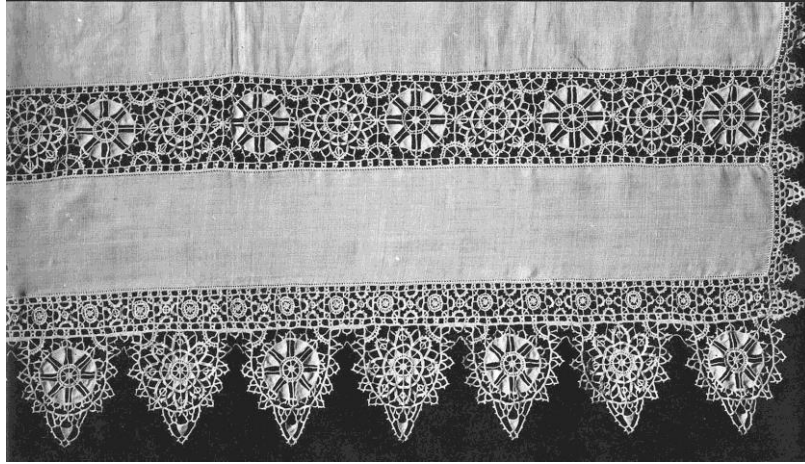

Görsel 23. Dantel Detaylı Eldiven, Yaklaşık 1650-1700, Boston Güzel Sanatlar Müzesi
<http://www.mfa.org/collections/object/pair-of-womens-knitted-gloves-46696> (22.03.2018)

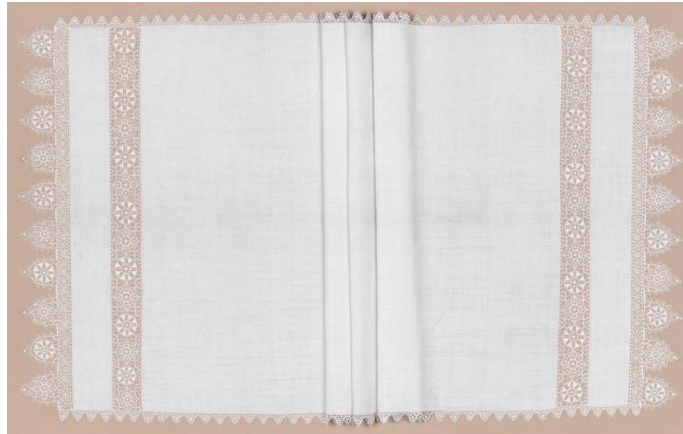
16. yüzyılda Venedik'te görülen dantel örnekleri çoğunlukla iğne dantellerinden oluşmaktadır. Bu merkezde uygulanan ve 'Antika İşi' adı verilen iğne danteli yönteminde; önce keten kumaşlardan iplikler çekilmiş, bu ipliklerden çeşitli yollarla işlemeli desenler oluşturulmuştur (Görsel 24, 25). Bunun yanı sıra kumaşların kenarlarına iplik sarma işi yapılması ile oluşturulan dantel yöntemi de kullanılmıştır. Bu yöntemle ortaya çıkan dantel türüne fisto adı verilir. Ağ veya file dantel türünde ise motifler tığ ya da iğne çeşitleri ile gevşek biçimde ilmeklerle oluşturulmuştur. Venedik dantelleri Fransızlar tarafından büyük bir ilgi ile satın alınmıştır. Bunun üzerine XIV. Louis döneminde Fransa'da bir dantel sanayisi kurulmuştur (www.uslanmam.com/orgu-dikis-nakis-ve-dantel/662781-dantelin-kokeni-tarihcesi-dantel-sanayisi-dantel-ve-oya-sanati.html)(26.03.2018) (Görsel 26).

Yine Venedik'te geliştirilen bir başka teknik olan mekik dantelleri; bobin üzerine sarılı ipliklerle yapılan çok zarif bir örgü biçimidir (Görsel 27, 28, 29). Bu dantel tekniğinde kullanılan bobinler küçük saplı makaralara benzer ve desen ne kadar büyük ve karmaşık ise; kullanılan bobin sayısı o oranda artmaktadır. İşlemeler içi pamukla doldurulmuş yastık ya da silindirin üzerinde yapılmaktadır. Öncelikle seçilen desen bir parşomen kağıdına ya da

kalın bir kağıt üzerine çizilmekte ardından hazırlanan yastığın üzerine gerilmektedir. Deseni oluşturan çizgiler boyunca küçük iğneler yardımı ile örgü işine başlanmakta ve bobinler aşağı, yukarı hareket ettirilerek parşömen model üzerinde taslağı belirlenen ağ örgüsü oluşturulmaktadır. Mekik dantelleri Venedik'ten İngiltere ve Fransa'ya yayılmış ve bu ülkelerde en güzel örnekleri verilmiştir (Görsel 30, 31).

Görsel 24. Venedik İğne Dantelli Havlu Detayı, 16. Yüzyıl, Boston Güzel Sanatlar Müzesi
<http://www.mfa.org/collections/object/reticella-lace-towel-68779> (27.03.2018)

Görsel 25. Venedik İğne Dantelli Detaylı Havlu Örneği, 16. Yüzyıl, Boston Güzel Sanatlar Müzesi
<http://www.mfa.org/collections/object/reticella-lace-towel-68779>(27.03.2018)

Görsel 26. XIV. Louis Dönemi Fransız İğne Danteli Örneği,

<https://i.pinimg.com/originals/db/45/65/db456586788e7e8f5bd105599a6289c0.jpg>(27.03.2018)

Görsel 27. Venedik Bobin Danteli Örneği, 16. yüzyıl, NewYork Metropolitan Müzesi

<https://www.pinterest.co.uk/pin/538532067935980628/>(27.03.2018)

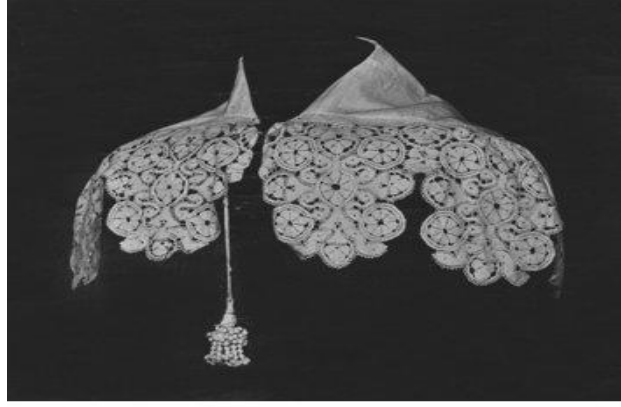
Görsel 28. Venedik Bobin Danteli Örneği, 16.yüzyıl, NewYork Metropolitan Müzesi

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/221043?pos=97&rpp=30&pg=4&ft=bobbin+lance&when=A.D.+1400-1600>(27.03.2018)

Görsel 29. Venedik Bobin Danteli Örneği, 16. -17. Yüzyıl, NewYork Metropolitan Müzesi

<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/220968?pos=68&rpp=30&pg=3&ft=bobbin+lance&when=A.D.+1400-1600>(27.03.2018)

Görsel 30. İngiliz Bobin Danteli Detaylı Yaka Örneği, 17.Yüzyıl, Victoria and Albert Müzesi, Londra
[http://collections.vam.ac.uk/item/O77374/collar-unknown/\(27.03.2018\)](http://collections.vam.ac.uk/item/O77374/collar-unknown/(27.03.2018))

Görsel 31. Fransız Bobin Danteli Detaylı Örneği, 17. Yüzyıl
[http://morgaine-le-fays-textiles.blogspot.com.tr/2010/03/17th-century-flemish-lace-in-italian.html\(27.03.2018\)](http://morgaine-le-fays-textiles.blogspot.com.tr/2010/03/17th-century-flemish-lace-in-italian.html(27.03.2018))

Dantel ögesi, yaklaşık 19. Yüzyıl'a kadar geçen süre zarfında gerek dekoratif anlamda gerekse giysilerin süslemesi anlamında pek çok amaçla uygulanmış ve kullanılmıştır. En zarif danteller, toplumun dini yapılara yüklediği anlam ve inanç sisteminde yer alan değer yargıları nedeniyle; kilise gibi yapılarda düzenlenen düğün ve benzeri törenlerde giyilen giysilerde gözlemlenmektedir. Tarih öncesi çağlardan bu yana insanoğlunun dini inançları ve bu inançların gereği ritüelleri en önemli değerlerinin temellerini oluşturmuştur. Bu nedenle ki sanatın ve sanatçının yaşam ile ilişkisi, inancın ifadesi ile pek çok sanat alanında doğrudan yahut dolaylı yollardan objeye yansımıştır.

17. Yüzyıl ve sonrasında sanatta olduğu gibi bilimde ve düşünce sisteminde de gelişmeler hız kazanmıştır. 1789'da gerçekleşen Fransız Sanayi Devrimi'nin ardından seri üretimin

artması, önce zanaati ardından sanatı ve sanatçıyı derinden etkilemiş; yaratıcılık ve tasarım süreci rafa kalkmış; bayağı, benzer ve özensiz ürünler hızla alıcıyla buluşmaya başlamıştır. Bu gelişmeler elbette dantel sanatını da etkisi altına almış; makine dantellerinin piyasaya sürülmesiyle kalite ve standartlar peşpeşe azalmaya gitmiş; ardarda yaşanan bu gelişmelerin sonucunda dantel loncaları varlığını sürdürememiş ve zaman içerisinde belli merkezler dışında kalan dantel örücülüğü yerini seri üretime bırakmak durumunda kalmıştır. Dantelin bu dönem ve sonrasında geleneksel el işi örme yöntemleri ile icra edildiği merkezler olan Venedik, Brüksel’de, günümüzde üretim halen turistik amaçlı olarak ve önemli bir gelir kaynağı olarak devam etmektedir.

1.3. Anadolu’da Dantel Ögesi

Dantel, Anadolu’nun geleneksel kültür unsurları içinde yer alan ve Türk örf, adet, gelenek ve görenekler gibi kültürel kimliğini ortaya koyan en eski ve önemli öğelerinden biridir. Anadolu kadınının zarif zevklerini, beğenilerini, duygularını, düşüncelerini ve yaratıcılığını kişisel üretimi olan dantellerinden ve oyalarından okumak mümkündür. Bu bağlamda dantel, kadının sessiz dili, yaşadığı toplumda sözsüz cümleleri olmaktadır. Tüm bunların yanı sıra dantel dekoratif, süslenme, çeyiz ve ekonomik amaçlar güdülerek üretilmektedir. Kadınların birlikte yaptıkları bir aktivite de olabilen dantel, komşuluk bağlarını, ilişkilerini ve fikir alışverişi ile gelişen iletişimini destekleyici nitelikler taşımaktadır (Görsel 32,33,34).

Görsel 32. Dantel Tepsi Örtüsü, Sevim Kalyoncu, N.Tomris Yalçınkaya Koleksiyonu, 1930

<http://turklacemuseum.blogspot.com.tr> (30.03.2018)

Görsel 33. Dantel Bardak Altlığı, Sevim Kalyoncu, N. Tomris Yalçınkaya Koleksiyonu, 1935

<http://turklacemuseum.blogspot.com.tr> (30.03.2018)

Görsel 34. Kenar Danteli, Fatma Koptop, N.Tomris Yalçınkaya Koleksiyonu

<http://turklacemuseum.blogspot.com.tr> (30.03.2018)

Anadolu’da dantelin tarihçesi araştırıldığında, M.Ö. 10-7. Yüzyıllar arasında varlık gösteren Frigler’e dayandığı düşünülmektedir. Frig Uygarlığı’nın yerleşim bölgelerinde yapılan kazı buluntularına göre özellikle metal işçiliği, dokumacılık, kilim ve dantel örücülüğünde gelişmiş oldukları ortaya çıkmaktadır (Girgök: 1997:423). Anadolu’da varlık göstermiş uygarlıklardan olan Frigler ve sonrasında Lidyalılar’da çeyiz kültürünün oldukça gelişkin oluşu ve buna yönelik üretimde kullanılan yontulmuş sivri uçlu kemik, ve ağaç parçaları, çeşitli büyüklüklerde iğneler ve gaga uçlu tığlar gibi pek çok kazı buluntusuna rastlanılışı; dantelin başlangıç tarihini saptamaya kılavuz olmuştur.

Frigler'in yerleşim merkezi olan Gordion'da Frigyalılar'a ait sumak ve cicim dokuma parçaları bulunmuştur (M.Ö. VII. yy). Tekstil kültürünün böylesine ileri olduğu Frigya'da çeyiz işlerinin de bu birikimden payını almış olması gerektiği düşünülmektedir. Bir Frigya çeyizinde bezemeli kumaşlardan giysiler (...), dantelli örtü ve perde gibi ev tekstili ürünleri bulunabilirdi.(...) Lidya'lı kızların çeyizinde bulunabilecek eşyalar arasında kırmızı ve mor renkli giysiler, işlemeli kumaşlar, (...), Pers halıları sayılmaktadır. (Kademoğlu: 1999: 379)

Orta Asya'da örücülüğün tarihteki ilk örneklerinin görüldüğü kültür olan Türkler'in 1071'de Malazgirt Savaşı ile Anadolu'ya girmesiyle birlikte kültür sentezi oluşmuş; zaman içerisinde kendi geleneklerini Anadolu'da karşılaştıkları yöntemlerle birleştirerek dantel, oya ve işlemecilik tekniklerini geliştirmişlerdir. Dantel ve oyalar yöresel geleneklere göre simgesel anlatımlar taşırlar (Girgök: 1997: 423). Oya, dünya literatürüne 'Türk Danteli' olarak geçmiş ve her dilde aynı fonetiğin kullanıldığı; çoğunlukla iğne, tığ ya da mekikle yapılan bir dantel çeşididir. Özellikle başörtülerinin, mendillerin etrafına, giysilerin önlerine, yaka ve kollarına, paçalarına renkli ipek veya pamuk ipliğinden süsleme amacıyla yapılan, çoğu zaman üç boyutlu, ince bir dantel örme türüdür (<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,51137/oya-sanati.html>) (28.03.2018).

Anadolu'nun sosyokültürel yapısının dantelsi bir örüntü halinde okunabildiği yegane dil olan oyalar, duygu ve düşüncelerin, insan yaşantısı içinde var olagelen olayların gelişmelerinin ve hatta sonuçlarının ustaca yansıtıldığı çeşitli simgelerden oluşmaktadır. Doğduğu yöreye göre çeşitlilik gösteren oyaların bu paralelde pek çok üretim tekniği mevcuttur. Bunlardan en yaygın kullanılanları mekik, iğne ve tığ oyalarıdır. Bu noktada Değerli bir Türk Etnolog, koleksiyoner ve Türk Kültürü Araştırmacısı olan Sabiha Tansuğ'un oya konusundaki aktarımlarına başvurmak yerinde olacaktır;

Anadolu toprağının binbir türlü bitkisi, rengarenk çiçekleri kadın ruhunda, düşünde, gözünde ve elinde oyalarla yeniden doğar. Bitkilerin, çiçeklerin tanrıçası İyonya'lı Flora, ölimsizliğini oyalarda sürdürür. (...) Eski geleneklerde, kadınların başlarına giydikleri hotozları, başörtüleri, yazmaları, mevlut örtüleri, namaz örtüleri değişik tür oyalarla süslü olurdu. İç giysilerde, üst giyim süslerinde 'çevrelerde', 'peşkir'lerde, daha bir çok yerde dekoratif süs malzemesi olarak da kullanılırdı. Ege'nin 'erkek başlıkları' da, kat kat oyalarla donatılırdı. Anadolu'nun her yöresinde değişik biçim ve motiflerle karşımıza çıkan oyalar, kullanılan araçlara göre farklı isimler alır; iğne, tığ, mekik, firkete (çatal), boncuk, çaput, püskül gibi... Anadolu'da iğne oyası, varlıklı, aristokrat, şehir kadınlarının ürettiği bir oya türüdür. Dikiş iğnesi ve genellikle ipek iplik ile işlenen bu oyalar, Osmanlı Sarayı'nda en güzel örneklerini vermiştir. Tığ oyaları, tek tığla istenilen renklerde farklı şekiller verilerek örülebilir. İğne oyasından farkı daha kalın bir iplik kullanılması ve daha kaba görüntüsüdür. Mekik oyalarnı daha çok köy ve kasaba kadınları üretir. Kemikten yapılmış küçük bir mekikle dokunur. Tek veya iki renk kullanılır. Firkete (çatal) oya, bir renk ipliğe boncuk, pul, mercan, inci dizilerek örülür. Daha çok köylerde kullanılan ve kıt olanaklarla çok güzel yaratıcı örneklerin çıkarıldığı çaput oyasında, renk renk bez parçalar kare şeklinde kesilip katlanır ve tığla örülür. Püskül oyaları da tığla işlenir. Anadolu'da sıkça rastlanan boncuk oyası ise, tığ ve iğne ile örülen oyaların uçlarına çeşitli renkte boncukların geçirilmesiyle yapılır. Koza oyalarının malzemeleri koza parçalarıyla ipektir. Ana motifler kozalarla meydana getirilir sonra da iğne ve tığ ile örülmüş kısımlara eklenir. (Tansuğ: 2004:109).

Anadolu kadınının doğurganlığı, yaşam felsefesi, kırılğanlıkları, iç dünyası, hassasiyetleri, zaafı, duyarlılığı, yaratıcılığı, zarafeti ve yaşamda kendine biçtiği değer ve konumu ve daha nice konu; oyalardan izlenebilmektedir. Bu incelikli ve zarif sanatın gizemli bir dili vardır.

Genç kızlar, yeni gelinler, genç kadınlar; umutlu-umutsuz aşklarını, beklentilerini, müjdeli haberleri, mutluluklarını, mutsuzluklarını, küskünlüklerini, kocaları ile geçimsizliklerini oyaların diliyle çevrelerine iletirlerdi. Örneğin Marmara ve Ege yöresindeki çiçek oyalarıbaşı başına bir olaydır. Kadın, başını doğanın insana sunduğu en güzel armağan olan çiçeklerin oyalarıyla donatırdı. Ve bu çiçeklerin türü, yaşa göre değişirdi. Yaşlı neneler, küçücük kır çiçeklerini kullanırlardı. Bir nevi toprağa dönüşünü simgelerdi bu kır çiçekleri. Kızlar, gelinler, genç kadınlar, gül, çardak gülü, karanfil, yasemin, yasemin, sümbül, menekşe, nergis, yıldız çiçeği, küpe çiçeği oyalarını kullanırlardı. Ve hepsinin de şekliyle, rengiyle ilettileri mesajları vardı. Kırkına gelen kadınlar boynu bükük lale çiçeğini kulanırlardı. Sarı nergis oyasını başına bağlayan Latin şair Ovidius'un M.Ö.8. yüzyılda yazdığı Narkissos şiirindeki gibi, ümitsiz aşkı duyururdu. Erkeği gurbete giden kadın, yaban gülü oyasını; yeni gelinler, gül, çardak gülü oyasını bağlardı. Sevdigiyle evlenecek olan nişanlı kız, pembe sümbül ve badem çiçeği; aşık kız mor sümbül oyasını takardı. Erik çiçeği oyasını, gelinler kullanırdı. Kocasıyla arası nahoş olan yeni gelin başına biber baharı oyasını seçer; 'ilk günden evliliğime acı düştü' demeye getirirdi. Yok eğer kırmızı acı biber oyası bağlanmışsa, bu kocasıyla arasının biber gibi acı olduğuna işaretti. Konya'da nişanlı kızlar, kayınvalidelerine oyaly yazma gönderirler. Eğer kızın gönderdiği 'çayır çimen' oyasıysa; araları iyi demektir. Yok eğer 'mezar taşı' oyasıysa; 'aramızdaki soğukluk ölüme dek sürecek' mesajı içermektedir. Yollanan 'kıllı kurt' oyası ile genç kız, ilişkilerinin hoşnutsuzluğunu belirtmiş olur. Bu olay düğün töreni sırasında komşular tarafından izlendiğinden elbette tüm kayınvalidelerin dileği gelinlerinden 'çayır çimen' oyası alıp başlarına bağlamaktır. Erkek ailesi de gelinine iki veya üç adet çiçek oyaly 'gelinlik yazması' gönderir. Gelin başı, gönderilen bu oyalarla hazırlanır. Anadolu'nun bazı yörelerinde gelinlere, dal çiçek oyaları takılır. Pek çok çeşidi olan dal oya, dallı budaklı, çokluklu çocuklu olmak isteyen gelinin bir nevi hayat ağacıdır (Tansuğ: 2004: 109,110). (Görsel 35,36,37,38,39,40)

Görsel 35. Sevdigiyle Evlenecek Olan Kızın Kullandığı Müjde Oyası

[http://turklacemuseum.blogspot.com.tr\(30.03.2018\)](http://turklacemuseum.blogspot.com.tr(30.03.2018))

Görsel 36. Kocasıyla Arası Nahoş Olan Kadının Kullandığı Biber Oyası
[http://turklacemuseum.blogspot.com.tr\(30.03.2018\)](http://turklacemuseum.blogspot.com.tr(30.03.2018))

Görsel 37. Genç Kızların Kullandığı Papatya Oyası
[http://turklacemuseum.blogspot.com.tr\(30.03.2018\)](http://turklacemuseum.blogspot.com.tr(30.03.2018))

Görsel 38. Kocası Gurbete Giden Kadının Kullandığı Yaban Gülü Oyası
[http://turklacemuseum.blogspot.com.tr\(30.03.2018\)](http://turklacemuseum.blogspot.com.tr(30.03.2018))

Görsel 39. Hamile Kalan Genç Kadının Kullandığı Müjde Oyası
[http://turklacemuseum.blogspot.com.tr\(30.03.2018\)](http://turklacemuseum.blogspot.com.tr(30.03.2018))

Görsel 40. Ümitsiz Aşkın Simgesi Sarı Nergis Oyası, Sabiha Tansuğ Koleksiyonu

[http://turklacemuseum.blogspot.com.tr\(30.03.2018\)](http://turklacemuseum.blogspot.com.tr(30.03.2018))

Oyalara yalnızca kadının duyguları değil, toplumda iz bırakmış olan olaylar da yansımaktadır. Örneğin; ‘Paşa yıldızı’, ‘Zeki Müren kirpiği’, ‘Türkan Şoray kirpiği’, ‘Ecevit kirpiği’, ‘kaymakam gülü’, ‘Japon gülü’, ‘Atatürk çiçeği’, ‘sarhoş bacağı’, ‘bekar biti’, ‘çoban biti’, ‘hanım köleye sarıldı’, ‘köle hanıma sarıldı’, ‘garip yuvası’, ‘topal kızı’, ‘kral kızı’, ‘saray süpürgesi’, ‘gelin güvey odası’, ‘elti eltiye küstü’ ve daha pek çok olay oyalara aktarılmaktadır.

Anadolu’nun binlerce yıllık kültürel birikiminin ürünü olan ve herhangi bir dilde başka karşılığı olmayan ve ‘Türk Danteli’ olarak literatüre geçmiş olan oyalara ve dantellere; günümüzde salt kadınların başörtülerini süslemek için ve çeyiz sandıklarının vazgeçilmez bir parçası olarak değil; modern tasarımlarda da tasarım ögesi olarak kullanılmaktadır.

BÖLÜM 2: SANATTA BİR ESİN KAYNAĞI OLARAK DANTEL ÖGESİ

İnsanoğlunun neredeyse yaradılıştan bu yana; öncelikle kendisi daha sonra da çevresi için ihtiyaç duyduğu ‘örücülük’ ile ilişkisine önceki bölümde değinilmiştir. Bu bağlamda, ele alınan bir örgü biçimi olarak dantel; Sanayi Devrimi’ne kadar geleneksel yöntemlerle elde üretilmiştir. Geleneksel örgü teknikleri, içinde doğduğu topluma göre farklılıklar göstermektedir. Bazı toplumların göçebe yaşantısı, gittikleri yerlerde gelenekler, sosyal ve toplumsal ilişkiler bağlamında diğer toplumlarla etkileşim içerisine girmelerine imkan vermektedir. Böylelikle insanoğlunun sosyal ve kültürel yaşamlarına kattığı bu teknik zenginlik, onların duygularını, düşüncelerini, hayal güçlerini, inançlarını, korkularını, sevinçlerini, gelenek ve göreneklerini farklı biçimlerde ifade etmelerine olanak sağlamıştır. Sanat ve yaşamın birbirine girift varlığı, gündelik yahut yaşamsal ihtiyacı karşılamak amacı ile doğmuş olan örücülüğün de zaman içerisinde sanatsal anlamda pek çok sanat dalının birbiriyle olan disiplinlerarası etkileşiminden payını almasına sebep olmuştur.

1789’da gerçekleşen Fransız İhtilali ile birlikte Katolik Kilisesi’nin önemli reformlara gitmesi ve sonrasında gelişen akılcı yaklaşımlar, teknoloji ve bilim ile birlikte sosyal, ekonomik ve politik birçok faktörün rolü ile; sanat bambaşka bir yola girmiştir. Sanayi Devrimi’nin de sonrasında sanatsal etkileşimler modernleşme sürecinde hız kazanmış, sanat anlayışı değişime uğramış ve 20. yüzyılın başında aklın ışığında yeni bakış açılarıyla beraber sanat hareketleri oluşmaya başlamıştır. Bunlardan en önemlisi endüstrinin gelişimi ile değişen yaşam ve üretim şartlarına tepki olarak doğan ‘Arts and Crafts Movement’ (Sanat ve El Sanatları Hareketi) olarak adlandırılmaktadır.

19. yy’ın ikinci yarısında İngiltere’de endüstrileşmenin getirdiği makineleşmeye ve seri üretime tepki olarak gelişmiş bir hareket. İngiltere, dünyada endüstrileşmenin en erken başladığı ülke olmakla birlikte 1851’deki Londra Dünya Sergisi’nde yer alan endüstri ürünleri izleyenleri, özellikle de aydınları düş kırıklığına uğratmıştı. Makinenin insanın emeğinden ekonomi sağlamadığını, tersine işi çoğalttığını ve insanın yaratıcı emeğine aracılık etmediğini öne süren Arts and Crafts’ın kurucularından W.Morris, seri üretim karşısında kaybolmakta olan el işçiliğini ve zanaatçılığı yeniden canlandırmaya çalışmış ve bunun ancak ortaçağ geleneklerine dönülerek sağlanabileceğini savunmuştu. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1.Cilt: 1997: 143)

I. Dünya Savaşı’nın bitmesi, Endüstri Devrimi ve Sanat ve El Sanatları Akımı gibi önemli gelişmelerin etkisi ile yeni bir örgütlenmeye gidilmiş; Bauhaus kurulmuştur. 1919’da kurulan ve ‘yapı evi’ anlamına gelen Bauhaus, güzel sanatlar ile uygulamalı sanatları ve kuramları birleştirmeyi amaçlamaktadır.

Bauhaus'u öteki sanat tasarım okullarından ayıran en önemli özelliği sanatsal yaratılarda makinelerden yararlanmayı benimsemesi, endüstrinin olanaklarını yadsımayarak endüstriyel üretim koşullarına uygun bir sanat eğitimi vermesidir. Bu da onu ilk gerçek Endüstri Tasarımı okulu durumuna getirmiştir.

Uygulamalı eğitim düşüncesi Bauhaus'ta iki aşamalı bir ders programına götürmüştür. Birinci aşamada biri Güzel Sanatlar, diğeri Uygulamalı Sanatlar'dan gelen iki usta denetiminde kullanılacak gereçleri, onları işleyecek araç ve makineleri tanıtacak uygulama ağırlıklı bir ön kurs bulunmaktadır. İkincideyse sanatsal yaratıcılığı ve üretimi önde tutan, kuram ağırlıklı ileri kurs yer almaktadır. Daha ileride, hem sanat hem de uygulama alanında yetişmiş Bauhauslular'ın eğitim kadrosunda yer almaya başlamalarından sonra, iki ustalı eğitim yerini tek öğretmenli sisteme bırakmıştır. Bauhaus'ta marangozluk, metal işlemeçiliği, çömlekçilik, renkli cam, dokuma, duvar resmi, Grafik Tasarım (tipografi) ve sahne dekorasyonu işlikleri bulunmaktadır.

Bauhaus'taki eğitim sanat yaklaşımı açısından önceleri Art Nouveau ve Dışavurumculuk'un güzellik ve yararlılık ilkeleri doğrultusundaiken sonraları De Stijl ve Yapımcılık'tan da gelen etiklerle akılcı ve işlevci bir nitelik kazanmıştır. (...) Bauhaus çağdaş tasarım düşüncelerini olduğu kadar eğitimi de etkileyen en önemli kuruluşlardan biridir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1. Cilt: 1997:203).

Bir tasarım ve zanaat okulu olan Bauhaus'ta mimarlık bölümü 1927'de kurulmuştur. Dönemin kendi alanında ün kazanmış sanatçılarından olan Itten, Feininger, Klee, Kandinsky Schimmer ve Moholy- Nagy de bu önemli kurumda görev almıştır. Bir süre sonra eleştiriler ve politik baskıların etkisiyle önce taşınmış, 1933'te kapanmıştır. Bauhaus kuruluşu ve kapanışını içeren tüm süreçler boyunca dönemin mimariden heykele tüm sanat dallarında en önemli sanatçılarına ekol olmuştur.

20. yüzyılın tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik, politik, bilimsel ve düşünsel alanlardaki değişim ve kaos rüzgarları; daha önce de açıklandığı gibi insanlığın en önemli ifade aracı olan sanatın direkt konularını yaratmış, sanat dünyasında sürekli bir devinime etki yapmıştır.

1960'lı yıllara gelindiğinde sanatta ifade biçimleri ve bunun için kullanılan araçların tartışıldığı yeni bir döneme girilmiştir. Bu dönem ve sonrasında, sanatta disiplinlerarası ilişki ve etkileşim, sanat alanlarının kendi aralarında ve sanat alanları ile bilim dalları arasında da görülebilmektedir (Koşar: 2037: 2017). Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren mimari, resim, seramik ve tekstil gibi uygulamalı sanatlarda büyük bir gelişim görülmüş, diğer bir deyişle güzel sanatlar ile dekoratif sanatlar arasında var olduğu düşünülen ince çizgi belirsizleşmeye başlamış; farklı disiplinlerden pek çok sanatçı yeni eserler üretmek için farklı ifade biçimleri araştırmaya ve diğer disiplinleri deneyimlemeye girişmişlerdir. Fernand Leger, Pablo Picasso, Sonia Delaunay, Jean Cocteau, Henri Matisse, Erte, Raoul Dufy, Paul Poiret gibi dönemin önde gelen sanatçıları kendi sanat alanları dışında seramik, tekstil gibi alanlarda çalışmalar yapmış ve eserler vermişlerdir.

20. yüzyıl sanat anlayışına temel oluşturan 19. yüzyılda yaşanan bilimsel, düşünsel gelişmeler ve toplumsal olaylar; sanat olgusunun düşünürler tarafından tekrar ele alınmasına neden olmuş, bu olgunun kökten değişimine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda sanat alanlarının birbiri ile yakın ilişki içine girmesi ve disiplinlerin etkileşimi; somut olandan yola çıkarak soyut olana varışı, malzemeyi bir çeşit ‘düşünce aracı olarak kullanış’ı doğurmuştur. Bu durum, materyalden çok içeriğin ne olduğunu önemli hale getirmiştir.

Sanatın düşünsel yönü, biçimsel yönünden üstün tutulurken, sanatın sadece güzel nesnelere ortaya koymadığı düşüncesi ağırlık kazanmıştır ve bu eğilim de sanat disiplinleri arasındaki etkileşim ve ilişkiyi hızlandırmıştır. Marcel Duchamp’ın estetik ve sanat arasındaki ilişkiyi ele alışı, Kübist gelenek doğrultusunda dili, sanatın temel bir malzemesi olarak ele alması, el işçiliğinin önemini azaltmak için hazır nesnelere dayanarak yararlanılması ve sanatçının düşüncesini biçimden önemli tutması disiplinlerarası sanat eğitiminin yanı sıra sonraki tüm sanat anlayışlarına etki etmiştir (Atakan: 1998:22).

Bu bilgiler doğrultusunda biçim ve içerik ilişkisinin yeniden kurgulanışı; başat sanatsal yaklaşımları belli kurallara yahut çerçeveye sınırlı kalmaksızın olabildiğince özgür ifade biçimleriyle kavramsallığa yöneltmiştir. Bu döneme kadar var olan belli başlı sanat anlayışlarının egemenliği son bulmuş, disiplinlerarası ilişki sanatta dil zenginliğine neden olmuş ve bütüncül, çoğulcu bir anlayış gelişmeye başlamıştır. Tüm bu değişimlerle birlikte sanatçılar düşüncelerini yansıtmak için pek çok geleneksel materyali ifade aracı olarak deneyimlemeye girişmişlerdir. Bunların en başında organik malzemeler ve tekstil lifleri gibi iplik çeşitleri gelmektedir.

Bu döneme kadar iplik biçiminin verilebildiği doğal malzemelerle, işlevsel ürünler oluşturularak insanın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ya da tamamen insanların yaşam alanlarını süslemeye yönelik dekoratif ürünler olarak varlığını sürdüren tekstiller, modern çağın getirdiği yeni anlayışla bir sanat alanı olarak yeni bir anlam daha kazanmıştır. Lif sanatı yeni ve güçlü bir sanat biçimi olarak sesini duyururken tekstile ait malzemeler de ifade aracı olarak plastik sanatlar dünyasında yer almaya başlamıştır. Marcel Duchamp’ın alışılmış günlük malzemeleri bir sanat biçimi olarak sunduğu bu yeni dönemde, klasik anlatımlardan uzaklaşan şaşırtıcı örnekler değişimi ve etkileşimi yansıtmaktadır. Bu sorgulama ve arayış sonucunda tekstil ve resim uygulamaları arasında da kuramsal anlamda değişimler yaşanmıştır. Post-modern kuramların yaygınlık kazanmasıyla sanatsal nesneden çok toplumsal anlama odaklanan çeşitli sanat uygulamaları dikkat çekmeye başlamıştır. ‘Yeni sanat eski kültür kalıntıları üzerinde oluşur.’ sözüyle Kurt Schwitters’in Avrupa’nın çalkantılı dönemini yansıtan kültürel ve politik içerikli eserlerinde metaller, otobüs biletleri, kumaş parçaları, iplikler kolaj tekniği ile yer alırken, Robert Rauschenberg’in ‘Combine painting’lerin içine mizahi ve alışılmamış nesnelere ve birçok maddeye ait parçaları sokmasıyla, Dadaistlerin tavrına geri döndüğü görülür. Rauschenberg de Schwitters gibi, Sanatla yaşam arasındaki uçurumu kapatma düşüncesi ışığında gündelik nesnelere sanatsal nesnelerin ayrımını sorgulayacak eserler vermiştir (Koşar: 2040: 2017).

Sanat alanlarının iç içe geçmesi ve anlatım zenginliğine yansıyan malzeme anlayışı, 20. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde yeni sanat akımlarının doğmasına imkan sağlamış; Kübizm ve Fütürizm gibi akımların ardından malzemeye yeni bir bakış açısı getiren Konstrüktivizm,

Minimalizm, Op art, Pop Art ve Feminist Sanat Akımları ile devinim devam etmiştir. Pop sanatçıları, bireyselliklerinden sıyrılıp daha önceleri sanatın sınırlarının dışında kaldığı düşünülen toplumsal beğeni ve tutumları bazı yönleri ile yeniden ele alarak kendilerine özgü yeni bir tarz yaratmışlardır. Bu durumda her şey sanatın hem malzemesi hem de konusu olabilmekteydi (Yılmaz: 2015: 1008). Bu bağlamda, tekstilin farklı açılımlarla sanatsal platformda yer almasıyla birlikte; bir tekstil malzemesi olarak örgü ve bir örgü çeşidi olarak dantel türlerinin ve dantelimsi dokuların hem Lif Sanatı alanında hem de farklı sanat alanlarında bir dil olarak tercih edildiği gözlemlenmektedir.

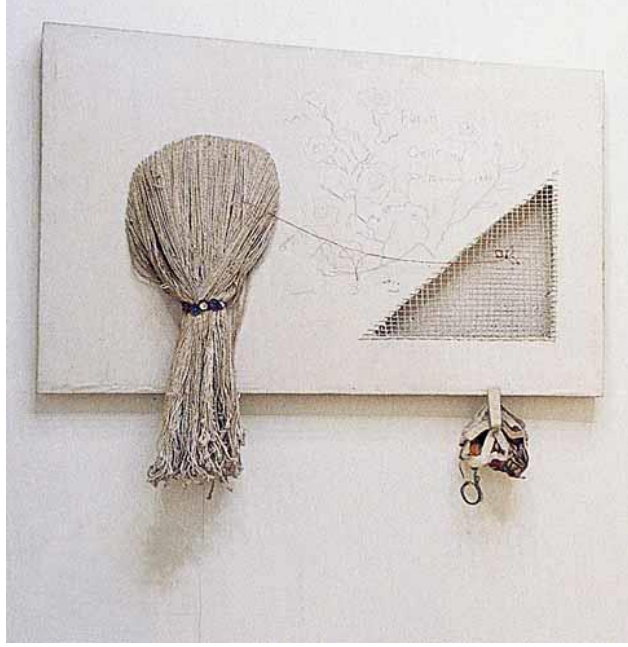
Sanatçıların ve düşünürlerin önderliğinde yaşanan değişim ve gelişimler toplumda ciddi kırılımlara neden olmuştur. Kapitalizmin yarattığı yeni postmodern toplumsal zemin, bazı meydan okumalara sahne olmuştur. 1960-70'li yıllarda doğan Feminist Sanat da bunlardan biridir. 'Bilindiği üzere 1960'lı yıllara kadar kadın sanatçıların çoğu sanat çalışmalarını sürdürebilmek için büyük sıkıntılara ve sorgulamalara maruz bırakılmışlardı.' (Şahmaran Can: 2015:82). Feminizm önceleri yalnızca kadın sanatçılar tarafından konu alınırken, toplumsal dönüşümlerin yansımada şekillenerek sanat alanında 'Feminist Sanat' adını almış ve devamında erkek sanatçılar tarafından da ele alınmış bir olgu olmuştur.

Feminist sanat pratiğindeki ilk strateji, kadınların ürettiği sanatı alt-kültürel bir direniş biçimi olarak görür. Bu strateji doğrultusunda hakim temsil sistemlerinde genellikle küçümsenen zanaat tarzı eserler kadınların sanat etkinliğinin 'tanınmamış bölgesi' olarak sunulur. Bu tip işlerin örneklerinden biri kumaş artıklarından yapılmış yorganlar gibi el sanatı ürünlerinin ve kadınların yaptığı ev işlerinin öne çıkarılmasıdır. Bu yolla kadın üretkenliğinin 'gizli tarihi'nin yeniden inşa edilmesi ve sanat dallarında feminist bir karşı-geleneğin oluşturulması hedeflenir. Bu strateji, kadınların yaratıcılığının yeni ifade alanları keşfetme yönünde teşvik edilmesini sağlar. Sanatı, el sanatlarını ve daha önce ihmal edilmiş becerileri içerecek şekilde yeniden tanımlar, böylece 'yüksek' ve 'düşük' kültür formları arasındaki ideolojik ayrımdan kaçınmış olur. Bu yolla, söz konusu ataerkil ayrımdan, yaratıcı yolların kadınlara kapatılmasına yardımcı olduğunu vurgular. Fakat bu stratejinin de hem 'sanat' tanımlarını üreten hem de kadınları ezen yapısal koşulları değiştirme noktasında sınırlı olduğu görüşü yaygınlaşır (Antmen: 2010: 260).

Judith Berry ve Sandy Flitterman Lewis kadın üretimini dört temel kategoriye ayırarak tanımlamıştır. Bu stratejilerin arasında, kadınların genellikle küçümsenmiş olan zanaat temelli üretimi eserlerini yansıtmaya yönelmesi, kadın üretkenliğinin derin tarihsel dokusunun vurgulanması, yüksek kültür/alt kültür ayrımında ihmal edilmiş becerilerin ön plana çıkarılması gibi yaklaşımların önemi yer alır.

Bu bağlamda kumaş artıklarından yapılmış yorganlara, el işi dantellere, örtülere, yöntem olarak dikiş ve örgüye yönelik bir çok kadın sanatçı arasında başlıbaşına bir anlatım biçimi olarak kullanılmaya başlandı. 'Kadınısı Yöntem' olarak algılanan dikiş ve örgüye yönelik bu ilginin Türkiye'deki öncülleri arasında Füsun Onur ve Gülsün Karamustafa örnek gösterilebilir (Antmen: 2010:138). (Görsel 41)

Görsel 41. Füsun Onur, Nakış Asemblaj, Tarihsiz

<http://www.turkishculture.org/whoiswho/fusun-onur-404.htm> (19.04.2018)

Feminist Sanat akımının odağında kadına özgü olarak nitelendirilmiş iğne oyları, danteller, kumaşlar ve bunun gibi tüm domestik malzemeler yer almaktadır. Kadının tüm yaratıcılığı ile yapmacılıktan uzak, kırılğan, döngüsel, değişken yaşama dair tüm doğallığını yansıttığı eserleri, sanatı kadına dair bir dönüşüme yöneltmiştir. Örneğin Judy Chicago ve Miriam Schapiro gibi Feminist Sanat Akımı'nın öncü kadın sanatçılar; kadınla özdeşleştirilmiş kumaşlar, danteller, el örgüleri, altın ve gümüş sırma detaylı gündelik aksesuarları bir başkaldırı niteliğinde ve porselen, emaye, kağıt gibi farklı materyallerle birlikte kullanmışlardır (Görsel 42).

Görsel 42. Judy Chicago, Akşam Yemeği Partisi Düzenlemeden Detay, Porselen Form, 1974, Brooklyn Müzesi

<https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/166098> (19.04.2018)

Gerektiğinde kendi bedenini simgesel bir obje olarak sunması, özel olanı kamusal alana taşıyarak içerisi-dışarıyı gibi kavramları alt üst etmeleri, farklı disiplinlerden faydalanarak (sosyoloji, psikoloji, antropoloji, edebiyat, tarih, sahne sanatları v.b.) yapıtlar üretmeleri, içten olmayan yapmacık sofistike sanat formlarından uzak durmaları ve yaşamın doğal döngüsü içinde şekil alan yapıtları ile sanat kadına özgü bir değişim sürecine girmiştir. (Şahmaran Can: 2015:87)

Tekstil ve örgünün çağdaş sanat yaklaşımı içerisinde zengin ifade olanaklarıyla farklı disiplinlerle etkileşime ve birlikteliğe imkan sağladığı düşünülmektedir (Koşar: 2017: 2044). Dantel olgusu araştırıldığında, delik-dolgu yapısı ile transparanlık kavramını içermesi, ışık geçirgenliği, boşluk-doluluk örüntüsü, birim tekrarı, motifsel düzenlemeleri, sonsuz desen ve teknik zenginliği, algoritmik yapısı ve simgesel anlatım biçimleri ile yeni bir sanat dili oluşturmaya oldukça elverişli olma özelliğiyle pek çok farklı alandan sanatçının ilgi odağı olmuştur.

Bir örgü biçimi olarak dantel, sanatçının fikrini ifade edebilmesi için önemli ve güçlü bir yapıdır. Öyle ki tasarımda pek çok kompozisyonel kaidenin uygulanabilirliğine uygun oluşunun yanı sıra; sağlam bir geleneksel örüntüye sahip oluşu dantel ve dantelimsi yapıları bu denli cazip kılmaktadır. Çağdaş sanat fikri artık tüm sanat alanlarının birbiri ile girift olduğu; etki akışının sürdürülebilirliğinin ön planda olduğu ve materyal zenginliğinin bir kavram bağıntısında özgürce fayda sağladığı disiplinler bütünü olmuştur. Bu bağlamda örneklerle ele alınmış olan dantel ve dantelimsi yapıların zaman zaman yalnızca çıkış noktası olarak, zaman zaman görsel bir ifade aracı olarak değerlendirildiği, zaman zaman da

özellikle bir kavram olarak vurgulandığı sanat alanlarının birbiri ile etkileşimi ve iç içe geçmişliği dikkat çekicidir. İncelenmiş olan mimarlık, resim, heykel, tekstil sanatları, karışık malzeme ve seramik alanlarından örneklerin bazılarında direkt dantel ve dantelimsi yapılar konu alınırken, bazılarında dantel ve dantelimsi yapıların çıkış noktası olduğu veya görsel olarak doku, leke şeklinde dantelimsi yapılara gönderme yapıldığı eserlere rastlamak mümkündür.

2.1. Mimarlık

Dantel ögesinin mimarideki kullanım amacı, ışık geçirgenlik ve dolayısı ile mekan ambiyansında yarattığı atmosfer sebebiyle oldukça önemlidir. Örneğin Antoni Gaudi'nin Art Nouveau izlenimleri taşıyan kült eserlerinden Sagrada Familia eserinde yer yer dantelimsi dokulara rastlanmaktadır. Özellikle Rosary Chapel bölümünün kubbesinde dantelimsi dokular açıkça gözlemlenmektedir (Görsel 43). Bu konu ile ilgili Barcelona.de adlı sitede bir makalede şu şekilde söz edilmiştir;

Manastırın köşelerinde planlanan iki şapelden, Gaudi sadece "Tesbih Meryemimiz" i bitirdi. Tesbih Şapeli, kubbesi ışıkla su basmak için tasarlanan nispeten küçük bir şapeldir. Son derece zengin bir şekilde süslenmiş, duvarlar bobin dantellerinden yapılmış gibi görünüyor. Kemerlerin altında bulunan, Meryem Ana'nın ölmekte olan çocuğu gösterdiği dürüstlüğün ölümünün göz alıcı sunumudur (<https://www.barcelona.de/en/barcelona-sagrada-familia-crypt.html>)(30.04.2018).

Görsel 43. Sagrada Familia Rosary Chapel Kubbesi Dantel Detayı, Barselona
<https://www.barcelona.de/en/barcelona-sagrada-familia-crypt.html>(30.04.2018)

Dantel dokusunun; farklı mekanları, alanları, formları ve hatta daha yukardan bakıp bir bütün olarak ele alındığında kültürleri gerçek anlamda bir örgü gibi ilmeklerle birbirine

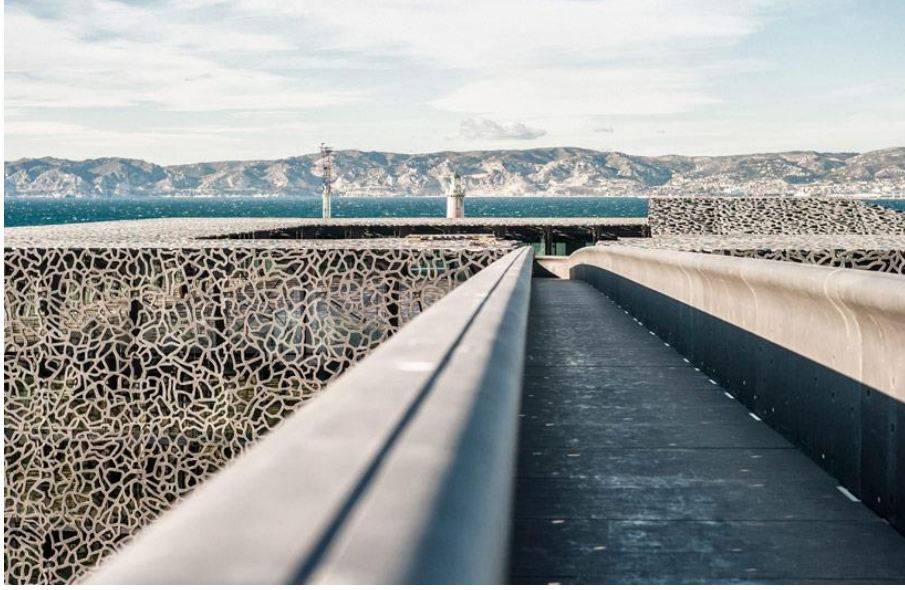
bağlama özelliğini 'Betonun Büyükelçisi' olarak adlandırılan Rudy Rucioti, MUCEM (the museum of european and mediterranean civilization) yapısında tam anlamıyla eserine yansıtmıştır (Görsel 44,45,46,47). Mekanın taşıdığı kültürel anlam dolayısı ile kullanılan beton malzemede doğal lifler kullanılarak gerçeğe yakın doku yaratılması amaçlanmıştır. Designboom adlı sitede MUCEM adlı yapıdan şu şekilde söz edilmiştir;

Avrupa ve Akdeniz Uygarlığı Müzesi (MUCEM) sırlı kapılarını Marsilya Limanı'ndaki şehirde açtı. Andeniz Kültürleri'ne adanan dünyadaki ilk müze olma özelliğini taşıyan bina, öngörülmesi lifli beton ve bina sisteminin mimari başarısı sayılan hassas filigre betonun dantelimsi yapısıyla dış cephede dikkat çekici bir görünüş sergilemektedir. Muhtemelen betonun büyükelçisi olarak tanınan Fransız Mimar Rudy Rucioti, kültürel kurumun geniş hacmine ışık saçan ve aynı zamanda rüzgarı kesen beton dantel ile bina ve onunla diyalog halindeki denizi öngörmüştür. (...) Dantelsi dolaşım, hem deniz hem de gökyüzü karışımının canlı mavilikleri olarak materyalleri birleştirir, bu da kültür ve sanat dünyası ve onları üreten çevre ile tarayan dantellerin kıvrımlarının ardında nefes alır ve hareket eder (<https://www.designboom.com/architecture/mucem-by-rudy-riccioti-sports-a-delicate-concrete-filigree/>)(30.04.2018).

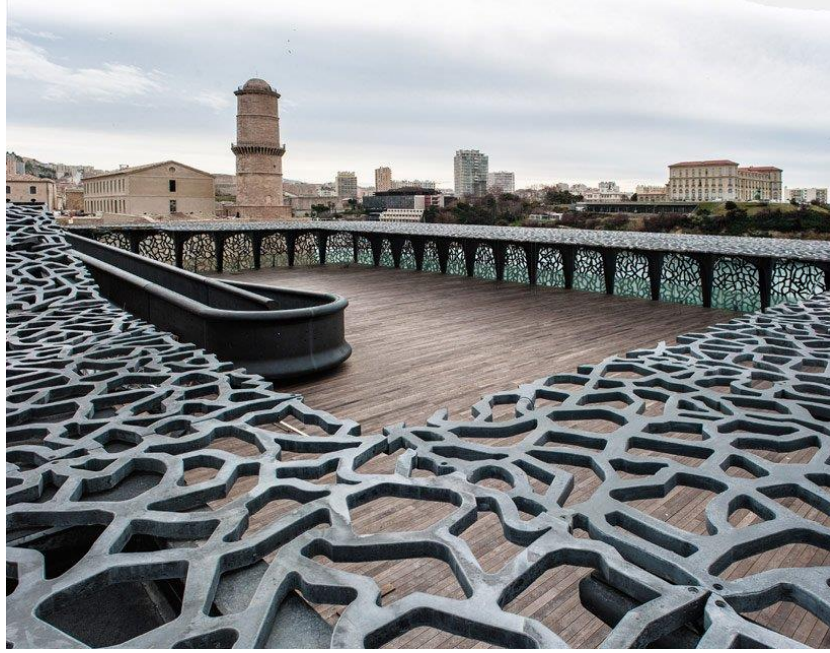
Görsel 44. MUCEM Binası Genel Görüntüsü, Marsiya

<https://www.designboom.com/architecture/mucem-by-rudy-riccioti-sports-a-delicate-concrete-filigree/>
(30.04.2018)

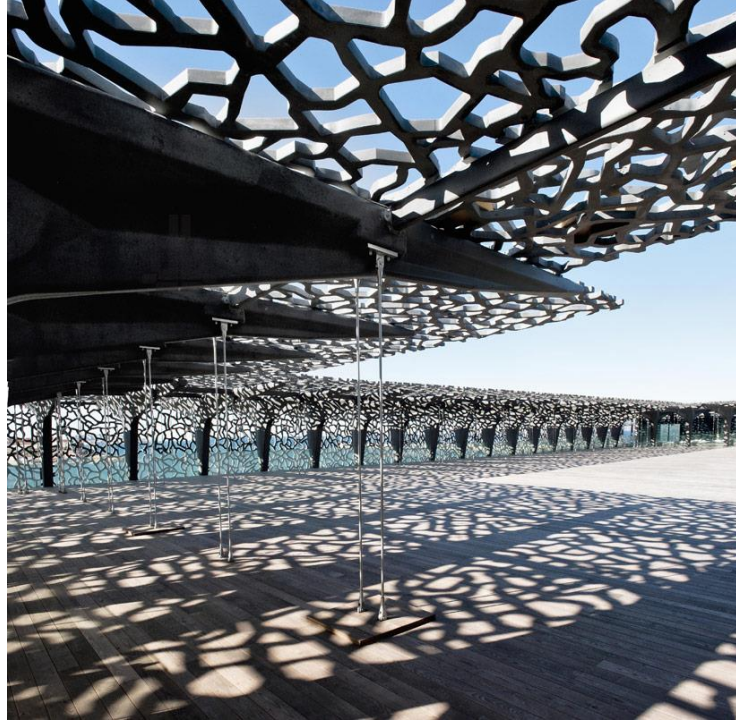
Görsel 45. MUSEM Köprü Detayı, Marsilya

<https://www.designboom.com/architecture/mucem-by-rudy-riccioti-sports-a-delicate-concrete-filigree/>
(30.04.2018)

Görsel 46. MUSEM Dantel Doku Detay, Marsilya

<https://www.designboom.com/architecture/mucem-by-rudy-riccioti-sports-a-delicate-concrete-filigree/>
(30.04.2018)

Görsel 47. MUCEM Dantel Işık Yansıma Detay, Marsilya

<https://www.designboom.com/architecture/mucem-by-rudy-riccioti-sports-a-delicate-concrete-filigree/>
(30.04.2018)

Dantelin geleneksel dokusunu bir kavram olarak ele alan başka bir mimar olan Joep Verhoeven, yüksek lisans projesi olarak hazırladığı ‘Dantel Telörgü’ yapısı kariyerinin önemli bir dönüm noktası olmuştur (Görsel 48, 49, 50). Hollandalı sanatçı günlük gündelik yaşamda kullanılan objelerin sıradan bulunarak geleneksel geçmişin zaman içinde teknolojiye yenik düşmesini ve toplumsal hiçleşmeyi bu yolla aktarmaktadır.

Bu proje, önemli bir işlevi yerine getiren, ancak nadiren düşünülen ve sevgiyle hazırlanmış bir nesne olan danteli yeniden keşfederek, fabrikada üretilen günlük bir ürünü konu alır. Kavram, el yapımı nesnelerin kültürünün endüstriyel olarak üretilen ürünler tarafından yavaş yavaş gasp edildiği olağan sanayileşme sürecinin tam aksini temsil eder. Ayrıca, güzellik kavramlarının sıradan nesnelere neden uygulanmadığını sorgular.

Lace Fence, Hollandalı tasarımcı Joep Verhoeven tarafından Design Academy Eindhoven’da çalışırken yüksek lisans projesi olarak üretilmiştir. Şimdi Rotterdam’da bulunan genç tasarım ekibi Demakersvan’ın bir parçasıdır.

Bu fikir, dünya çapında sanayi siteleri ve spor alanları üzerinde her yerde bulunan anonim zincir bağlantı güvenlik çitlerine dayanmaktadır. Bunlar genellikle devasa bir örgüye benzer bir işlemle sürekli bir ağa dokunan ve daha sonra direkler üzerine dikilen PVC kaplı çelik telden yapılır.

Çelikten daha dayanıklı olan plastik kaplamalı bakır tel ile çalışmak: Verhoeven geleneksel Hollanda dantel yapım tekniklerinden esinlenerek, çitlere girerek, bitki örtüsü ve çiçeklerin hassas bir görüntüsünü dokuyor. Böylece, mahremiyet, inkar ve hatta paranoyanın simgesi olan bir ürün, domestik olanın yüceltilmesi anlamına geliyor. (<https://www.dezeen.com/2007/08/07/lace-fence-by-demakersvan/>) (30.04.2018)

Görsel 48: Joep Verhoeven, Dantel Telörgü, Hollanda, 2005

<https://www.dezeen.com/2007/08/07/lace-fence-by-demakersvan/> (30.04.2018)

Görsel 49. Joep Verhoeven, Dantell Detay, Hollanda, 2005

<https://www.dezeen.com/2007/08/07/lace-fence-by-demakersvan/> (30.04.2018)

Görsel 50. Joep Verhoeven, Lace Fence Bina Kaplama, Hollanda, 2005

<http://mirrormirrorblog.com/2012/04/things-i-am-loving-demakersvan-lace-fence> (30.04.2018)

2.2. Heykel

Görsel 51. Vaftiz Küveti, Joana Vasconcelos, 2006

http://joanavasconcelos.com/det_en.aspx?f=1890&o=1891 (01.05.2018)

Görsel 52. Kadın ve Köpeği, Joana Vasconcelos, 2012
http://joanavasconcelos.com/det_en.aspx?f=1890&o=1891 (01.05.2018)

Görsel 53. Kuyruklu Piyano, Joana Vasconcelos, 2008
http://joanavasconcelos.com/det_en.aspx?f=1890&o=1891 (01.05.2018)

Görsel 54. Aslan Heykeli, Versay Sarayı Sergisi, Joana Vasconcelos, Fransa, 2012

http://joanavasconcelos.com/det_en.aspx?f=1890&o=1891 (01.05.2018)

Sanatçı bir makalesinde parçaların her birinin “tığ işi ile elde edilen ikinci bir ten tarafından belirsiz bir şekilde hapsedildiğini / korunduğunu” belirtmektedir (Görsel 51, 52, 53). Hem güzel hem de garip olan eser, sanatçının olağanüstü zanaatkârlığının bir göstergesi olarak değil, aynı zamanda anne kadınsılığı ve aile hayatının üstünlüğünü yansıtmaktadır (<http://www.thisiscolossal.com/2014/07/animal-and-insect-sculptures-wrapped-in-crocheted-webbing-by-joana-vasconcelos/>) (01.05.2018).

Vasconcelos dantel ile seramik hayvanları mumyalama kavramını “kadınlık önyargılarımıza ve gelenek ve modernite anlayışımıza meydan okuyan geniş ve zengin bir yorum alanı yaratır” ifadeleri ile açıklamaktadır (Görsel 54).

Joana Vasconcelos'un yaratıcı sürecinin doğası, önceden var olan nesnelerin ve gündelik gerçekliklerin tahsis edilmesine, çözülmesine ve altüst edilmesine dayanır. Akut bir ölçek duygusu ve renk ustalığını ortaya çıkaran heykeller ve enstalasyonlar, performanslara ve video veya fotografik kayıtlara başvurma gibi konuların hepsi de tasvirlerin önceden düzenlenmiş rutinlerine meydan okuyan kavramların gerçekleştirilmesinde birleşiyor. Yerdeğiştirmenin ustaca işleyişinden başlayarak, Nouveau Réalisme ve popun grameri ve hazır malzemenin anımsatıcısı olarak sanatçı, bize karmaşık bir vizyon sunuyor ve aynı zamanda özellikle kadınların toplumsal statüsü, sınıf ayrımı ve milli kimlik gibi konularda çağdaş topluma eleştiri ve kolektif kimliğe hizmet eden bazı özellikler barındıran eserler sunuyor. Bu süreçten, el yapımı / endüstriyel, özel / kamusal, gelenek / modernite ve

popüler kültür / erudite kültürünün ikilemelerinin, her zamanki akıllarını yenilemeye yatkın olan yakınlıklarla dolu olduğu çağdaş özgünlüklere dikkat çeken bir konuşma vardır. Sanatçı el yapımı/endüstriyel, özel/kamusal, Geleneksel/modern ve popüler kültür/bilişsel kültür ikilemelerinin birlikte var olduğuna dantel ironisi ile dikkat çekerek çağdaş ve özgün eserler vermektedir (http://joanavasconcelos.com/biografia_en.aspx) (01.05.2018).

Görsel 55. Yaşamak İzler Bırakmaktır Adlı İnteraktif Çalışma, Ashley V. Blalock, 2012

<http://ashleyvblalock.com/to-live-is-to-leave-traces-installation/1> (01.05.2018)

Sanatçı kendi internet sitesinde çalışmasından şu şekilde söz etmiştir;

‘Bu proje pembe tığ işi çiçeklerle başladı. Bu çiçekleri yapmak benim günlük hayatımın bir parçası haline geldi ve çok miktarda çiçek aldığım da onları rastlantısal olarak yerleştirdim ve bir süre onlarla yaşadım. Sıradan bir öğleden sonra boyunca tekrar tekrar geçtiğim yolu belirledim ve belgeledim. Galeri alanında da izleyici aynı çiçekler ve küçük bir video ile karşı karşıya kaldı. Teknoloji, bir yandan izleyiciyi el sanatını müzakere etmeye çağırırken diğer yandan onu bir kenara itiyor ya da hatta muhtemelen eziyordu. İzleyicinin hareketi, benim evde deneyimlediğim rastlantısal hareketi tekrarlıyordu tek farkı bunun ev içi mekândan ziyade genel bir mekanda deneyimleniyor olmasıydı. Bu süreçte, izleyicilerin hareketleri galeri boşluğunu “süsleyecek” ve yeni yollar ve çiçek konfigürasyonları yaratacağı. Bu projenin son aşaması, bu alanın ön ve son halidir. Doğru görüntü, izleyicinin çiçeklerle etkileşimini belgelemektedir. Bir çiçek baskımının ardından, katılımcılar çiçekleri duvara karşı grup olarak seçip içeri girdiler. Bu çalışmada tığ işi pembe çiçeklerle kadının kırılma anını, domestik oluşunu, dişiliğini ve kaptırmasını ifade etmeyi amaçlanmıştır.’ (<http://ashleyvblalock.com/to-live-is-to-leave-traces-installation/1>) (01.05.2018) (Görsel 55).

Görsel 56. Kırmızı Ağ Dantelleri Kolaj, Ashley V. Blalock, 2013

<http://ashleyvblalock.com/other-sculpture-and-installation/1> (01.05.2018)

Blalock, çalışmalarında modern yaşamın hız, stres ve travmasından uzaklaşmak, sükunet sağlamak ve yavaşlamak için kullandığını düşündüğü dantel örme eyleminin rahatsızlık ve onunla baş etme mekanizmaları ile ilişkisini araştırmaktadır (Görsel 57). Kırmızı dev ağ dantelleriyle duvarları kaplayarak yaptığı enstelasyonlarında sanatçı izleyiciyi; kırmızının ve boyutların tehdit ediciliğine karşın dantelin domestik anlamı ve yumuşak yapısı ile bir sorguya yöneltmektedir (Görsel 56). Sanatçının çalışması ile ilgili kendi ifadesi şu şekilde olmuştur;

‘İçsel olarak algılanan, dışa dönük bir görünüşü kontrol etmek veya etkilemek için düzenleme ve yerleştirme ve hatta süsleme zorunluluğudur. Kırmızı renk, böyle bir eylemin

yararsızlığını açığa çıkarır ve iyi dekore edilmiş her evin ardında varolan bir rahatsızlığa işaret eder ve kontrol ve düzenleme için obsesif bir ihtiyacın yüzeyinin altında toplanır.’

Görsel 57. ‘Breast Implant Sizer’ Adlı Çalışma, Silikon ve Dantel, Ashley V. Blalock, 2010
<http://ashleyvblalock.com/other-sculpture-and-installation/1> (01.05.2018)

Sanat eğitimi almadan önce bir kaynakçı olarak eğitim gören Cal Lane, çöplük, petrol varilleri ve I-kirişler gibi endüstriyel çelik ürünleri, inanılmaz bir şekilde dantelsi ve hassas heykellere dönüştürmektedir. Kahkaha, rahatsızlık, şaşkınlık; bunların hepsi heykeltıraş Cal Lane'in çalışmalarına olan makul tepkilerdir. Sanatçının eserleri, zihinsel kalıpları ve beklentilerimizi ihlal eden, birbiriyle uyumlu ve aynı zamanda birbiriyle çelişen parçaların duygusal bir topluluğu gibidir (Görsel 58, 59).

Görsel 58. El Arabaları ve Metafora Uğramış Çeşitli Endüstriyel Parçalar, Cal Lane, 2008
<https://mymodernmet.com/cal-lane-metal-art-wheelbarrows-and-shovels/> (25.05.2018)

Görsel 59. Dantelsi Dokularla Kürekler, Cal Lane, 2008
<https://tr.pinterest.com/pin/188799409363587861/> (25.05.2018)

Çelişkilerin, metaforun, cinsel dayanakların huzursuz edici çağrışımlarıyla dikkat çeken Lane'in beklenmedik kombinasyonları sanatçının kendisi tarafından; çoğu zaman toplumsal cinsiyet ve cinsellikle ilgili bir vurgu yaparak, batılı toplumun normalleştirilmiş alışkanlıklarını ve kurallarını işaret etmenin bir yolu olarak 'saçmalık' kavramını kullanmak anlamında açıklanmaktadır (https://www.1stdibs.com/art/sculptures/cal-lane-untitled-wheelbarrow/id-a_123474/) (25.05.2018) (Görsel 60). Sanatçının eserlerinin ana teması olan kontrastlık; içinde ve dışında sert ve yumuşak, güçlü ve narin, erkeksi ve kadınsı, sanat ve zanaat unsurlarını barındırmaktadır.

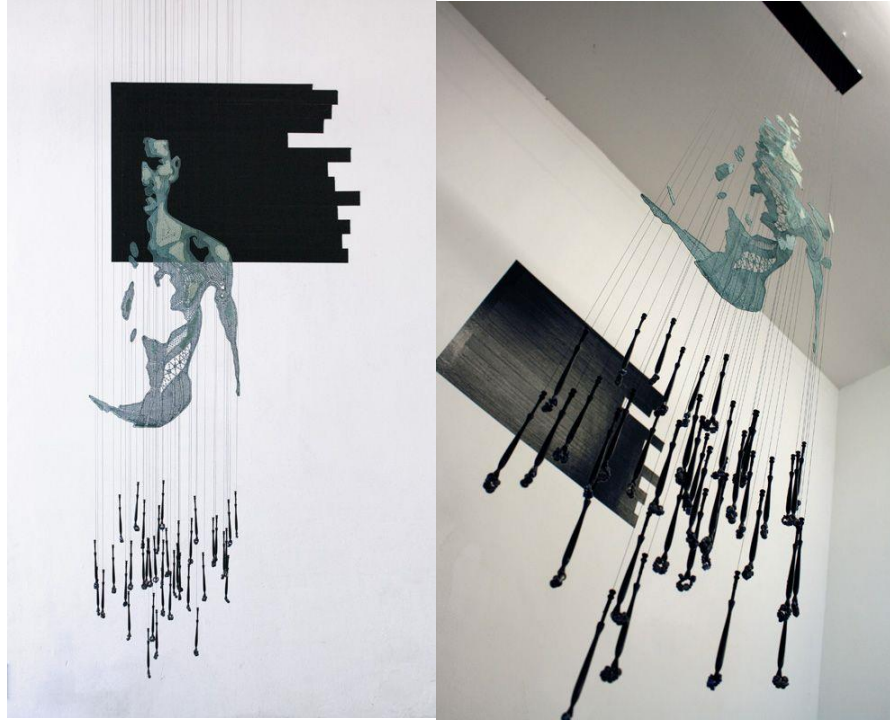
Görsel 60. 'Pantie', Cal Lane, 2017

https://www.1stdibs.com/art/sculptures/abstract-sculptures/cal-lane-pantie/id-a_2164663/ (25.05.2018)

2.3. Mixed Media

Dantel konusunu eserlerinde en iyi işleyen sanatçılardan biri olan Pierre Fouche, kendisi ile yapılan bir röportajında dantele olan merakını ve neden dantel ögesini ele aldığını şu şekilde açıklamıştır;

Sanatta ilgim büyürken ailemdeki yaratıcı kadınlar tarafından teşvik edildi. Teyzem ve büyükannemin dikiş nakışa (ve genel olarak zanaate) olan ilgisi beni de etkiledi. Belki de bu zanaate olan ilgim, 90'ların sonlarındaki Güzel Sanatlar çalışmaları sırasında hakim olan moda uygunluk anlayışına karşı ince bir kavramsal isyan niteliğinde olabilir. İplikler, ağlar, sicimler, halatlar ve tuvaler gibi insanlığın en eski teknolojilerinden biri olan bir alanda çalışma fikrinde çok çekici bir şey var. Benim favorim: bobin danteli diğer bir deyişle; liflerin elle şekillendirilmesi ile yapılanlar kategorisinin bir ürünü. Bu, kesinlikle daha sofistike ve teknik açıdan zorlu örgü biçimlerinden biridir ve ironik olarak en az yararlı olanlardan biridir. Örneklerin ve uygulayıcıların azlığı, başlangıçta bana, toplumsal cinsiyet normlarını eleştirmek için ilginç bir platform olarak çok çekici geldi. Geleneksel dantellerin hiper-feminitesi, modern bir bakış açıdır ve gençlik kültürleri cinsiyet belirsizliği ile oyuncaklaştıkça, yavaş yavaş ve etkileyici biçimde erozyona uğruyor. (<https://www.visi.co.za/artists-we-love-pierre-fouche/>) (28.05.2018) (Görsel 61, 62)

Görsel 61. Aiden's Meamorphosis, Cam ve Lapis Lazuli ile Süslenmiş İngiliz Bobin Danteli, Pierre Fouche, Özel Koleksiyon, 2010

<http://www.pierrefouche.net/THESE-WAVES-2012.php> (28.05.2018)

Görsel 62. The Kiss, Pamuklu İplik Dantel Örgü, 2000x1200mm, Pierre Fouche, Iziko South African National Gallery, 2007

<http://www.pierrefouche.net/CONVOLUTED-INVOLVEMENT-2008.php> (28.05.2018)

Sanatçının son zamanlarda ürettiği ve kendi deyişiyile en sevdiği parçaların arasında başı çeken eseri “Son olarak bunu sana yapmama izin ver” (2016) adını taşımaktadır (Görsel 63). Bu çalışma, bir tel armatür üzerine monte edilmiş dantel süslemeli ve bezemeli bir halat işçiliği ile oluşturulmuş ‘esaret demeti’ni imgelemektedir. Eser, beş eşit uzunlukta ip ile üretilmiştir, bu nedenle sanatçı tarafından gerçek bir esaret demeti olarak nitelendirilmiştir. Başlık, izleyicinin tamamlaması için sanatçının açık uçlu bıraktığı samimi bir güç mücadelesinin kişisel bir anlatımını ima etmektedir (<https://www.visi.co.za/artists-we-love-pierre-fouche/>) (28.05.2018).

Görsel 63. Son Olarak Bunu Sana Yapmama İzin Ver, 2017, Pierre Fouche

<http://www.pierrefouche.net/VREESAANJAENDE-VERLIGTING-2017.php> (28.05.2018)

Ernesto Neto, sanatını doğadan ilham alan, doğduğu topraklar olan Brezilya'nın yerlileri tarafından örülen ve sanat olarak biraraya getirilen geçici ortamların birleşimi olarak açıklamaktadır. Sanatçının dantel ya da makrome örgüyü tercih etme nedenlerinin en başında geleneksel malzeme ile günümüz izleyicisinde sanatsal bir algı yaratmak gelmiştir (<https://theculturetrip.com/south-america/brazil/articles/the-art-of-ernesto-neto-a-trip-into-the-ludic/>)(28.05.2018). Sanatçı, oluşturduğu interaktif ortamlar ile ziyaretçiyi; son derece

çarpıcı görsel öğeler içeren düzenlemelerin yanı sıra dokunma, koklama, görme, hissetme gibi tamamen duyuşal, içine alan tam birçok boyutlu deneyime davet etmektedir.

Neto'nun heykelsi ortamlarının çoğu, doğduğu bölgeye özgü olan, naylon malzemelerle birleştirilmiş, tığ işi ağlardan ve kozalardan oluşmaktadır. Tüm bunların yanı sıra tavandan sarkan yağmur damalarını anımsatan biçimlerin içinde barındırdığı çeşitli aromatik baharatların, şekerlemelerin, kumların ve renkli straforların kokusu, dokusu ve görüntüsü ile izleyiciyi şaşırtan sarkık heykeller yaratmaktadır (Görsel 64,65,66).

Neto'nun eserleri, onu izleyenler, katılımcılar hareket ettiğinde, aktif olarak eserle bütünleştiğinde yeniden oluşur, değişir ve ziyaretçi ile etkileşimi sonucunda yeni biçimine uyumlanır (<https://theculturetrip.com/south-america/brazil/articles/the-art-of-ernesto-neto-a-trip-into-the-ludic/>)(28.05.2018). Tüm bu nedenlerle Neto'nun çalışmaları sadece yumuşak heykeller ya da sadece yetişkinler için üzerinde dolaşılabilen, yeniden şekillendirilebilen eğlenceli oyun alanları değil aynı zamanda içinde bulunulan anda zihinde oluşan bir manzara, bir rüya, bir senfoni, bir dürtü yahut bir duygu gibi deneyimi temsil eden enstelasyonlardır.

Görsel 64. Tongue, Ernesto Neto, 2011

https://www.frameweb.com/media/files/f7-111220_full.jpg (28.05.2018)

Görsel 65. Kink, Danteller, Alüminyum, Polyesterden Oluşan Enstelasyon, Ernesto Neto, Nasher Sculpture Center, 2011

<http://fdag.com.br> (28.05.2018)

Görsel 66. Örgü, Polyester Toplar Düzenleme, Ernesto Neto, Rio de Janeiro, Brazil, 2012

<http://www.tanyabonakdargallery.com/artists/ernesto-neto/series-large-scale-installation/8> (28.5.2018)

Amerika’lı bir mixed media sanatçısı olan Anca Gray, eserlerinde kullandığı materyallerin özellikle yaşanmışlık izleri taşıyor olmasını ön planda tutmaktadır. Sanatçının kendi ifadesiyle işi rafa kalkmış ya da kıyıda köşede kalmış eski kitaplar, antika danteller ve örtüler, dantelli ve nakışlı mutfak bezleri ve diğer türlerde bulunan nesneleredeki yaşamı ve tarihi araştırmaktır (<http://ancagrayworks.tumblr.com/about>)(29.05.2018). Gray, topladığı bu parçaları soyut kavramsal resimlere dönüştürdüğünde ortaya çıkan öykünün; kendi kırılganlığında ve bütünlüğünde oluşan dinamiğinde var olma çabasına izin vermektedir. Sanatçı, bu zaman ve mekanda asılı kalmış eşsiz anlar bütünü olan nesnelere, şiirsel bir anlatı ile ele alarak onların ham ve kadınsı bir estetik içeren gömülü hafızasını öne çıkarmaktadır (Görsel 67, 68,69).

Görsel 67. Karışık Teknik Düzenleme, Anca Gray, 2012
<http://ancagrayworks.tumblr.com/page/17> (29.05.2018)

Görsel 68. Karışık Teknik Düzenleme, Anca Gray, 2013
<http://ancagrayworks.tumblr.com/page/17> (29.05.2018)

Görsel 69. Karışık Teknik Düzenleme, Anca Gray, 2013
<http://ancagrayworks.tumblr.com/page/17> (29.05.2018)

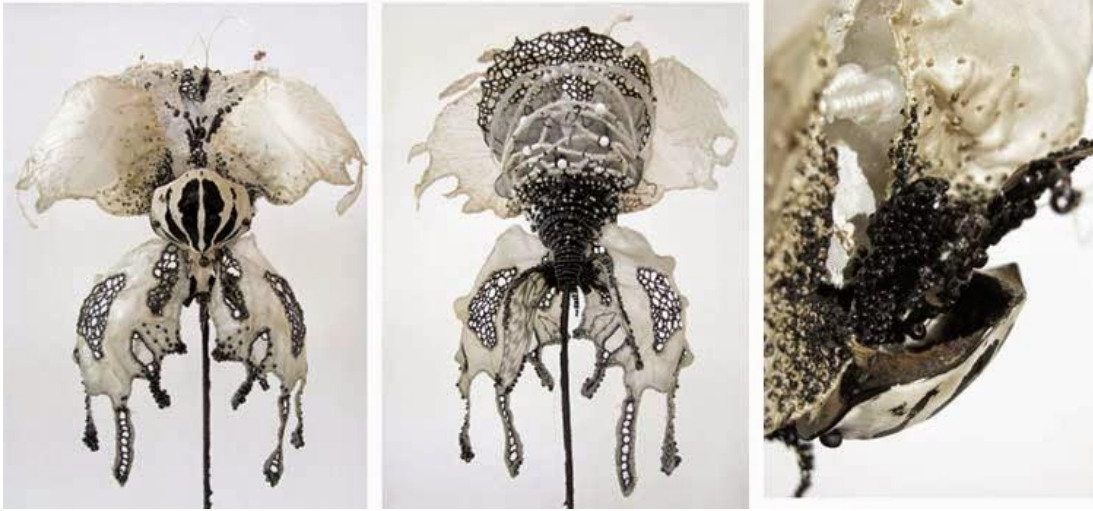
2.4. Tekstil Tasarımı

Fransız Tekstil Sanatçısı Emmanuelle Dupond, eserlerinde örme teknikleri içerisinde özellikle dantel ögesini kullanmasının nedenini seçtiği konuları en iyi bu biçimde aktarabilmesi olarak açıklamaktadır. Sanatçı doğada bulunan her türlü bitkiyi (tohumlar, çiçekler, yosunlar, kemikler, böcekler, fareler, yılanlar v.b.) ve özellikle suda yaşayan organizmaları konu almaktadır (Görsel 70, 71, 72). Bu canlıların dokusal yoğunluğunun yanı sıra transparanlığını ancak dantel gibi hassas, karmaşık ve bir o kadar yalın malzeme ile verebildiğini belirtmiştir. Doğanın sonsuzluğunu ipliklerin algoritması ile fantastik bir biçimde betimleyen sanatçı, gördüğümüzün ardında dipsiz ve keşfedilmemiş bir dünyanın varlığını vurgulamaktadır (<https://wildbirdscollective.com/emmanuelle-dupont-quand-la-broderie-devient-sculpture/>)(31.05.2018).

Görsel 70. Gorgones, Emmanuelle Dupond

<http://www.emmanuelle-dupont.com/chimeres.php> (31.05.2018)

Görsel 71. Orchidees, Emmanuelle Dupond

<http://www.emmanuelle-dupont.com/chimeres.php> (31.05.2018)

Görsel 72. Çalışmalardan Detaylar, Emmanuelle Dupond

<http://www.emmanuelle-dupont.com/chimeres.php> (31.05.2018)

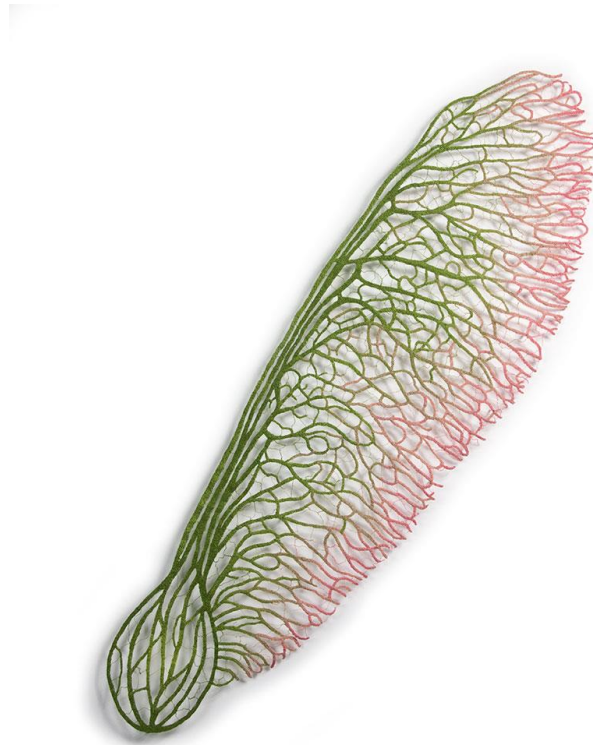
Avustralya'lı tekstil sanatçısı Meredith Woolnough, doğada bulunan çeşitli canlıların dokularını çalışmalarına makro düzeyde yansıtmaktadır (Görsel 73, 74, 75). Böylelikle dünya üzerindeki yaşamın dengesini, uyumunu ve canlıların üzerindeki doku sisteminde olduğu gibi birbirine bağlanabilirliğini araştırmaktadır (<http://meredithwoolnough.blogspot.com>) (31.05.2018). Bitkilerde, mercanlarda, hücrelerde ve kabuklarda bulunan

desenlerden, yapılardan ve şekillerden esinlenen sanatçı, eserlerini zeminden daha yüksekte sergilemekteki amacını; dantelimsi dokuların ışık geçirgenliği ile yarattığı gölgelerin etkisiyle izleyicide bağlı olmayan, akışta ve havada asılı kalmışlık duygusunu yaratmak olarak açıklamaktadır.

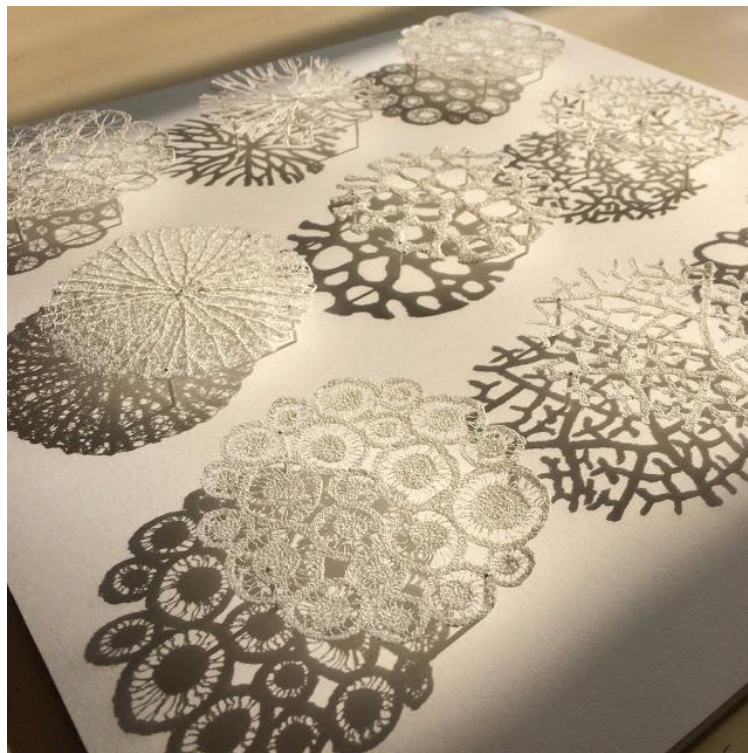
Görsel 73. Golden Ginkgo Square, Meredith Woolnough, 2015, Özel Koleksiyon
<http://meredithwoolnough.com.au/#/golden-ginkgo-square/> (31.05.2018)

Görsel 74. Maple Seed, Meredith Woolnough, 2017

<http://meredithwoolnough.com.au/new-index/#/maple-seed/> (31.05.2018)

Görsel 75. White Corals, Meredith Woolnough, 2015

<http://meredithwoolnough.blogspot.com> (31.05.2018)

Tekstil Tasarımı alanında sıra dışı yaklaşımları ile ismini duyuran Fransız sanatçı Cecile Dachary; geleneksel iğne işi, dikiş, nakış ve tığ işi gibi pek çok örgü tekniğinin yanı sıra dantel ögesini eserlerinde sıkça uygulamıştır. Sanatçı eserlerinde öncelikle insan vücudunu konu alarak bellek teması ve zamanın geçişi kavramları üzerinde çalışmaktadır (<https://kathhoward.wordpress.com/cecile-dachary/>) (31.05.2018). Dachary bir röportajında insan vücudunu kullanılmış giysilere veya çarşaflara benzettiği materyaller kullanmasının nedenini; bu materyallerin barındırdığı anılar ve yaşanmışlıkları tığ işi gibi geleneksel yöntemlerle bağdaştırarak yepyeni bir kavram yaratma amacından geldiğini belirtmiştir (Görsel 76, 77, 78).

Görsel 76. Grande Peau Ficelle de Boucherie, Cecile Dachary, 2011

<http://ceciledachary.com/crochet94.html> (31.05.2018)

Görsel 77. Görsel 76'dan Detay

<http://ceciledachary.com/crochet94.html> (31.05.2018)

Görsel 78. La Ville, Cecile Dachary, 2012

<http://ceciledachary.com/crochet.html> (31.05.2018)

2.5. Seramik

İnsanlığın var oluşundan bugüne kadar sanat olgusu ile beraber geliştiği ve evrildiği bilinmektedir. İnsanoğlunun tarihler boyunca gelişim ve değişiminin en iyi yansıtıcısı daima sanat kavramı olmuştur. Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere; çağlar içerisinde kullanılan malzemeler, etkilenilen olaylar ve konular, dışavurum biçimleri değişse de sanatın yaşam ile bütünlüğü devam etmiş, yaşama dair tüm olaylar sanata bir şekilde yansımaya sürdülmüştür ve şüphesiz ki aynı biçimde değerini koruyacaktır.

Seramik sanatı, neredeyse insanlık tarihi kadar derin bir geçmişe sahiptir. M.Ö. 25000'de Orta Avrupa'da bugünkü Çek Cumhuriyeti'nin bulunduğu bölgede pişmiş toraktan yapılmış çıplak bir kadın figürini bulunmuştur (Onur Erman: 2009: 62). Araştırıldığında Paleolitik Çağ'a çağdaş dönemde Anadolu'da herhangi bir pişmiş toprak örneğine rastlanmamıştır. Ateşin kontrol edilebildiği dönem olan Neolitik Çağ'da Anadolu'da Çatalhöyük'te pişmiş toprak olarak ilk Ana Tanrıça heykellerine rastlanmıştır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi: 2006:25). Keramik sanatı, insanoğlunun asırlar boyunca yiyecek hazırlamadan dini ritüellere kadar yaşamsal tüm faaliyetleri için kullandığı ilk ve en önemli yaşamsal materyallerden biri olmuştur. Fakat yaygın kullanımına ve yaşamsal önem taşımaya karşın zanaat olarak değer kazanmıştır. Endüstri Devrimi ile birlikte seri üretimin artması bir çok alanı olduğu gibi seramiği de etkilemiş, zanaat hızla tüketilmiş yerini peşpeşe ve birbirinin aynı üretilmiş özensiz ve salt işlevsel objelere bırakmıştır. Bu gelişme sonrasında El emeği ve işçiliğinden yoksun ürünlerin üretilmesine tepki olarak İngiltere'de William Morris önderliğinde ortaya çıkan Sanat ve Zanaat Hareketi (Arts and Crafts Movement-1850) Amerika'da da kendini göstermiştir.

Seramiğin zanaatten 'sanat'a geçişi ve bir sanat dalı olarak sanat platformunda yerini alması; aynı dönemde Endüstri Devrimi sonrası yaşanan sanatsal başkaldırıları, eleştiriler ve oluşumlarla gelişen ve değişen sanat sahnesinde mümkün olmuştur. Seramiğin zanaatten sanat platformuna taşınmasında en önemli pay sahibi İngiliz seramik sanatçısı Bernard Leach'tir. Leach, Japonya'da aldığı seramik eğitiminin ardından İngiltere'de ve tüm dünyada oluşturduğu Studio Pottery (Atölye Çömlekçiliği) kavramı ile tanınmıştır (Canbolat: 2016: 6). Leach böylece tüm işlemleri kendisi yapan, sır ve form mükemmeliyetini araştıran ve uygulayan çağdaş bir sanatçı niteliğini ortaya çıkarmıştır. 1940 yılında yazdığı "Bir Çömlekçinin Kitabı" seramik literatürünün ilk klasikleri arasına girmiştir (Tansuğ , 1988: 93).

İnsanlığın; var oluşundan bugüne kadar sanat olgusu ile beraber geliştiği ve evrildiği bilinmektedir. İnsanoğlunun tarihler boyunca gelişim ve değişiminin en iyi yansıtıcısı daima sanat kavramı olmuştur. Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere; çağlar içerisinde kullanılan malzemeler, etkilenilen olaylar ve konular, dışavurum biçimleri değişse de sanatın yaşam ile bütünlüğü devam etmiş, yaşama dair tüm olaylar sanata bir şekilde yansımayı sürdürmüştür ve şüphesiz ki aynı biçimde değerini koruyacaktır.

Batıda 18. yüzyıl sonlarında Arts and Crafts Movement ile başlayan süreç II. Dünya Savaşı sonrası seramik pazarının ve seramiğe verilen ilginin artması, teknolojinin ilerlemesi, seramiğin uluslararası fuarlarda görülmeye başlaması ile resim ve heykelle uğraşan sanatçıların da ilgisini çekmeye başladı. Bu ilgi, seramik malzemenin incelenmesi ve niteliklerinin belirlenmesi yolunda yapılan araştırma ve çalışmaları da beraberinde getirdi (Kura: 1989: 8)

Seramiğin kendini “Sanat Seramiği” olarak 20. yüzyıl içerisinde kabul ettirmesi diğer plastik sanat dallarına göre yeni bir disiplin olarak nitelendirilmesinin nedenidir. “Sanat Seramiği” olarak adlandırılan bu çalışmalar, heykel sanatının biçim ve içeriğinin yanında resim sanatının renk öğesini de bünyesinde barındırmaktadır (Sönmez: 2002: 178-179).

1940’lardan sonra etkilerinin daha çok görüldüğü Atölye Çömlekçiliği (Studio Pottery), “...genellikle sofrta takımları ya da pişirme kapları üretimi olarak anlaşılrsa da son zamanlarda “fonksiyonel olmayan” ya da “heykel”...” (Aslıtürk: 2009; 26) in seramik sanatı ile olan bağının öne çıkması seramik sanatçılarına yeni bir bakış açısı ve yön vermiştir. Bununla birlikte hemen hemen aynı dönemlerde farklı disiplinlerden “Picasso, Matisse ve Miro, seramiğin geleneksel işlevci ve dekoratif üretim mantığını dışlayarak, seramik malzemenin bireysel, estetik, biçimsel ve düşünsel yorumları ortaya koymada, sanatçıya sağladığı ifade imkânlarını görmüş ve ortaya koydukları...” (Uludağ: 2001: 45-47) çalışmalar seramik sanatında bakış açısının değişmesinde etkili olmuştur (Canbolat : 2016: 7).

II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan sanatsal gelişmeler doğrultusunda ortaya çıkan Soyut Dışavurumculuk Akımı tüm sanat dallarını olduğu gibi seramik sanatını da etkisi altına almıştır ve alanındaki öncü ismi Kaliforniya’lı sanatçı Peter Voulkos olmuştur.

Soyut Dışavurumcu anlayıştaki çalışmaları ile Voulkos, seramik sanatında işlevi dışlamış ve seramik kap kavramını reddetmiştir. Sanatçının bu bakış açısıyla ürettiği ürünler ve seramiğe yaklaşımı Seramik Sanatında kırılma noktası olarak görülmektedir. Anlık duygularını ve enerjisini çalışmalarına yansıtan sanatçı, ürettiği sıra dışı seramikleri ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Benzer tarzda çalışmalar üreten Voulkos’un Otis Sanat Enstitüsü’ndeki ilk öğrencisi (1954) Paul Soldner olmuştur. Soldner; çamuru deforme ederek oluşturduğu çalışmaları ile ön plana çıkan sanatçılardan biridir (Canbolat: 2016:8).

Bu süreçte 1960’lardan sonra biri diğerine tepki olarak ya da tamamlayıcı biçimde ortaya çıkan Pop Art, Funk Art, Realizm, Hiperrealizm, Süper Obje, Minimalizm ve Kavramsal Sanat gibi belli başlı modernist akımlar diğer sanat dallarında üretilen eserlerde olduğu gibi seramik alanında ortaya çıkan eserlerde de etkisini göstermiştir.

Avrupa’da ve Amerika’da olduğu gibi Türkiye’de de seramik sanat alanında önemli gelişmeler söz konusu olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, diğer sanat dallarında olduğu gibi seramikte de eğitim görmek üzere bazı sanatçılar yurtdışına yollanmıştır. Bunlardan İsmail Hakkı Oygur ve Vedat Ar Fransa’da, Hakkı İzzet ise Almanya’da eğitimlerini sürdürmüşler, yurda dönüşlerinde de seramik eğitiminin kurumsallaşmasını sağlamışlardır. Sanayi-i Nefise Mektebi olarak bilinen daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi adını alan okulun müdürü, ressam Namık İsmail Bey’in girişimleri ile Tezyinat Bölümü’ne bağlı olarak “Seramik ve Türk Çiniciliği Atölyesini” kurma görevini Paris’ten dönen İsmail Hakkı Oygur’a vermiştir (1929). İsmail Hakkı Oygur’ın katkısıyla, seramik eğitiminde örgütlenme, endüstri işbirliği, yurtiçi ve uluslararası seramik sanatı ilişkilerinin temeli atılmıştır. Ülkenin seramik endüstrisinde ihtiyaç duyulan yetişmiş eleman boşluğunu doldurmak, çağdaş sanat ve endüstri alanında atılımlar yapmak için kurulan Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümü’nü, daha sonraki yıllarda Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü’ndeki seramik atölyesinin kuruluşu izlemiştir. İstanbul’da 1958 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun kurulması ile seramik eğitimi veren kuruluşların sayısı artmıştır (Anılanmert: 1999: 67).

Ülkemizde Çağdaş Seramik Sanatının gelişmesi, seramik endüstrisinin kurulması, yaygınlaşması, seramik eğitiminin akademilere taşınması ile paralellik gösterir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, seramik eğitimi için yurtdışına yollanan sanatçılar, çeşitli sanat akımlarının da Türkiye'deki öncüleri olmuşlardır. Paris'ten yurda dönen yerli sanatçılar seramiği geleneksel anlayıştan farklı olarak; dekor ve süsleme kavramı dışında özgün anlatım alanı olarak kullanmışlardır. Bu sırada Eczacıbaşı Seramik Fabrikası, sivil toplum örgütü olarak açmış olduğu kurslarla pek çok sanatseverin seramiğe olan ilgisinin artmasına olanak sağlamıştır (Ağatekin: 1993: 16).

Almanya'da seramik ve heykel öğrenimi gören ve 1933'de yurda dönen Hakkı İzzet, 1952 yılında şimdiki adı Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi olan Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'ne atanmıştır. Art and Crafts Hareketi'nin uzantısı olan Almanya'daki Bauhaus Ekolü Türkiye'de 1 Kasım 1955'de Bakanlar Kurulu kararı ile 1958 yılında kurulan İstanbul Tatbiki Sanatlar Yüksek Okulu'nda vücut bulmuştur (Dizdar Terwiel: 2008: 118-123).

1960'lı yıllar seramik sanatında ülkemizde de yeni isimlerin ortaya çıktığı yıllardır. Füreyâ Koral'ın ve İsmail Hakkı Oygâr'ın öncülüğünde seramik sanatının popülerliği ve bu sanata olan ilgi artmıştır. Bir oluşum devresi olan bu sürede Mediha Akarsu, Nasip İyem, Saniye Fenmen ve Müfide Çalık, Tüzüm Kızılcın, Ayfer ve Sabit Karamani gibi isimlere rastlanmaktadır. Bu sanatçılardan Nasip İyem, terracota figüratif formları ile dikkat çekmektedir. Anadolu kadını, çocuk baş ve figürlerinden oluşan çalışmalarında malzeme en yalın şekliyle kullanılmıştır (Anılanmert, 1999: 69-70). Bu yıllarda yapılarda yeni malzemelerin yer alması ile seramik uygulamaların azaldığı, sanatçıların daha kavramsal anlatımlara yöneldikleri izlenmektedir (Salman Çevik: 2015:89). İsmail Hakkı Oygâr tarafından başlatılan çağdaş seramik sanatına duyarlılık, onun getirdiği Batı anlayışı, Füreyâ Koral ve Sadi Diren'in de çeşitli katkıları ile toplumda bu sanata ilgiyi artırmış ve sanatın gelişim süreci içinde dönüm noktasını oluşturmuşlardır.1960 yılından başlayarak kamu ve özel yapılarda çok sayıda özgün duvar panosu yapmış sanatçı Atilla Galatalı'nın en olgun işleri 70'lerden sonradır. Özellikle üç boyutlu işlerinde Selçuklu sanatının sağlam biçim anlayışının etkisi görülür. Sanatçı dengeli yalın anlatım üslubu, soyut biçim anlayışı ile dikkati çeker (Salman Çevik: 2015:89).

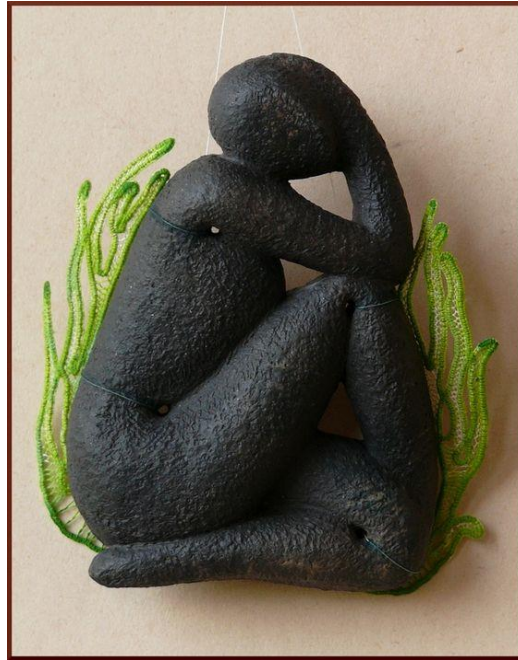
Seramik sanatının tüm dünyada ve Türkiye'deki değişimi ve evrilme süreci araştırıldığında sanatçıların hangi kavramlar çerçevesinde eserler verdiği, yaratım süreçlerinde kaydettikleri aşamalar, konu seçimlerinde ve dışa vurum yöntemlerindeki seçkiler apaçık

gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda çalışma konusu doğrultusunda dantel ve dantelsi konuları doğrudan ya da dolaylı olarak doku, biçim ve form öğeleri açısından ele alan sanatçıları eserleri çerçevesinde incelemek yerinde olacaktır.

2.5.1. Agnes Herczeg

Macar bir sanatçı olan Agnes Herczeg, Macar Güzel Sanatlar Üniversitesi Tekstil Bölümü'nden mezun olmasının ardından yıllar içerisinde geliştirdiği pek çok geleneksel el işi tekniği ile farklı materyalleri bir araya getirmeyi amaçlamıştır. Çalışmalarında nakış ve dantel çeşitlerini (yastık danteli, iğne danteli, mekik, tığ danteli) yalnızca bitkisel veya doğal kökenli malzemelerle beraber uyguladığını, seramiği özellikle bu nedenle tercih ettiğini belirtmektedir (<https://www.agnesherczeg.com/about-me.html>)(01.06.2018).

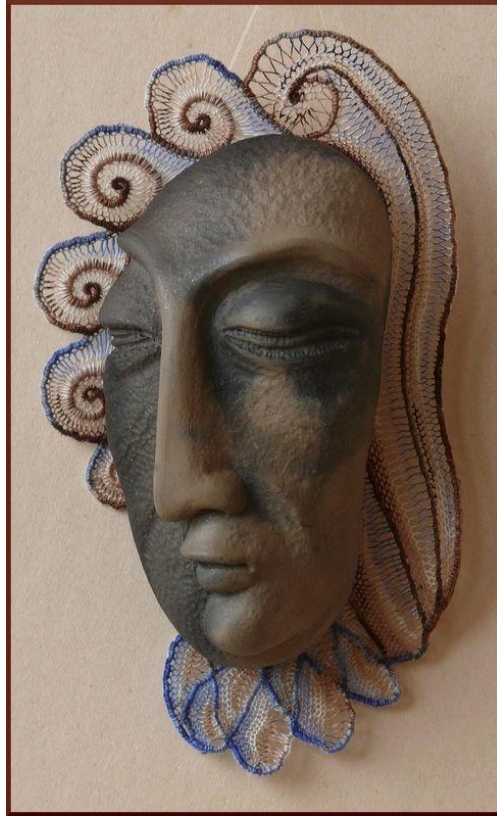
Sanatçının eserlerinde kadın ögesi ile ağaç dalları, kabuklar, kökler, tohumlar, iplikler; dantel ve nakış gibi geleneksel el sanatları ve seramikte birleşmektedir (Görsel 79, 80, 81).

Görsel 79. Agnes Herczeg, Kadın Figürü, Seramik ve Dantel
<https://www.agnesherczeg.com/lace--ceramic.html> (01.06.2018)

Görsel 80. Agnes Herzog, Oturan Kadın, Seramik ve Dantel
<https://www.agnesherczeg.com/lace--ceramic.html> (01.06.2018)

Görsel 81. Agnes Herzog, Mask, Seramik ve Dantel
<https://www.agnesherczeg.com/lace--ceramic.html> (01.06.2018)

2.5.2. Antonella Cimatti

İtalyan seramik sanatçısı Antonella Cimatti, kadınların kadınlıkları ya da yaşam felsefelerini cesur bir biçimde ortaya koymaları gerektiğini savunmaktadır. Eserlerinde de aynı kavramı benimseyen sanatçı, bu karmaşık sentezi, dengeli ve bütünleşik bir dille ifade ettiğini belirtmektedir (http://www.antonellacimatti.it/index.php?id0=artists_statement).

Sanatçı tasarımlarını; ‘geçmişin sanatsal üretiminin, işlevsel ve heykelsi bir nesnenin yaratılmasına yönelik kişisel bir duyarlılık filtresiyle yeniden okunması’ olarak tanımlamaktadır. Eserlerinde dantelsi formların gölgelerine de yer veren sanatçı; ışık ve kırılma, aydınlık ve gölge, dokunsallık, beyazlık ve algılanamayan nesnelerin izleyicide duygusal titreşimler yarattığını belirtmektedir (Görsel 82, 83, 84). Böylece dantel saflığında ve kırılma saflığında seramik malzeme, artık “fiziksel kütle” den çıkarak yepyeni kavramlar oluşturmaktadır.

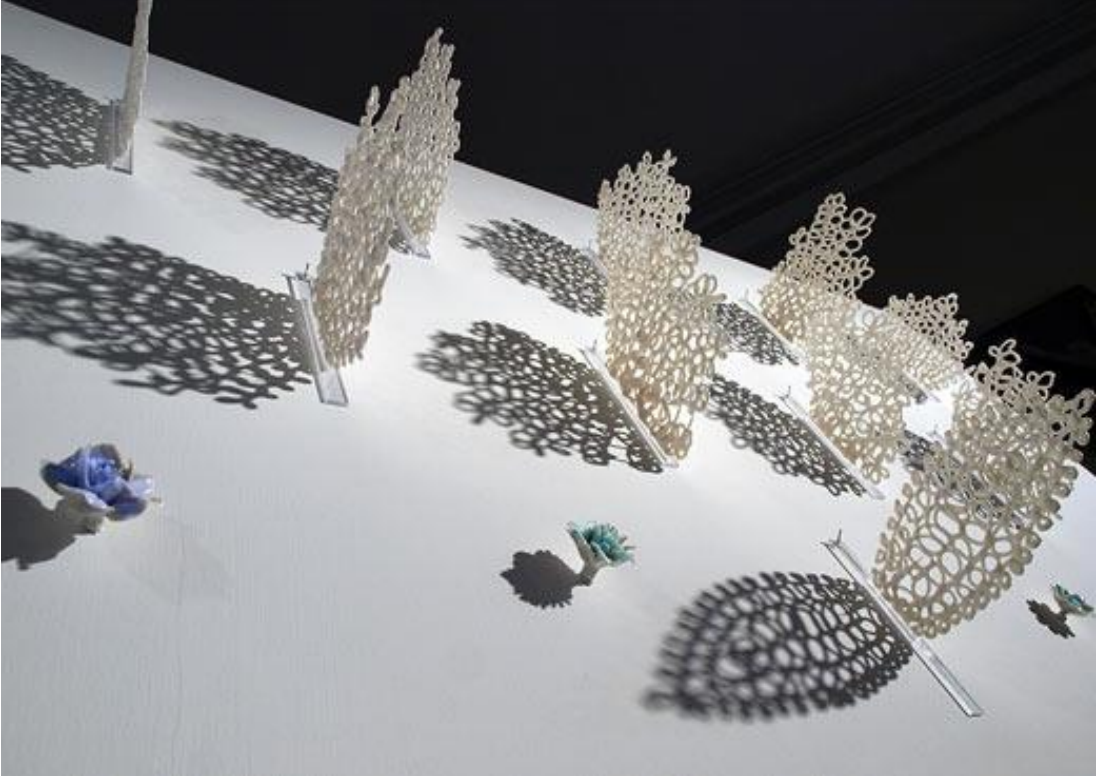

Görsel 82. Leaves Light and Shadow, Enstelasyon, Porselen, Antonella Cimatti, 2008

http://www.antonellacimatti.it/index.php?id0=porcelain_paperclay (01.06.2018)

Görsel 83. Lux, Enstelasyon, Porselen, Antonella Cimatti, 2016
http://www.antonellacimatti.it/index.php?id0=porcelain_paperclay (01.06.2018)

Görsel 84. Butterflies, Enstelasyon, Porselen, Antonella Cimatti, 2017
http://www.antonellacimatti.it/index.php?id0=porcelain_paperclay (01.06.2018)

2.5.3. Claudia Biehne

Alman sanatçı, daha çok doğadan esinlendiğini belirttiği eserlerinde sınırları zorlamayı sevdiğini kaydetmiştir. Pek çok farklı çamur tekniği ve çeşidi ile çalışmalar yapan sanatçı, yanardağlardan deniz tabanında yaşayan canlılara kadar doğanın her alanından konu

edinmektedir (https://cfileonline.org/studio-pottery-claudia-biehnes-fresh-experimental-porcelain-contemporary-ceramic-art-cfile/?mc_cid=6729fa5c05&mc_eid=928f3302af) (01.06.2018).

Transparanlık ve ışık geçirgenliği üzerinde çalıştığı sırada bunu en iyi narin ve dantel gibi görünen desenlerle ortaya koyabileceğini farkederek sanatçı, çeşitli denemeler sonucunda kumaş kıvrımları ve dantel motiflerinden oluşan porselen formlarını yaratmıştır (Görsel 85, 86, 87).

Görsel 85. Lumos Serisi, Porselen Formlar, Claudia Biehne
<http://www.biehne-porzellan.de/en/gallery/lumos.html> (01.06.2018)

Görsel 86. Lumos Serisi'nden Form, Porselen, Claudia Biehne
<http://www.biehne-porzellan.de/en/gallery/lumos.html> (01.06.2018)

Görsel 87. Lumos Serisi'nden Form, Porselen, Claudia Biehne
<http://www.biehne-porzellan.de/en/gallery/lumos.html> (01.06.2018)

2.5.4. Ezgi Hakan

Seramik sanatçısı ve aynı zamanda bir akademisyen olan Ezgi Hakan, tellerle birleştirdiği seramik modüllerden oluşan dantelsi giysileri ile dikkat çekmektedir. Sanatçı bir sergisinde eserleri ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır;

'Aşkın Sessiz Tanıkları, aşkın elbiselerle yazdığı hikayeleri seramiğin büyülü dokusu, renkleri ve enerjisiyle dokuyan bir sergi. Her biri aşka dair farklı heyecanları, sevinçleri, hüznüleri temsil eden seramik elbiseler, binlerce porselen parçadan meydana geliyor. Kırılgan hassas yaşanmış hikâyelerine rağmen yaşama olan bağlılığı temsil eden bu çalışmalarını yaparken, önce renkli porselen çamurundan her birini tek tek elle şekillendirdiğim birimleri, sırlayıp pişirdikten sonra, tellerle elbise formunda birbirine bağlayarak, örerek biçim verdim. Teker teker elle şekil verdiğim her bir parça 1,5 ila 4 santimetre arasında değişiyor. Hepsi birbirinden farklı bu birimlerin çoğalarak bir araya geldiklerinde oluşturdukları dokuları boşlukta sallandırarak sergiliyorum.' (<http://www.haberturk.com/ezgi-hakan-verdu-martinez-in-seramik-elbiseleri-1883802>) (01.06.2018).

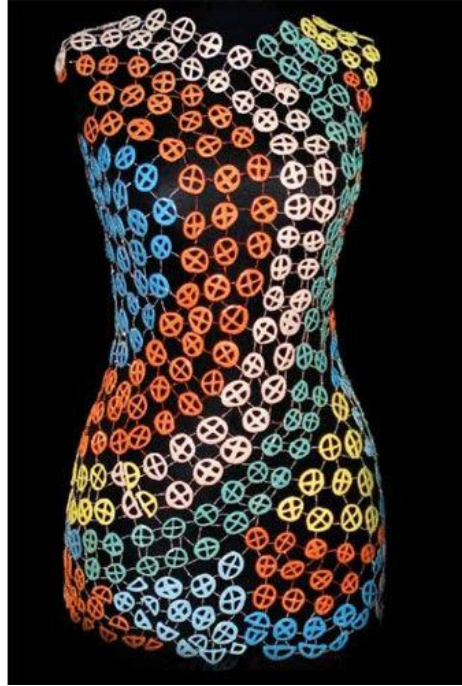
Sanatçı eserlerinde kendi kültürü, tarihi ve köklerini araştırarak farklı olanı yakalamak için yepyeni bir öğrenme serüveni oluşturduğunu ve hikayeleri ile onlara şekil verdiğini belirtmiştir (Görsel 88, 89).

'Yaşanmışlıklarla harmanlayarak, yaşamı algılayışımı farklı şekillerde dile getirmek, ifade etmek için seramiği terzi gibi dikiyorum. Seramiklerimle, hislerde yepyeni uyanışlara sebep olabilecek, farklı çağrışımlar ortaya çıkarak ilişkiler kurmayı ve kendimi, çevremi, geçmişimi sorgulayarak, yenilik arayışı içinde araştırmalar yapmaya çalışıyorum. Böylece beslenip, çalışmalarına yön verip yenilikçi teknikler deniyorum.' (<http://www.haberturk.com/ezgi-hakan-verdu-martinez-in-seramik-elbiseleri-1883802>) (01.06.2018)

Görsel 88. Seramik Giysi Formunda Düzenleme, Ezgi Hakan

<http://www.haberturk.com/ezgi-hakan-verdu-martinez-in-seramik-elbiseleri-1883802> (01.06.2018)

Görsel 89. Seramik Giysi Formunda Düzenleme, Ezgi Hakan

<http://www.haberturk.com/ezgi-hakan-verdu-martinez-in-seramik-elbiseleri-1883802>(01.06.2018)

2.5.5. Francesca DiMattio

NewYork merkezli sanatçı Francesca DiMattio, büyük ölçekli seramik heykelleriyle dikkat çekmektedir. Eserleri, nesnelere mimari ve resim disiplinlerinin geleneksel öğeler içinde bileşimi sonucunda bir araya getiren tuvaleri anımsatmaktadır. DiMattio heykellerine benzer şekilde katmanlı ve hiyerarşik olmayan bir yaklaşım uygulamaktadır (<https://cfileonline.org/exhibition-francesca-dimattio-domestic-sculpture-at-salon-94-bowery-new-york/>)(02.06.2018).

DiMattio, Doğu ve Batı tarihinden, geleneksel el nakışı ve örgü tekniklerinden, Türk Çinileri, Fransız Porselenleri ve Çin Porselenleri'ne kadar bir çok farklı kültürden etkilenmiştir (Görsel 90, 91, 92, 93). Sanatçı eserlerinde teknik, tarihi birikim ve zanaati normal dışı boyutlarda sentezleyerek sanat kavramında birleştirmeyi amaçladığını belirtmektedir (<https://www.nytimes.com/2018/03/06/t-magazine/art/francesca-dimattio-ceramics.html>)(02.06.2018).

Görsel 90. Francesca DiMattio, Wedgwood, 2015, Domestic Sculpture Sergisi, Salon 94, NY
<https://cfileonline.org/exhibition-francesca-dimattio-domestic-sculpture-at-salon-94-bowery-new-york/>
(02.06.2018)

Görsel 91. Görsel 90'dan Detay

Görsel 92. Fetish Sculpture, Francesca DiMatio, 2015, Domestic Sculpture Sergisi, Salon94, NY
<https://www.salon94.com/artists/detail/francesca-dimattio/6888> (02.06.2018)

Görsel 93. Boucherouite V, Francesca DiMattio, 2017, Domestic Sulpture Sergisi, Salon 94, NY
<https://www.salon94.com/artists/detail/francesca-dimattio> (02.06.2018)

2.5.6. Lizz Aston

Toronto’lu bir sanatçı olan Lizz Aston, Tekstil Sanatı alanında eğitim almasının ardından pek çok farklı yöntem denemeleri yapmıştır. Zaman içerisinde sanatsal projelerde yer alan sanatçı, seramik sanatçısı Sylvia Nan Cheng ile çalışma fırsatı bulmuştur. Böylelikle seramik sanatı ile tanışan sanatçı, eserlerini porselen çamuru ve kağıt porseleni ile birleştirerek yepyeni bir dil geliştirmiştir. Aston bir söyleşisinde kendisinden şu şekilde söz etmiştir;

‘El yapımı tekstil malzemelerine kaynak malzeme olarak bakmaktan, tığ işi nesnelere ve beyaz işlemeli çarşaf koleksiyonundan zevk alıyorum. Aberfoyle bit pazarına gitmek benim için büyük bir ilham kaynağı olmasının yanı sıra ‘eski nasıl yapılır’ sorusuna en iyi yanıtı eski kitapların öğretimsel diyagramları ve illüstrasyonları vermektedir.’ (http://www.worldofthreadsfestival.com/artist_interviews/041_lizz_aston_11.html)(02.06.2018)

Sanatçı danteller, nakışlar ve bunun gibi zanaat olarak adlandırılan geleneksel işleri bugünün sanatı ile sentezleyerek geleceğe taşımaktan yana olduğunu belirtmektedir. Teknik denemeler sanatçının eserlerini yaratırken en çok zaman ayırdığı bölümdür. Kağıdı iplik

haline getirerek dantelsi biçimler yaratmak, buruşturmak, dikişlemek, nişastalamak, tığ işi yapmak ve hatta yakmak gibi yöntemler kullanarak fikirlerini şekillendirirken bir dizi form oluşturabilmektedir. Dantelin kağıt porseleninde yarattığı dokusal yüzeyler sanatçının son çalışmaları arasında yer almaktadır (Görsel 94, 95, 96).

Görsel 94. Multi Dimensional Lace, Porcelain, Lizz Aston, 2011

http://www.telephoneboothgallery.ca/LizzAston/la_multidimen.html (02.06.2018)

Görsel 95. 'Wall Paper', Düzenleme, Porselen, Lizz Aston, 2011

http://www.worldofthreadsfestival.com/artist_interviews/041_lizz_aston_11.html (02.06.2018)

Görsel 96. Görsel 95'ten Detay

2.5.7. Katherine Wheeler

Avustralyalı takı tasarımcısı Wheeler, çalışmalarında daha çok tohumlar, lifler, yaprak dokuları, ağaç kabukları, mercanlar, yosunlar ve pek çok doğal canlılardan ilham almaktadır. Sanatçının dantele olan merakı 'Make Lace Not War' isimli yarışmaya hazırlık sırasında gelişmiştir (<http://katherinewheeler.blogspot.com/2010/10/over-last-few-months-i-have-been.html?q=lace>)(02.06.2018). Bu konuda pek çok deneme ve araştırma yapan Sanatçı, geleneksel dantel kavramlarına ve uygulamalarına çağdaş tasarımlarla yeni bakış açıları getirmeyi amaçlamaktadır (Görsel 97, 98, 99).

Görsel 97. Tığ İşi Dantel ve Porselen Formlar, Katherine Wheeler, 2011

<https://www.markitfedsquare.com.au/katherine-wheeler/61uq650neibnur910x4rr72uq9s3zs> (02.06.2018)

Görsel 98. Dantel ve Porselen Yüzükler, Katherine Wheeler, 2011

<http://katherinewheeler.blogspot.com/2010/10/over-last-few-months-i-have-been.html?q=lace>

Görsel 99. Tığ İşi Dantel ve Porselen Form, Katherine Wheeler, 2011

<https://www.markitfedsquare.com.au/katherine-wheeler/61uq650neibnur910x4rr72uq9s3zs> (02.06.2018)

2.5.8. Madhivi Subrahmanian

Amerika’da yaşıyan Hintli Sanatçı Madhivi Subrahmanian, sanatındaki farklı yaklaşımları bugüne kadar üç kıtada ve dört ülkede yaşamış olmasına bağlamaktadır. Sanatçı eserlerinde yeni koşulların getirdiği yeni fırsatların ve sınırlamaların yarattığı zorluklardan esinlenerek kuluçka, büyüme ve hareket temalarını tekrarlanan ifadelerle ortaya koymuştur.

Dantel formlarını oluştururken kendi yaşamından bir kesiti konu almış olduğunu belirten sanatçı, bir anne olarak hayatının işi ve çocukları ile birlikte döndüğünü ve geliştiğini bu nedenle yarattığı formların bobinlere benzer damarlar, teller ve birbirine bağlanan iplikler gibi simbiyotik ilişkileri yansıttığını ifade etmektedir (Görsel 100, 101).

Görsel 100. Floating Bellypods, Seramik Düzenleme, Madhivi Subrahmanian
[http://www.madhvisubrahmanian.com/cornucopia/#13\(02.06.2018\)](http://www.madhvisubrahmanian.com/cornucopia/#13(02.06.2018))

Görsel 101. Tengiri, Seramik Düzenleme, Madhivi Subrahmanian
[http://www.madhvisubrahmanian.com/cornucopia/#13\(02.06.2018\)](http://www.madhvisubrahmanian.com/cornucopia/#13(02.06.2018))

2.5.9. Safiye Başar

Seramik sanatçısı ve aynı zamanda bir akademisyen olan Safiye Başar'ın çalışmalarında kadının toplum içindeki konumu, kadına özgü üretim geleneği, çeyiz üzerinden sorgulanmaktadır (Görsel 102, 103, 104, 105). Geleceğe dair umutlarının ilmek ilmek dokunduğu çeyiz ve çeyiz bohçaları, Başar'ın porselen heykellerinde ve video çalışmalarında metaforik bir yaklaşımla ele alınmıştır (<http://www.ozgurkocaeli.com.tr/safiye-basarin-seramik-sergisi-196923h.htm>)(02.06.2018).

Sanatçının 'Kadına Dair III' adlı kişisel sergisi için yaptığı açıklama şu şekilde olmuştur;

Yaşadığımız coğrafyaya özgü çeyiz geleneği, toplumun en temel taşlarından biri olan aile kavramına gönderme yaparken, kadına, annelik, sevgi, sadakat, dostluk, gibi nosyonların yavaş yavaş yüklendiği, uzun soluklu bir ritüel olarak tanımlanabilir. Bu süreçte, mutluluk vadine karşın daha şevkatli bir anne, sadık bir eş, sevgisini sunan kadın olma yolunda biçimlenir bedenler ve zihinler. Ancak her ilmekte arzular gizlidir umuda özgürlüğe dair. (<http://safiyebasar.blogspot.com>) (03.06.2018).

Sanatçı, kağıt katkılı porselen bohçalarında, dantellerinde ve videolarında kadının gizli kalmış bu arzularını ve benliğini görünür kılmaya çalışır. Sandığından çıkardığı pamuklu bohçaları, dantelleri daha kalıcı bir malzeme olan porselen ile yeniden yorumlarken, onun direnç ve kırılabilirlik gibi birbirine zıt fiziksel özelliklerini de kullanarak kadına ve kadın emeğine dair yeni anlam katmanları oluşturma arayışını sürdürür.

Görsel 102. Safiye Başar, Dantel Detaylı Serbest Heykel, Porselen, 2012

<http://www.ozgurkocaeli.com.tr/safiye-basarin-seramik-sergisi-196923h.htm> (02.06.2018)

Görsel 103. Bohça, Safiye Başar, Dantel Detaylı Porselen Form, 2012

<http://safiyebasar.blogspot.com> (02.06.2018)

Görsel 104. Kadına Dair III Sergisi'nden Duvar Panoları ve Sanatçı'nın Kendisi
<http://safiyebasar.blogspot.com> (02.06.2018)

Görsel 105. Görsel 104'ten Dantel Detaylar

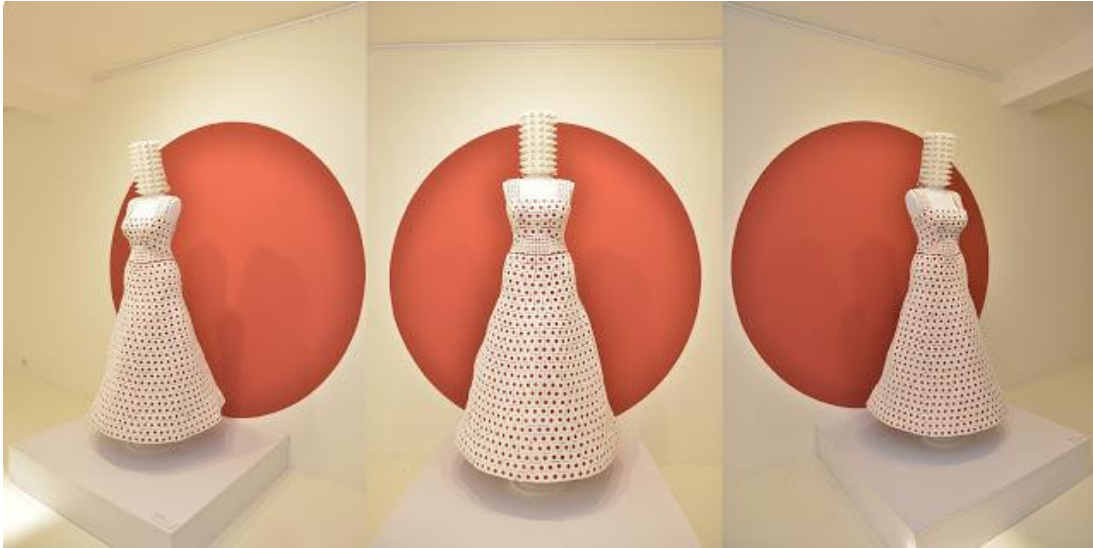
2.5.10. Deniz Pireci

Çeyiz kültürüne daha geniş bir pencereden bakıldığında, içinde yaşanan toplumun değerleri, geçmiş belleği gözlemlenmektedir. Deniz Pireci'nin Çeyiz adlı kişisel sergisi hakkında Elif Ağatekin'in yorumu da toplumumuzda kadına verilen değer için yaptığı

tanımlama, yapılan uygulamaların düşünsel temelini vurgulamak açısından önem taşımaktadır.

Deniz Pireci, 3 Nisan 2014 tarihinde İstanbul Merhart Sanat Galerisi'nde açılışını gerçekleştirdiği 'çeyiz' adlı kişisel seramik sergisinde 'eyizin tüm gerçekliğinin aslında içinde bulunduğumuz toplumun ortak gerçekliği' olduğunu savunmuş ve kendi içine bakmaktan çekinmediği bir yzleşmeyle izleyici karşısına çıkmıştır. Pireci, sergisinin girişinde izleyicileri karşılayan 'Kendine Haksızlık Etme' adlı eserinde; kendilerini daima korumaları gerçeği ile büyütülen kız çocuklarına söylenen 'bir kızın en değerli çeyizi bekaretidir' sözüne porselen birimlerden oluşturduğu gelinliği lekeli duvarın önünde sergileyerek vurgu yapmıştır (Görsel 106). Pireci aynı sergide kadınların doğdukları günden itibaren korunarak büyütülmesi gerçeğini, onlar için hazırlanan eyizlerdeki örtülerle yorumlamıştır. Çünkü tıpkı kadınlar gibi çeyizler de önce sandıklarda sonra kapıları kilitli misafir odalarında hep koruma altındadırlar. Pireci bu noktadan hareketle sergi mekanında bir misafir odası oluşturmuş ve kendi çeyizini yeniden hazırlar gibi 10.000'i bulan porselen birimlerle yaptığı düzenleme ile kendi geçmişi, toplumsal aidiyeti ile ilgili ipuçları içeren 'Ben Yarattım Gerçeği' adlı porselen çeyizlerden oluşan bir misafir odası düzenlemesi hazırlamıştır (Ağatekin: 2016: 79).

Görsel 106. Deniz Pireci, Kendine Haksızlık Etme, Merhart Sanat Galerisi, 2014, İstanbul

http://denizpireci.blogspot.com/2013/10/blog-post_9594.html, 21.02.2019

Çalışmanın ana teması olarak dantelin ağsı dokusu, dinamizmi,ilmekler ve birim tekrarından oluşan modüler yapısı, boşluk-doluluk dengesi gibi temel sanatsal öğeleri; kadının toplum içindeki yeri ve durumu, hayatından beklentileri, içinde sakladıkları, dışına yansıttıkları, uğradığı/uğratıldığı deformasyonlar ve bu bağlamlarda çağrıştırdığı anlamlar ele alınmaktadır.

2.5.11. Sıdıka Sibel Sevim

Kendisini akademisyen seramik sanatçısı olarak tanımlayan Sıdıka Sibel Sevim'in eserlerinde dikkat çeken dantelsi dokular aynı zamanda sanatçının eserlerinin karakteristik özelliğidir. 2014-2015 dönemi çalışmalarından olan ve Frida Kahlo'ya ithafen oluşturduğu 'Frida'ya Övgü' serisinde, dantel aplikelerden oluşan detaylar net bir biçimde gözler önüne serilmektedir (Görsel 107). Sanatçı, son dönemde ürettiği dantel detaylı seramik takılarıyla dikkat çekmektedir (Görsel 108).

Sıdıka Sibel Sevim sanat anlayışını şu şekilde açıklamıştır;

İnsanın kendini keşfetmesi ve taşam serüveninde kendisi ile bütünleşen işler yapmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda kendimi çok şanslı hissediyorum. Yaşadığım sürece pişmiş toprağı dost edindim kendime. Toprak yârim oldu, yarenim oldu. Binlerce yıllık Anadolu Medeniyetlerinin üzerinde nefes aldığımı farkettim. Seramik formlarım ve takılarım; Anadolu Uygarlıklarını, 13. Yüzyıl Selçuklu dönemi motiflerini, Osmanlı dönemi çinilerini, kültürümüzde önemli yeri olan dantel ögesini yorumladım. Tbi ki özümde gelerek, sentezleyerek, çağdaş yorumlarımla...Bütünü görmenin detyda gizli olduğunu, söylemem gerekenleri seramiklerim ve takılarım ile ifade ettiğimi özümde hissediyorum. (<https://www.eskishirekspres.net/ee-ozel/prof-sibel-sevim-toprak-sesim-sanat-nefesim-h35645.html>) (29.11.2020).

Görsel 107. Sıdıka Sibel Sevim, Frida'ya Övgü, 2014-15, Eskişehir
<https://tr.pinterest.com/pin/468726273694124812/> (29.11.2020)

Görsel 108. Sıdıka Sibel Sevim, Dantel Hünlerin Bir Simgesidir Tıpkı Senin Ellerin Gibi, 2019, Eskişehir
<http://www.sibelsevim.com.tr/detay/k-bai-1.html> (29.11.2020)

BÖLÜM 3: KİŞİSEL UYGULAMALAR

Dantel ve dantelsi öğeler farklı sanat alanlarında bir çok çalışmaya konu olmuştur. Genellikle doku olarak ortaya konuş biçimleri incelenmiş, kişisel araştırma süzgecinden geçirilerek özgün seramik yansımalarla örneklenmiş ve tüm bu teorik süreç uygulamalarla pratiğe dökülmüştür.

Kişisel eserler seramik dili ile ortaya konulmadan önce, dantel öğesinin sahip olduğu özellikler ve bu özelliklerin anımsattığı kavramların üzerinde çalışılmıştır. Danteller de tıpkı kadınlar gibi kırılğan, ince, nahif ve hassas öğelerdir. Dantellerin ve Anadolu kültüründe yer alan oyların yaratım nedenlerinin arasında belki de en önemlisi olan çeyiz kavramı bulunmaktadır. Genç kızların toplum dayatması yahut kolektif bilinç dolayısı ile evlilik çağı gelip çattığında er ya da geç evleneceği gerçeği; onların bilinçaltına küçüklüklerinde hazırlanan danteller ve oylar ile yerleştirilmektedir. Toplumlar da zamanla doğru orantılı olarak gelişir, evrilir. Fakat içinde yaşadığımız toplum gibi kültürlerde kadının yeri ve değeri gözlemlendiğinde, bu değişimin biraz daha ağır adımlarla gerçekleştiği görülmektedir.

Kadının yetiştirilme tarzına ilişkin her şey, kadına bir başkasının parçası olacağını; ölene kadar mutlu evlilikle korunacağını, destekleneceğini, dibe vurmaktan kurtulacağını söyler durur. Dolayısıyla kadınlar, kendilerini korkutan şeylerden kaçmaya, küçük yaşlardan itibaren, sadece kendilerini rahat ve emniyette hissetmelerini sağlayacak şeyler yapmaya özendirilirler. Aslında özgürlük için değil bağımlılık için eğitilmişlerdir (Dowling: 1994:9)

Kadının kırılğan ve nahif yapısı; toplum tarafından pekiştirilip onu yavaşlatan, cesur olmaktan, benliğini keşfetmekten, ben de varım demekten, değerlerini görmekten, potansiyelini farketmekten alıkoyan, gücünü yadsıyan bir varlık haline sokan sonuçta yine kendisine karşı bir silah olarak kullanılmaktadır. Dolayısı ile bağımlılık duygusu perçinlenmekte ve küçük yaşlarda başlayan çeyiz hazırlığı altta yatan anlamı her ilmekte biraz daha sağlamlaştırılmaktadır. Danteller ilmek ilmek örülürken, her ilmekte genç kızın hayalleri, umutları dokunmaktadır. Bu yıllara yayılan uzun soluklu ritüel, kadın olmak, anne olmak, sevgili olmak, namuslu olmak, sadık olmak, sorgusuz olmak, sorusuz olmak, sorunsuz olmak gibi kadına biçilen pek çok görevi yüklemektedir.

Dantel ve dantelsi öğelerin betimlendiği tasarımların seramik çamuru ile şekillendirilmesi ve hayata geçirilmesi, form, doku, dekor ve yüzey uygulamaları biçiminde ele alınmıştır. Böylelikle vurgulanan konu için pek çok farklı açıdan uygulama alanı yaratılmıştır. Örneğin

Anadolu kültüründe de ‘sandık lekesi’ olarak adlandırılan sandık veya bohça içerisinde uzun süre saklı kalan dantellerin zaman içinde sararması ve malzemenin organik yapısı dolayısı ile meydana gelen bozulmalar; çalışmalara çeşitli deformasyonlar yaratılarak aktarılmıştır. Uygulama süresince karşılaşılan teknik problemler, pişirim dereceleri, uygulanan teknikler, kullanılan çamurun yapısı ve metal tuzları gibi renkendirme için denenen malzemeler, montajlama yöntemleri ve sunum gibi detaylar bu bölümde aktarılmaktadır.

Seramik çamuru, fırın atmosferinde eriyip yanabilen yahut başkalaşıma uğrayarak çamurun yapısına estetik katkıda bulunabilen pek çok materyal ile karıştırılabilmektedir. Hayata geçirilen çalışmalarda organik pamuktan, polyester iplikten, keten ve ipek iplikten çeşitli dantel türleri ve kumaşlardan bu doğrultuda faydalanılmıştır. Tüm bunların yanı sıra metal tuzları gibi çözeltiler; pigmentlerden farklı olarak suda çözünebilen, ışık geçirgenliği engellemeyen ve estetik arayışa sır kullanmaksızın uygulama alternatifi olan renklendiriciler olarak tercih edilmektedir. Şekillendirme aşamasında tercih edilen çamurun doğal yapısından ve tercih edilen formun biçiminden kaynaklanan deformasyonlar, düşünsel temel doğrultusunda farklı deneysel tekniklerle uygulamaya dökülmüştür. Dantelin oluşum biçimi, kadının kırılğan ve narin yapısı, çamurun hassasiyeti ve deformeğe yatkınlığı; uygulamalarda ana unsur olarak kullanılmış ve form kavram ilişkisinin sanatsal anlamda esere yansıtılmıştır.

Ortaya koyulan çalışmalarda ele alınmak istenen ana düşünceler, eserlerini görselleri ile birlikte açıklanmıştır. Dantel ve dantelsi öğeler seramik sanatının yanı sıra zaman içerisinde pek çok farklı sanat alanında doğrudan veya dolaylı olarak ele alınmıştır. Eseri özgün kılan niteliklerin en başında sanatçının dayandırdığı düşünce ve onu yorumlayış biçimi gelmektedir. Her konu, tek ve biricik anlatım diline sahip eser yaratıcısı için ifade aracı olabilmektedir.

Özgün eserler yaratabilmenin yegane temeli yeniyi arayış, kullanılan deneysel malzemeleri sentezleyiş biçimleri ve sonuçta seramik sanatına katılan değerler olmalıdır. Yapılan uygulamalarda anlatılmak istenen değerler bütünü, aktarılmak istenen kavram temelinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar, enstelasyonlar ve yekpare formlar olarak ortaya koyulmuştur.

3.1. Bağlasan Durmaz

Dantel ıkışlı grup seramik uygulamalar, seramik çanak formlarından oluşmaktadır. Bu formların ilk rnekleri ‘Bağlasan Durmaz’ ismiyle adlandırılmıştır.

‘Bağlasan Durmaz’ isimli seramik enstelasyon çalışmasında, baş aşağı duran çanak formunun sergileniş biçimiyle alışılmışın dışına çıkararak genellemelere karşı bir duruş sergilenmiştir. Düzenlemenin ince elik tellerle tavandan sarkıtılması, boşlukta asılı kalmışlığın ifade ediliş şeklidir. Bunun yanı sıra, her sanat eseri biçimi ve biçimin arkasındaki içeriği ile ayrılamaz bir bütündür. Çanaklar bu bağlamda kavramı vurgulayan i boşlukları dolayısı ile düzenlemenin tercih sebebi olmuştur. Baş aşağı duran çanaklar kümesi, üzerlerinde taşıdıkları dantel dokuları ile kadınları temsil etmektedir. Formların genel yapısı, düzenlemesi ve barındırdığı anlama bakıldığında, üzerlerinde taşıdıkları ağsı dantel dekorlarının rastlantısal olarak oluşturulmadığı anlaşılmaktadır.

Kadın, geçmişten bu yana insanlığın devamını sağlayan güç olmuştur. Fakat toplum baskıları nedeniyle bu yüzünü daima gizlemesi gerekmiştir. Kadının yeri önce baba evi ardından kocasının yanı olarak tayin edilmiştir. Burada dikkat çeken nokta kadının cinsel bir obje olarak görülmesi ve buna bağlı olarak da namusudur.

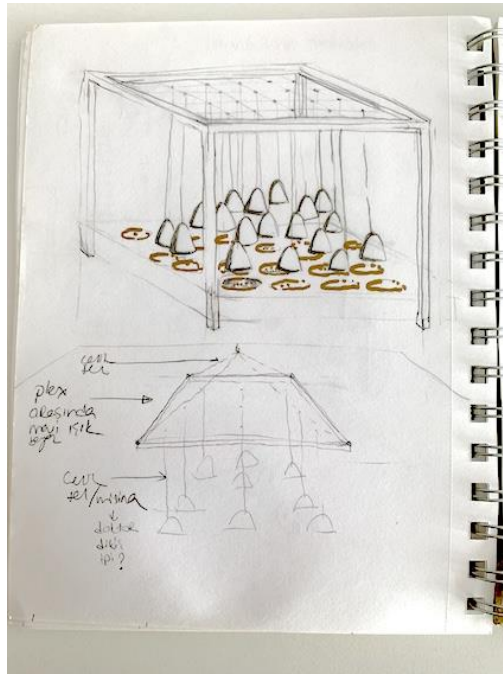
‘Bağlasan Durmaz’ adlı çalışma için bu tamlamanın seçilmesindeki temel neden kadına dayatılan ahlaki değerlerdir. Anadolu kültüründe yer alan beyaz gelinliğin beline dolanan kırmızı kurdele, gekızın bekaretini temsil etmektedir. Bekaret, kadına çocukluğundan itibaren empoze edilen en önemli kavramların başında gelmektedir. Bu kurdele gekızın kocasına sunacağı en değerli hazinesini ve sonrasında ona ait olacağını temsil etmektedir. ‘Bağlasan Durmaz’ isimli grup çalışması, kadın veya erkek kişinin zdeğer kavramının çok küçük yaşlarda geliştirilmesinin önemine ve kolektif bilince vurgu yapmaktadır.

Çalışma, teknik özellikleri bakımından değerlendirildiğinde, ışık geçirgenlik etkisi nedeniyle porselen çamurunun tercih edildiği söylenebilir. Tüm parçalar döküm tekniği ile şekillendirilmiş, ardından 1050°C’de ilk pişirimi yapılmıştır. Çalışmada uygulanmadan önce çeşitli doku arayışlarına gidilmiş, denemeler yapılmıştır. Bu dokusal arayışlar sonucunda gomalak malzemesi ile maskeleme yapılarak metal tuzları kullanılmıştır (Görsel 109). Metal tuzlarının tercih sebebi, bünye tarafından emilip porselen bünyenin doğal niteliklerini

koruyarak renk değişikliğini sağlaması olmuştur. Çalışmaların maskeleye yapılmış olan yzeylerinde dantel siluetlerinin görünümü hedeflenmiş ve son olarak elektrikli fırında 1300°C’de ağızlarının üzerinde ters bir biçimde ikinci pişirim uygulanmıştır. Bu uygulama, deneme çalışmalarında çanakların ağız kısmında oluşan deformasyonun önüne geçmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaların genelinde mavi ve tonlarının seçilmesindeki temel neden, mavi rengin özgürlüğü simgelemesi ve bunun eserlerdeki düşünsel bütünlüğe katkı sağlamasından ileri gelmektedir.

Görsel 109. Kobalt II Klorür, Bakır II Klorür, Demir III Klorür Metal Tuzları’nın Kuru Görünümü

Görsel 110. Bağlasan Durmaz Eskiz

Görsel 111. Çalışma Ortamı Görüntüsü

Görsel 112. Metal Tuzu Çözeltileri ile Yapılan Renk Denemeleri 1

Görsel 113. Metal Tuzu Çözeltileri ile Yapılan Renk Denemeleri 2

Görsel 114. Bağlasan Durmaz, Gomalak ve Dantel Detay Görüntüsü

Görsel 115. Bağlasan Durmaz, Gomalak ile Maskeleme Görüntüsü

Görsel 116. Bağlasan Durmaz, Metal Tuzu Çözeltisi ile Serbest Fırça Darbeleri

Görsel 117. Bağlasan Durmaz, Genel Görünüm

Görsel 118. Bağlasan Durmaz, Detay Görüntüsü I

Görsel 119. Bağlasan Durmaz, Detay Görüntüsü II

3.2. Çeyiz Serdim Kendime

‘Çeyiz Serdim Kendime’ isimli seramik düzenleme, bir önceki grup çalışması olan ‘Bağlasan Durmaz’ ile form yönünden benzerlikler taşımaktadır. Bu enstelasyonda da dantel öğeleri kadın kavramını yeni bir bakış açısı ile sorgulamayı amaçlamaktadır. Çalışmada seramik çanak formlarının kullanılması, kadının saran, koruyan, saklayan, biriktiren,

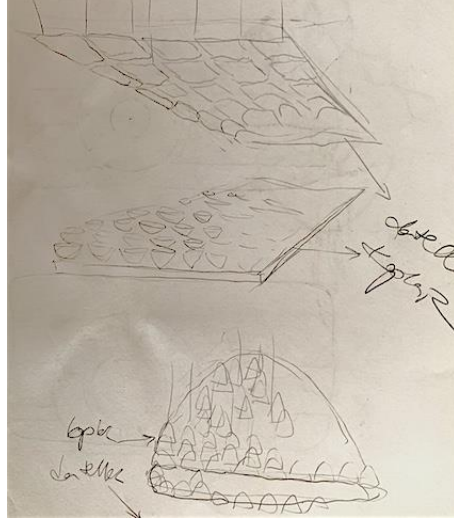
besleyen, dönüştüren, çoğaltan, üreten ve tüm bu vasıflarının yanı sıra kırılğan, hassas, zarif, nahif olan yapısı ile bütün, değerli bir varlık olmasından ileri gelmektedir. Kadın, bulunduğu ortama anlam katan pek çok özelliğe sahip olmasına rağmen günümüzde halen salt bir süs objesi olarak nitelendirilebilmektedir. Çanak da iç boşluk ve dış boşluk ilişkisi ile araştırmanın kavramsal temeliyle aynı doğrultudadır.

Çanak biçiminin bir sanat nesnesi olabilmesi için endüstriyel bağlamda değil sanat bağlamında düşünmek ve bu doğrultuda şekillendirmek bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda şekillendirilen çanak endüstriyel bir ürün olan çanaktan farklılıklar gösterecek, sanatsal-imgesel bir yapıda olacaktır. Bu farkın sebebi çanak formunun iç boşluğudur, bu boşluğun dış boşluk ile olan ilişkisidir. Seramik sanatının başlangıcında ve sonraki gelişmelerinde, esas olan temel yapısı, kapsadığı kulanıma açık iç boşluğu ile işgal ettiği dış boşluk arasında yer alan balçık kilinin sanatkarane şekillendirilmesiyle vücut bulmasıdır...Sanatçının yaratımı aslında 'boşluğu şekillendirmek üzerinedir' demek bu durumda hiç de yanlış olmayacaktır. Çanak bu boşluğun kimliğini veren onun var olmasını sağlayan ikincil yapılandırma. Bu yapılandırmanın rengi, biçimi, içindeki boşluğa hayat verir, o boşluğu anlamlandırır hatta onu bir boşluk olmaktan kurtarır. En sonunda bu alana boşluk demek bile imkansızlaşır. (Doç.Dr. Ufuk Tolga Savaş, Seramik Sanatında Boşluk, Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı 3, 2009, 2s. 105-116).

Anadolu'nun düğün ritüellerinin içinde en önemli yere sahip olan çeyizler, bir gelinin eşi ile yaşayacağı yeni evinde yeni döşenmiş eşyalarının üzerine yerleştirilerek tüm komşularına, akrabalarına, arkadaş çevresine ve eş-dosta sergilenmektedir. Böylece gelinin yaşayacağı evin niteliği, evleneceği erkeğin ailesinin maddi durumu, gelinin eşi sayesinde ne derece rahat bir yaşam süreceği konularında sosyal çevresi bilgi sahibi edilmektedir. Kadının çocukluğundan gelinlik çağına kadar kurduğu/kendisine kurdurtulan hayallerin ne ölçüde hayat bulduğu ya da bulacağı ilk işaretleri çeyizlerden gelmektedir. Seramik çanaklar, ayaksız olarak şekillendirilerek birlikte istif halinde sergilenmektedir. Böylelikle birbirlerine destek olarak ayakta durmaktadırlar. Günümüzde de toplumsal belleği yenilemek ve tekrar düzenlemek adına vakıflar, dernekler gibi çeşitli kuruluşlarca kolektif bilinç geliştirilmektedir.

'Çeyiz Serdim Kendime' isimli düzenlemede çanak formları önceki çalışmada olduğu gibi aynı adlı porselen çamuru ile döküm yoluyla şekillendirilmiştir. Pamuklu, polyester ve keten iplikten örülmüş çeşitli desenlerde dantel ve oya gibi materyaller döküm çamuruna batırılmış, ardından deri sertliğindeki çanaklara apliance edilmiştir. İlk pişirim 1050°C'de yapılmıştır. Bisküvi halindeki formların içinde yer alan, pişirim esnasında ipliklerin yanmasıyla ortaya çıkan çamurdan danteller oldukça kırılğan ve hassas bir yapıya sahiptir. Bu nedenle yavaş ve hafif bir şekilde metal tuzu çözeltisi ile fırça dekoru uygulanmıştır. İkinci pişirim 1300°C'de yapılmış olup çanaklar bu kez metal üç ayaklardan faydalanılarak

ağızları yukarı bakacak şekilde pişirilmiştir. Yapılması planlanan düzenlemenin dayandırıldığı fikir ile çanakların biçimlerinin örtüşmesi amaçlanarak özellikle deformasyon hedeflenmiştir.

Görsel 120. Çeyiz Serdim Kendime, Eskiz Aşaması

Görsel 121. Çeyiz Serdim Kendime, Şekillendirme Aşaması

Görsel 122. İç Boşlukta Dantel Detaylı Bisküvi Çanak

Görsel 123. Metal Tuzu Çözeltisi ile Boyanmış Bisküvi Çanak

Görsel 124. Çeyiz Serdim Kendime, Genel Görünüm I

Görsel 125. Çeyiz Serdim Kendime, Genel Görünüm II

Görsel 126. Çeyiz Serdim Kendime, Detay I

Görsel 127. Çeyiz Serdim Kendime, Detay II

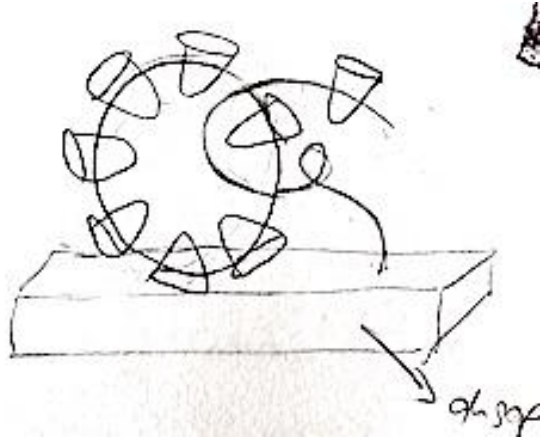
3.3. B-ilmek

‘B-ilmek’ isimli form çalışması, diğer düzenlemelerden farklı olarak, çanak formlarının küçültülmesi ve tek bir yapıda biraraya gelmesi ile oluşmuştur. Enstelasyon çalışmaları ile benzerlik taşıdığı noktalar, formların biçimleri ve kullanılan malzemeler olarak açıklanabilir. Çalışma, ilmeklerin tek tek bir araya gelmesiyle dantelin bütünü oluşturmasından yola çıkılarak hayata geçirilmiştir. Çalışmanın ana teması, ‘tümevarım’

kavramıyla ele alınacak olursa; tek tek olgulardan genel önermelere geçmek için izlenen düşünme yolunun önemi, tikelden tümele geçişin değeri irdelenmektedir.

‘B-ilmek’ isimli çalışmanın teknik detayları, önceki çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada ipliklerin makro görüntüsünden yola çıkışlı serbest fırça darbeleri ile dekorlama yapılmıştır. Kullanılan metal tuzu çözeltileri, farklı oranlarda birarada uygulanmıştır. Son pişirim 1300°C’de yapılmış ve seramik formlar pirinç çubuklarla birlikte sergilenmiştir.

Görsel 128. B-ilmek, Eskiz Çalışması

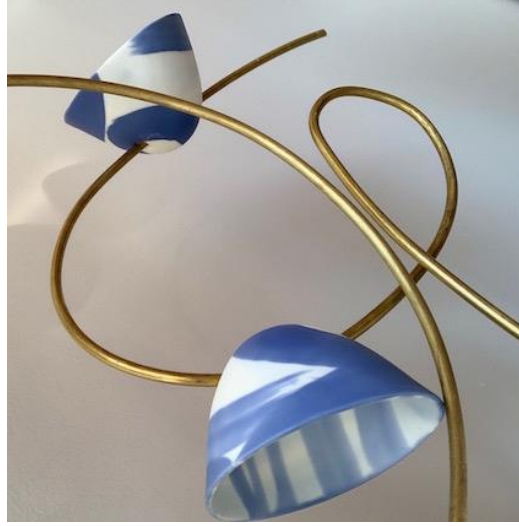
Görsel 129. Pirinç Çubukların Şekillendirme Aşaması

Görsel 130. B-ilmek, Genel Görünüm

Görsel 131. B-ilmek, Detay I

Görsel 132. B-ilmek, Detay II

Görsel 133. B-ilmek, Detay III

3.4. Ba-haneler

Dantel ve ağırlıklı olarak oya detayların köşeli formlarla bir arada kullanılmasıyla formları sarmalamasından meydana gelen çalışma, kadının bulunduğu ortama kattığı değerlere gönderme yapmayı amaçlamaktadır. Kadın, toplumun kendisine biçtiği değerleri üzerinde taşımaya çocuk yaşta alıştırdığı üzere hüznünü de mutluluğunu da heyecanını da dozunda yaşamaya yönlendirilmiştir. Bu nedenle tüm duygularını, üzerini süsleyerek kamufle etmeye, örtmeye alışmıştır. ‘Ba-Haneler’ isimli çalışmanın işaret ettiği olgu, evinin içinde türlü duyguları yaşarken hatta belki tutsak hayat sürerken, sosyal çevresini temsil eden dış dünyaya karşı daima güçlü ve tutarlı bir duruş sergilemekle mükellef olan kadındır. Tüm bu paradoksu yaratan toplum tarafından kısıtlanma duygusunu yaşayan kadın, tüketmek yerine

üretmeyi, kendi ayaklarının üzerinde durarak özgürleşmeyi seçmiştir. Çalışma, önceki çalışmalarla tabanda düşünsel benzerlikler göstermesine karşın, kurgulama biçimi, form-doku seçimi ve teknik detaylar açısından öncüllerinden farklıdır.

'Ba-Haneler' isimli grup çalışmasının teknik niteliklerine bakıldığında formların döküm yolu ile şekillendirildiği, porselen döküm çamuruna batırılan dantel öğelerin forma applike edildiği söylenebilmektedir. Çalışmaların genelinde Witgert Mont Blanc 001 porselen döküm çamuru kullanılmıştır. İlk pişirimleri yapılan formlara Carl Jager'den suluboya etkisi yaratan sır altı boyalar ile fırça dekoru uygulanmış, üzeri sırlanmaksızın 1300°C'de elektrikli fırında pişirilerek yarı parlak yüzeyler elde edilmiştir. Çalışma, formların üstüste rastlantısal bir biçimde istiflenerek boyutlandırılması ile ahşap kaide üzerinde sergilenmektedir.

Görsel 134. Ba-haneler I, Genel Görünüm

Görsel 135. Ba-haneler II, Genel Görünüm

Görsel 136. Ba-haneler III, Genel Görünüm

Görsel 137. Ba-haneler IV, Genel Görünüm

Görsel 138. Ba-haneler V, Genel Görünüm

Görsel 139. Ba-haneler, Detay I

Görsel 140. Ba-haneler, Detay II

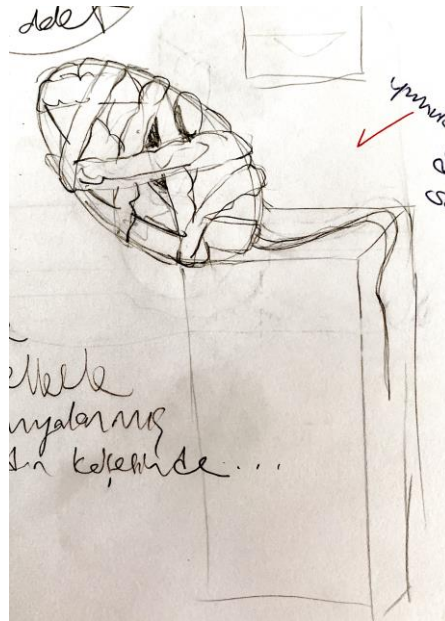

Görsel 141. Ba-haneler, Detay III

3.5. Krdgm

'Krdgm' isimli çalışma, diğer çalışmalarla aynı üretim sürecinden geçmiştir. Çalışmanın bağlı olduğu kök düşünce; kenar suyu olarak adlandırılan dantellerin üremeyi, çoğalmayı temsil eden yumurta formuna sımsıkı sarılması ile pekiştirilmiştir. Üretkenliğin, yaratıcılık ve bu bağlamda doğurganlık ile bağdaşık olduğu düşüncesi çalışmaya yansayan sıkışmışlık, tükenmişlik betimlemesi ile hayata geçirilmiştir.

Çalışma, ncllerinde olduğu gibi porselen çamuru ile döküm yöntemi kullanılarak oluşturulmuş; dantel şeritlerin aynı çamura batırılıp sıyırılmasının ardından ana gövdeye sarılması ile sonuçlandırılmıştır. 1050°C'de yapılan ilk pişirimin ardından metal tuzu çözeltisiyle fira dekoru ile renklendirilmiştir. İkinci pişirim 1300°C'de yapılmıştır. Eserin kaidesi ahşap malzemeden üretilmiştir.

Görsel 142. Krdgm, Eskiz

Görsel 143. Kördüğüm, Genel Görünüm

3.6. Telli Duvaklı

Anadolu’da kullanılan ‘telli duvaklı gelin olmak’ kavramından doğan bu çalışma, genç kızın umutlarından oluşan hayali bir bulutun kendisi ile birlikte yeni yaşamına yol almasını simgelemektedir. Çalışmaya form ve kavram olarak esin kaynağı olmasının nedeni budur. ‘Telli Duvaklı’ isimli form çalışmasında, öncüllerinden farklı olarak dantel ögesi, biçimi oluşturan ana eleman niteliğinde hayata geçirilmiştir. Tül ve iplik detaylardan oluşan dantel örtüye döküm çamuru emdirilmiş ve ardından alçı kalıp üzerinde şekil sabitlenmiştir. Sonrasında döküm yolu ile elde edilen yarım yumurta biçimi ile birleştirilerek form tamamlanmıştır. Çalışma ilk şekillendirmenin ardından dantel örtüye mukavemet sağlamak amacıyla pamuk ile beslenmiş, pamuğun fırın ortamında yanmasıyla formun ağırlığı azalmıştır. Çalışmanın renklendirmesi metal tuzu çözeltisi ile gerçekleştirilmiş, ikinci pişirim 1300°C’de yapılmıştır. ‘Telli Duvaklı’ adlı form çalışması, pirinç çubuğun ahşap kaideye monte edilmesi ile sergilenmektedir.

Görsel 144. Telli Duvaklı, Eskiz

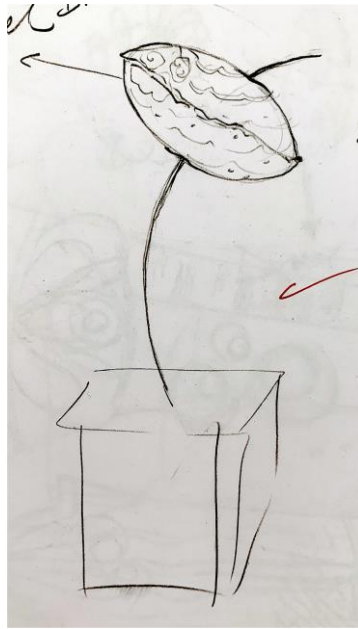
Görsel 145. Telli Duvaklı, Genel Görünüm

3.7. Kılıf

‘Kılıf’ adlı çalışma dantelin ağsı dokusunun kullanılmasıyla meydana gelmektedir. Bu doku, kadının toplum tarafından biçilmiş çeşitli rollerle bağlantılar kurmaktadır. Kadının dişiliği, namusu, hamileliği, anneliği ve bu doğrultuda tüm hakları geçmişten bugüne

tartılmaktadır. Çalışmaya adını veren kılıf tam bu noktada kadının her canlı gibi kendi kendinden sorumlu, kendi kararlarını alabilen ve kendi hayatına yön verebilen bir varlık olduğunu ironik bir dille ele almakta; ona dayatılanlara baş kaldırmaktadır.

Çalışma yöntemi bakımından diğerleriyle küçük farklılık göstermektedir. Öncelikle yumurta formu döküm yöntemiyle elde edilmiş ardından pamuklu iplikle örülmüş dairesel danteller döküm çamuruna yedirilerek alçı kalıpta deri sertliğine getirilmiştir. Sonrasında ilk forma applike edilmiş ve son olarak ikinci alçı kalıpta şekli sabitlenen dantel form diğer yarı ile birleştirilmiştir. Çalışmanın ana gövdesinin sağlamlığına karşın kenar çıkıntıları salt pamuklu dantel içerikten oluşması dolayısı ile mukavemet bakımından oldukça hassas bir yapıya sahiptir. Form, ilk pişirim esnasında fırın rafına yerleştirilen porselen bisküvi parçaları ile beslenerek dengede kalması sağlanmıştır. İkinci pişirimden önce diğer eserlere aynı doğrultuda renklendirilmiş, bazı bölgelerde metal tuzu çözeltisi yoğunlaştırılarak ikinci pişirim sonrası sır kullanmaksızın planlanan parlama elde edilmiştir. Çalışma öncülleri gibi pirinç çubuk üzerinde kaideden yüksekte sergilenerek dinamik bir yapı elde edilmesi planlanmıştır.

Görsel 146. Kılıf, Eskiz I

Görsel 147. Kılıf, Eskiz II

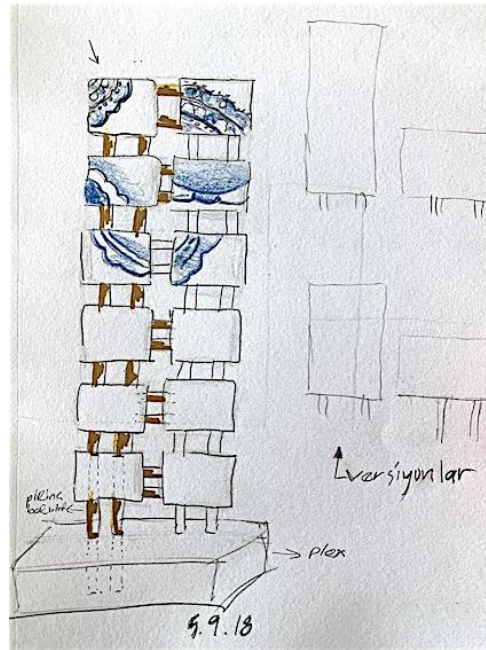
Görsel 148. Kılıf, Genel Görünüm

3.8. Umut Sandığı

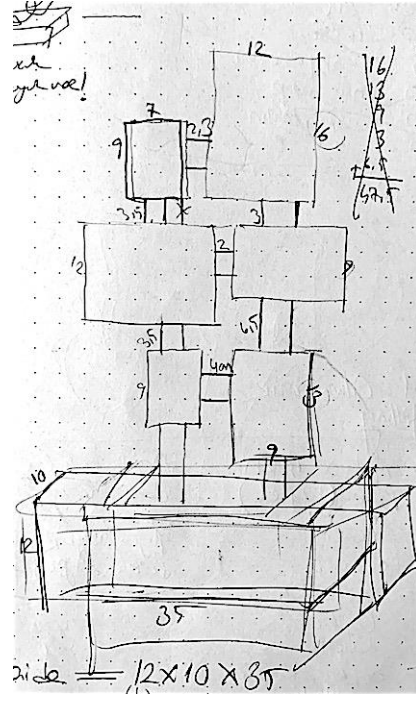
'Umut Sandığı' isimli çalışma, doğduğu ana düşünce bağlamında diğer çalışmalarla benzerlikler taşımaktadır. Sandık konusunun ele alınmasının temel nedeni, genç kızların; kendi elleri ile ürettikleri çeyizlerinin barındırdığı türlü duyguyu yaşam içerisinde evirip

çoğaltarak bunun yanı sıra saklayarak yanlarında taşımalarından ileri gelmektedir. Kadın, daima ümit eder, karşısına çıkan zorluklara göğüs germeye, çözüm yaratmaya meyyleder. Onun için umut daima vardır. Çocukluğundan gençkızlığına uzanan yolculuğunda somut olarak biriktirdiği her eşyaya soyut kavramları da yüklemiştir. Kadınlığının verdiği güçten beslenerek sandığında biriktirdiği ümitlerine sığıdır.

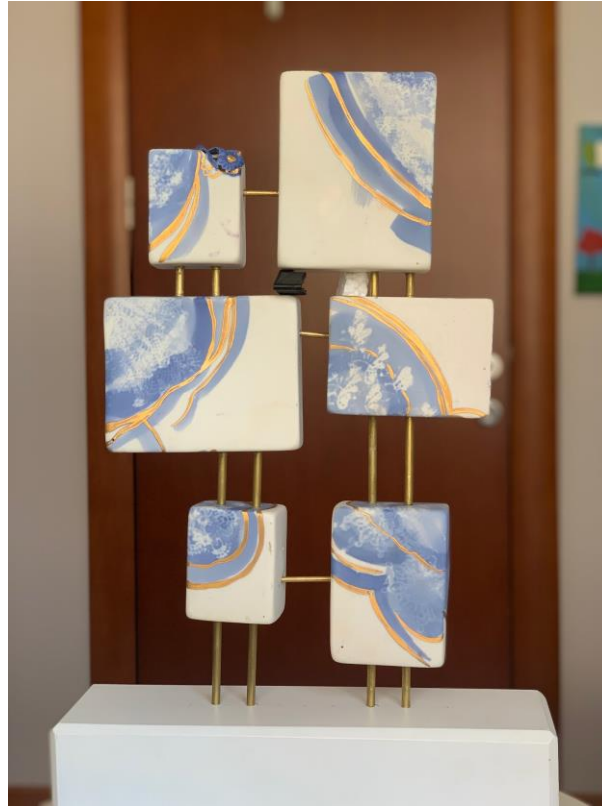
Bu çalışmada kadının taşıdığı nice duygudan biri olan 'umut' dantel olgusu ile seramik malzemede hayata geçirilmiştir. Çalışmanın teknik detaylarına bakılacak olunursa; öncülleri ile aynı porselen döküm çamurunun tercih edildiği söylenebilir. Alçı kalıba döküm yolu ile çoğaltılan çeşitli ebatlarda dikdörtgenler prizması formlar, 1050°C'de gerçekleştirilen bisküvi pişiriminin ardından çeşitli oranlarda hazırlanmış olan metal tuzu çözeltileri ile renklendirilmiştir. Dekorlamada maskeleme tekniği uygulanmış olup, maskeleme için gomalak malzemesi tercih edilmiştir. İkinci pişirim önceki çalışmalarda olduğu gibi 1300°C'de yapılmıştır. Çalışma, pirinç cubuklar yardımı ile birleştirilmiş ve ahşap kaide üzerinde sergilenmiştir.

Görsel 149. Umut Sandığı, Eskiz I

Görsel 150. Umut Sandığı, Eskiz II

Görsel 151. Umut Sandığı, Genel Görünüm

SONUÇ

Çalışmaların yaratım sürecine araştırmalar ile eş zamanlı olarak çok sayıda eskiz ve çizim eşlik etmiştir. Eskizler süreç içerisinde, temsil ettiği kavram ile en iyi şekilde özdeşleşmesi amaçlanarak hayata geçen esere karar verme aşamasına kadar defalarca evrilmiş, değişime uğramıştır. Bunun ardından çeşitli seramik çamurları ile denemeler yapılmış; kumaş parçaları, sargı bezi, rezistans telleri, bulaşık telleri, üstübü, polyester file gibi farklı malzemeden yararlanılarak denemeler genişletilmiştir. Son olarak sunduğu ışık geçirgenlik ve beyazlık nedeniyle Witgert Mont Blanc 001 kodlu porselen döküm çamuru ile üretim yapılmasına karar verilmiştir. Çalışmaların renklendirilmesi için çeşitli sır altı boyaları denenmiş fakat sır kullanmadan porselen bünyenin zinterleşmiş yüzeyini ön plana çıkarmak ve ışık geçirgenliği engellemek amacıyla metal tuzu çözeltilerinden faydalanılmasına karar verilmiştir. Metal tuzu çözeltilerinin bisküvi bünyeye uygulanmasının en belirgin özelliği bünye tarafından emiliminin gerçekleşmesidir. Çalışmalarda tercih edilen metal tuzu çözeltileri için Kobalt (II) Klorür (CoCl_2), Bakır (II) Klorür (CuCl_2), Demir (III) Klorür (FeCl_3) tuzları 100 ml suda farklı oranlarda karıştırılarak çok sayıda renk denenmiş, sonuçları raporlanmıştır. Bu denemelerin arasından çalışma konusunu destekler nitelikleri taşıyan en uygun sonuçlar seçilip eserlere uygulanarak hayata geçirilmiştir.

Çalışmalar, alçı kalıplarda döküm yolu ile şekillendirilmiştir. Bazılarına dantel ve oya malzemelerinin çamura doyurulması ile elde edilen formlar aplike yöntemiyle yerleştirilerek ilgili düşüncenin seramik forma aktarımı pekiştirilmiştir. Çalışmaların temsil ettiği kavram ve ana düşünceler ile form bağlamı, bölüm içerisinde detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Formların bazılarında çeşitli teknik problemlerle karşılaşmış, onlarca deneme ve farklı derecelerde fırınlama ile en ideal sonuca ulaşılmıştır. Bu sorunların arasında en önemlisi tercih edilen çamurun hassas yapısından kaynaklanan fırın içi atmosferi ile ortaya çıkan yüzey deformasyonlarıdır. Çalışmaların renklendirilmesi için tercih edilmiş olan metal tuzu çözeltileri, fırça dekoru, maskeleme, baskı, akıtma gibi yöntemler kullanılarak formlara aktarılmıştır. Metal tuzu çözeltilerinin üst üste renklendirme olanağından faydalanılmış, çeşitli renk tonları elde edilerek yüzeyde dantel dokuları oluşturulmuş ve ifade pekiştirilmiştir. Hayata geçirilen bazı seramik formlarda son olarak fırça dekoru ile altın yıldız dokunuşlar yapılmış; formlarla birlikte tercih edilen pirinç çubuklara uyum ön planda tutularak tasarım süreci sonuçlandırılmıştır.

Oluşturulmuş olan her çalışma için, temellendiği düşünce ve temsil ettiği kavram alt başlıklarla detaylı biçimde açıklanmıştır. Kadın, geçmişten bu yana insanlığın devamını sağlayan güç olmuştur. Fakat toplum baskıları nedeniyle bu yüzünü daima gizlemesi gerekmiştir. Kadının yeri önce baba evi ardından kocasının yanı olarak tayin edilmiştir. Burada dikkat çeken nokta kadının cinsel bir obje olarak görülmesi ve buna bağlı olarak da namusudur.

‘Bağlasan Durmaz’ adlı çalışma için bu tamlamanın seçilmesindeki temel neden kadına dayatılan ahlaki değerlerdir. Anadolu kültüründe yer alan beyaz gelinliğin beline dolanan kırmızı kurdele, gençkızın bekaretini temsil etmektedir. Bekaret, kadına çocukluğundan itibaren empoze edilen en önemli kavramların başında gelmektedir. Bu kurdele gençkızın kocasına sunacağı en değerli hazinesini ve sonrasında ona ait olacağını temsil etmektedir. ‘Bağlasan Durmaz’ isimli grup çalışması, kadın veya erkek kişinin özdeğer kavramının çok küçük yaşlarda geliştirilmesinin önemine ve kolektif bilince vurgu yapmaktadır.

Anadolu’nun düğün ritüellerinin içinde en önemli yere sahip olan çeyizler, bir gelinin eşi ile yaşayacağı yeni evinde yeni döşenmiş eşyalarının üzerine yerleştirilerek tüm komşularına, akrabalarına, arkadaş çevresine ve eş-dosta sergilenmektedir. Böylece gelinin yaşayacağı evin niteliği, evleneceği erkeğin ailesinin maddi durumu, gelinin eşi sayesinde ne derece rahat bir yaşam süreceği konularında sosyal çevresi bilgi sahibi edilmektedir. Kadının çocukluğundan gelinlik çağına kadar kurduğu/kendisine kurdurtulan hayallerin ne ölçüde hayat bulduğu ya da bulacağı ilk işaretleri çeyizlerden gelmektedir. Seramik çanaklar, ayaksız olarak şekillendirilerek birlikte istif halinde sergilenmektedir. Böylelikle birbirlerine destek olarak ayakta durmaktadırlar. Günümüzde toplumsal belleği yenilemek ve tekrar düzenlemek adına vakıflar, dernekler gibi çeşitli kuruluşlarca kolektif bilinç geliştirilmektedir.

Dantel ve ağırlıklı olarak oya detayların köşeli formlarla bir arada kullanılmasıyla formları sarmalamasından meydana gelen çalışma, kadının bulunduğu ortama kattığı değerlere gönderme yapmayı amaçlamaktadır. Kadın, toplumun kendisine biçtiği değerleri üzerinde taşımaya çocuk yaşta alıştırdığı üzere hüznünü de mutluluğunu da heyecanını da dozunda yaşamaya yönlendirilmiştir. Bu nedenle tüm duygularını, üzerini süsleyerek kamufle etmeye, örtmeye alışmıştır. ‘Ba-Haneler’ isimli çalışmanın işaret ettiği olgu, evinin içinde türlü duyguları yaşarken hatta belki tutsak hayat sürerken, sosyal çevresini temsil eden dış

dünyaya karşı daima güçlü ve tutarlı bir duruş sergilemekle mükellef olan kadındır. Tüm bu paradoksu yaratan toplum tarafından kısıtlanma duygusunu yaşayan kadın, tüketmek yerine üretmeyi, kendi ayaklarının üzerinde durarak özgürleşmeyi seçmiştir. Çalışma, önceki çalışmalarla tabanda düşünsel benzerlikler göstermesine karşın, kurgulama biçimi, form-doku seçimi ve teknik detaylar açısından öncüllerinden farklıdır.

‘Kördüğüm’ isimli çalışma, diğer çalışmalarla aynı üretim sürecinden geçmiştir. Çalışmanın bağlı olduğu kök düşünce; kenar suyu olarak adlandırılan dantellerin üremeyi, çoğalmayı temsil eden yumurta formuna sımsıkı sarılması ile pekiştirilmiştir. Üretkenliğin, yaratıcılık ve bu bağlamda doğurganlık ile bağdaşık olduğu düşüncesi çalışmaya yansıyan sıkışmışlık, tükenmişlik betimlemesi ile hayata geçirilmiştir.

Anadolu’da kullanılan ‘telli duvaklı gelin olmak’ kavramından doğan bu çalışma, genç kızın umutlarından oluşan hayali bir bulutun kendisi ile birlikte yeni yaşamına yol almasını simgelemektedir. Çalışmaya form ve kavram olarak esin kaynağı olmasının nedeni budur. ‘Telli Duvaklı’ isimli form çalışmasında, öncüllerinden farklı olarak dantel ögesi, biçimi oluşturan ana eleman niteliğinde hayata geçirilmiştir. Tül ve iplik detaylardan oluşan dantel örtüye döküm çamuru emdirilmiş ve ardından alçı kalıp üzerinde şekil sabitlenmiştir. Sonrasında döküm yolu ile elde edilen yarım yumurta biçimi ile birleştirilerek form tamamlanmıştır. Çalışma ilk şekillendirmenin ardından dantel örtüye mukavemet sağlamak amacıyla pamuk ile beslenmiş, pamuğun fırın ortamında yanmasıyla formun ağırlığı azalmıştır. Çalışmanın renklendirmesi metal tuzu çözeltisi ile gerçekleştirilmiş, ikinci pişirim 1300°C’de yapılmıştır. ‘Telli Duvaklı’ adlı form çalışması, pirinç çubuğun ahşap kaideye monte edilmesi ile sergilenmektedir.

‘Kılıf’ adlı çalışma dantelin ağsı dokusunun kullanılmasıyla meydana gelmektedir. Bu doku, kadının toplum tarafından biçilmiş çeşitli rollerle bağlantılar kurmaktadır. Kadının dişiliği, namusu, hamileliği, anneliği ve bu doğrultuda tüm hakları geçmişten bugüne tartışılmaktadır. Çalışmaya adını veren kılıf tam bu noktada kadının her canlı gibi kendi kendinden sorumlu, kendi kararlarını alabilen ve kendi hayatına yön verebilen bir varlık olduğunu ironik bir dille ele almakta; ona dayatılanlara baş kaldırmaktadır.

‘Umut Sandığı’ isimli çalışma, doğduğu ana düşünce bağlamında diğer çalışmalarla benzerlikler taşımaktadır. Sandık konusunun ele alınmasının temel nedeni, genç kızların;

kendi elleri ile ürettikleri çeyizlerinin barındırdığı türlü duyguyu yaşam içerisinde evirip çoğaltarak bunun yanı sıra saklayarak yanlarında taşımalarından ileri gelmektedir. Kadın, daima ümit eder, karşısına çıkan zorluklara göğüs germeye, çözüm yaratmaya meyleder. Onun için umut daima vardır. Çocukluğundan gençkızlığına uzanan yolculuğunda somut olarak biriktirdiği her eşyaya soyut kavramları da yüklemiştir. Kadınlığının verdiği güçten beslenerek sandığında biriktirdiği ümitlerine sığırır.

Dantel ögesinin özgün seramik yüzeylere yansımaları konusu seçilirken; dantel ögesinin varoluşunun başlangıcından günümüze kadarki konu araştırması, seramik sanatının sunduğu malzeme ve yöntem çeşitliliği ile birleştirilerek yeni bir bakış açısı getirilmesi amaçlanmıştır. Dantel ve dantelimsi öğeler farklı sanat alanından pek çok sanatçının doğrudan veya dolaylı olarak çalışma konusu olmuştur. Fakat her sanatsal çalışmanın alt yapısı, araştırmalarının dayandığı kaynaklar ve temellerle desteklenir ve o yönde dışa vurumu gerçekleşir. Bu çalışmada da yapılan detaylı araştırma belgelenecek ilerleyen zamanlarda esere yapılabilecek eleştirilere yanıt niteliği taşımaktadır. Eserin teorik ve uygulamalı olarak yürütülen uzun soluklu süreci tamamlanarak bu alanda çalışma ve inceleme yapmak isteyen bireylere yeni bir bakış açısı getirmesi, yaratıcılıklarına katkıda bulunması, düşünce biçimlerine etki etmesi umutlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ağatekin, E. (2016). Yedi: Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi, Sayı 15, İstanbul.
- Ağatekin, M. (1993). *Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Seramik Sanatının Gelişimi ve Anlatım Dili Yönünden Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. Eskişehir.
- Anadolu Medeniyetleri Müzesi (2006). Dönmez Ofset Müze Eserleri Turistik Yayınları, Ankara.
- Anılanmert, B. (1999). *Cumhuriyetin renkleri biçimleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Antmen, A. (2010). *Sanat/cinsiyet sanat tarihi ve feminist eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Atakan, N. (1998). *Arayışlar*. İstanbul: YKY.
- Atay, A. (1987). *Örücülük*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Canbolat, A. (2016). *Atatürk Üniversitesi G.S.F. Sanat Dergisi*, Sayı 29, Erzurum.
- Çırpıcı, A. (2015). *Pazırık Kurganlarından Çıkan Yapıtların Araştırılması, Çağdaş Bir Görüşle Günümüz Sanatlarına Uyarlanması*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı. İstanbul.
- Dizdar Terviel, C. (2008). Türkiye’de seramik sanatının kurumsallaşması. *Seramik Federasyonu Dergisi*, İstanbul,
- Dowling, C. (1994). *Sindrella Kompleksi çağdaş kadında bağımsızlık korkusu*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1-3, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Erbay Aslitürk, G. (2009). *20. Yy. 'da Çağdaş Türk Seramik Sanatında Avrupa Kaynaklı Etkiler*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. İzmir.
- Erman Onur, D. (2009). *Seramik Sanatında Kuş Figürü Üzerine Kişisel Uygulamalar*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. Ankara.
- Girgök, L. (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 1. Cilt. İstanbul,
- <http://ancagrayworks.tumblr.com/about>
- <http://ancagrayworks.tumblr.com/page/17>
- <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,51137/oja-sanati.html>
- <http://ashleyvblalock.com/other-sculpture-and-installation/1>

<http://ashleyvblalock.com/to-live-is-to-leave-traces-installation/1>

<http://balat.kikirpa.be/object/20038083>

<http://ceciledachary.com/crochet.html>

<http://ceciledachary.com/crochet94.html>

<http://collections.vam.ac.uk/item/O77374/collar-unknown/>

http://denizpireci.blogspot.com/2013/10/blog-post_9594.html

<http://educators.mfa.org/ancient/bead-net-mummy-53368>

<http://fdag.com.br>

http://joanasconcelos.com/biografia_en.aspx

http://joanasconcelos.com/det_en.aspx?f=1890&o=1891

<http://katherinewheeler.blogspot.com/2010/10/over-last-few-months-i-have-been.html?q=lace>

<http://knitty.com/ISSUESpring06/FEAThistory101.html>

<http://meredithwoolnough.blogspot.com>

<http://meredithwoolnough.com.au/#/golden-ginkgo-square/>

<http://meredithwoolnough.com.au/new-index/#/maple-seed/>

<http://mirrormirrorblog.com/2012/04/things-i-am-loving-demakersvan-lace-fence>

<http://morgaine-le-fays-textiles.blogspot.com.tr/2010/03/17th-century-flemish-lace-in-italian.html>

<http://oldrags.tumblr.com/post/7210666472/reassembled-beadnet-dress-2323-2150-bc-egypt-mfa>

<http://previous.bildindex.de/bilder/MI07920f04a.jpg>

<http://safiyebasar.blogspot.com>

<http://sheepandstitch.com/the-history-of-knitting-part-1-mysterious-origins/>

<http://sheepandstitch.com/the-history-of-knitting-part-1-mysterious-origins/>

<http://sheepandstitch.com/wp-content/uploads/2014/02/dura-europos-fragment-yale1.jpg>

http://this.is/harpa/saga_prjons/spaensku_pudarnir.html

<http://turklacemuseum.blogspot.com.tr>

http://www.antonellacimatti.it/index.php?id0=artists_statement

http://www.antonellacimatti.it/index.php?id0=porcelain_paperclay

<http://www.biehne-porzellan.de/en/gallery/lumos.html>

http://www.blackworkarchives.com/bw_cost.html

<http://www.emmanuelle-dupont.com/chimeres.php>

<http://www.haberturk.com/ezgi-hakan-verdu-martinez-in-seramik-elbiseleri-1883802>

<http://www.knit-a-square.com/history-of-knitting.html>

<http://www.madhvisubrahmanian.com/cornucopia/#13>

<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/220968?pos=68&rpp=30&pg=3&ft=bobbin+lace&when=A.D.+1400-1600>

<http://www.mfa.org/collections/object/pair-of-womens-knitted-gloves-46696>

<http://www.mfa.org/collections/object/reticella-lace-towel-68779>

<http://www.ozgurkocaeli.com.tr/safiye-basarin-seramik-sergisi-196923h.htm>

<http://www.pierrefouche.net/CONVOLUTED-INVOLVEMENT-2008.php>

<http://www.pierrefouche.net/THESE-WAVES-2012.php>

<http://www.pierrefouche.net/VREESAANJAENDE-VERLIGTING-2017.php>

<http://www.realmofhistory.com/2017/03/07/bead-net-dresses-ancient-egypt/>

<http://www.sibelsevim.com.tr/detay/k-bai-1.html>

<http://www.tanyabonakdargallery.com/artists/ernesto-neto/series-large-scale-installation/8>

http://www.telephoneboothgallery.ca/LizzAston/la_multidimen.htm

<http://www.thisiscolossal.com/2014/07/animal-and-insect-sculptures-wrapped-in-crocheted-webbing-by-joana-vasconcelos/>

<http://www.turkishculture.org/whoiswho/fusun-onur-404.htm>

http://www.worldofthreadsfestival.com/artist_interviews/041_lizz_aston_11.html

http://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/nb82_knt.pdf

https://books.google.com.tr/books?id=ErINawAAQBAJ&pg=PA1&dq=lace+history&hl=tr&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q=lace%20history&f=false

<https://cfileonline.org/exhibition-francesca-dimattio-domestic-sculpture-at-salon-94-bowery-new-york/>

<https://cfileonline.org/exhibition-francesca-dimattio-domestic-sculpture-at-salon-94-bowery-new-york/>

https://cfileonline.org/studio-pottery-claudia-biehnes-fresh-experimental-porcelain-contemporary-ceramic-art-cfile/?mc_cid=6729fa5c05&mc_eid=928f3302af

<https://erikgveld.wordpress.com/2012/11/08/elizabeth-1-engeland-1533-1603/>

<https://i.pinimg.com/originals/5b/9b/6a/5b9b6adbcfba3ae22d1879ad9eb14746.jpg>

<https://i.pinimg.com/originals/db/45/65/db456586788e7e8f5bd105599a6289c0.jpg>

<https://julzcrafts.files.wordpress.com/2015/04/historic-knitted-egyptian-socks.jpg>

<https://kathoward.wordpress.com/cecile-dachary/>

<https://mymodernmet.com/cal-lane-metal-art-wheelbarrows-and-shovels/>

<https://theculturetrip.com/south-america/brazil/articles/the-art-of-ernesto-neto-a-trip-into-the-ludic>

<https://thegrannysquare.wordpress.com/2014/01/30/knitting-in-the-ancient-world/>

<https://tinuleutik.wordpress.com/2016/06/18/sejarah-merajut-knitting-history/>

<https://tr.pinterest.com/pin/188799409363587861/>

<https://tr.pinterest.com/pin/395613148492006041/>

<https://tr.pinterest.com/pin/468726273694124812/> (29.11.2020)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dantel>

<https://wildbirdscollective.com/emmanuelle-dupont-quand-la-broderie-devient-sculpture/>

https://www.1stdibs.com/art/sculptures/abstract-sculptures/cal-lane-pantie/id-a_2164663/

https://www.1stdibs.com/art/sculptures/cal-lane-untitled-wheelbarrow/id-a_123474/

<https://www.agnesherczeg.com/about-me.html>

<https://www.agnesherczeg.com/lace--ceramic.htm>

<https://www.barcelona.de/en/barcelona-sagrada-familia-crypt.html>

<https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/166098>

https://www.cairn-int.info/article_p.php?ID_ARTICLE=E_ARSC_039_0093

<https://www.designboom.com/architecture/mucem-by-rudy-riccioti-sports-a-delicate-concrete-filigree/>

<https://www.dezeen.com/2007/08/07/lace-fence-by-demakersvan/>

<https://www.eskisehirekspres.net/ee-ozel/prof-sibel-sevim-toprak-sesim-sanat- nefesim-h35645.html>

[https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dantel\)\(15.12.2019](https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dantel)(15.12.2019)

https://www.frameweb.com/media/files/f7-111220_full.jpg

<https://www.knittingmagic.biz/expert/a-history-of-knitting.html>

<https://www.knittingmagic.biz/expert/a-history-of-knitting.html>

<https://www.markitfedsquare.com.au/katherine-wheeler/61uq650neibnur910x4rr72uq9s3zs>

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/221043?pos=97&rpp=30&pg=4&ft=bo bbin+lac&when=A.D.+1400-1600>

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/228954>

<https://www.nytimes.com/2018/03/06/t-magazine/art/francesca-dimattio-ceramics.html>

<https://www.pinterest.co.uk/pin/538532067935980628/>

<https://www.salon94.com/artists/detail/francesca-dimattio>

<https://www.visi.co.za/artists-we-love-pierre-fouche/>

https://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/nb20_lac.pdf

Jackson, Mrs. N. (1900). *A history of hand made lace*. London,

Kademoğlu, O. (1999). *Çeyiz sandığı*. Duran Ofset.

Koşar Arabalı, T. (2017). *İdil Dergisi*, Cilt 6, Sayı 35.

Kura, H. (1989). *Endüstriyel Seramik Tasarımında Biçim ve Üretim Yöntemleri*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı. İstanbul.

Şahmaran Can, G. (2015). *Anti-Estetik Bağlamda Kadının Sanatsal Oluşuma Etkisi*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Resim Anasanat Dalı. İstanbul.

Salman Çevik, N. (2015). Avrupa seramik sanatında endüstrileşme süreci ve Cumhuriyet sonrası Türk seramik sanatına yansımaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Sayı 16.

Sönmez, N. (2002). Nesne sanatçı ve seramik sanatı ilişkisi. *Anadolu Sanat Dergisi*, Sayı:13, Eskişehir.

Spencer D. J. (1983). *Knitting technology*. London: Pergamon Press.

Tansuğ, S. (1988). Candeğer Fürtun ve çağdaş seramiğin sorunları. *Argos Yeryüzü Kültür Dergisi*, Sayı 3, Güneş Yayınları, İstanbul.

Tansuğ, S. (2004). Skylife, Kasım, İstanbul,

Uludağ, K. (2001). Seramik Malzeme, Teknik, Zanaat, Sanat mı?, Seramik Dergisi. Türk Seramik Derneği Yayınları, Nisan-Mayıs, İstanbul,

www.uslanmam.com/orgu-dikis-nakis-ve-dantel/662781-dantelin-kokeni-tarihcesi-dantel-sanayisi-dantel-ve-oya-sanati.html

Yılmaz, O. (2015). Sanat Akımları Üzerinden Gelişen Disiplinlerarası Sanat, International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkishor Turkic Volume 10/10 summer, Ankara.

Zavituthina, Mariya B., M.B., Pazyryk, France, 1976.

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

31/12/2020

Ceren ATAY YOLAL

Sanatta Yeterlik Çalışması Raporu Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez/Sanat Çalışması Raporu Başlığı: Dantel Öğesinin Özgün Seramik Yüzeyle Yansıması

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
31.12.20	125	149.267	07.12.20	11	1482285876

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (31/12/2020)

Ceren Atay Yolal

Öğrenci No.:N10259015

Anasanat/Anabilim Dalı: Seramik

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
	X		

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Hüseyin Özçelik

Proficiency in Art Work Report Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY

Institute of Fine Arts

Title : Reflection of Lace Element to Original Ceramic Surfaces

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
31.12.20	125	149.267	07.12.20	11	1482285876

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (31.12.2020)

Ceren Atay Yolal

Student No.: N10259015

Department: Seramik

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
	X		

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Doç. Hüseyin Özçelik

Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

31/12/2020
Ceren Atay Yolal

---

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ş ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teze ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.